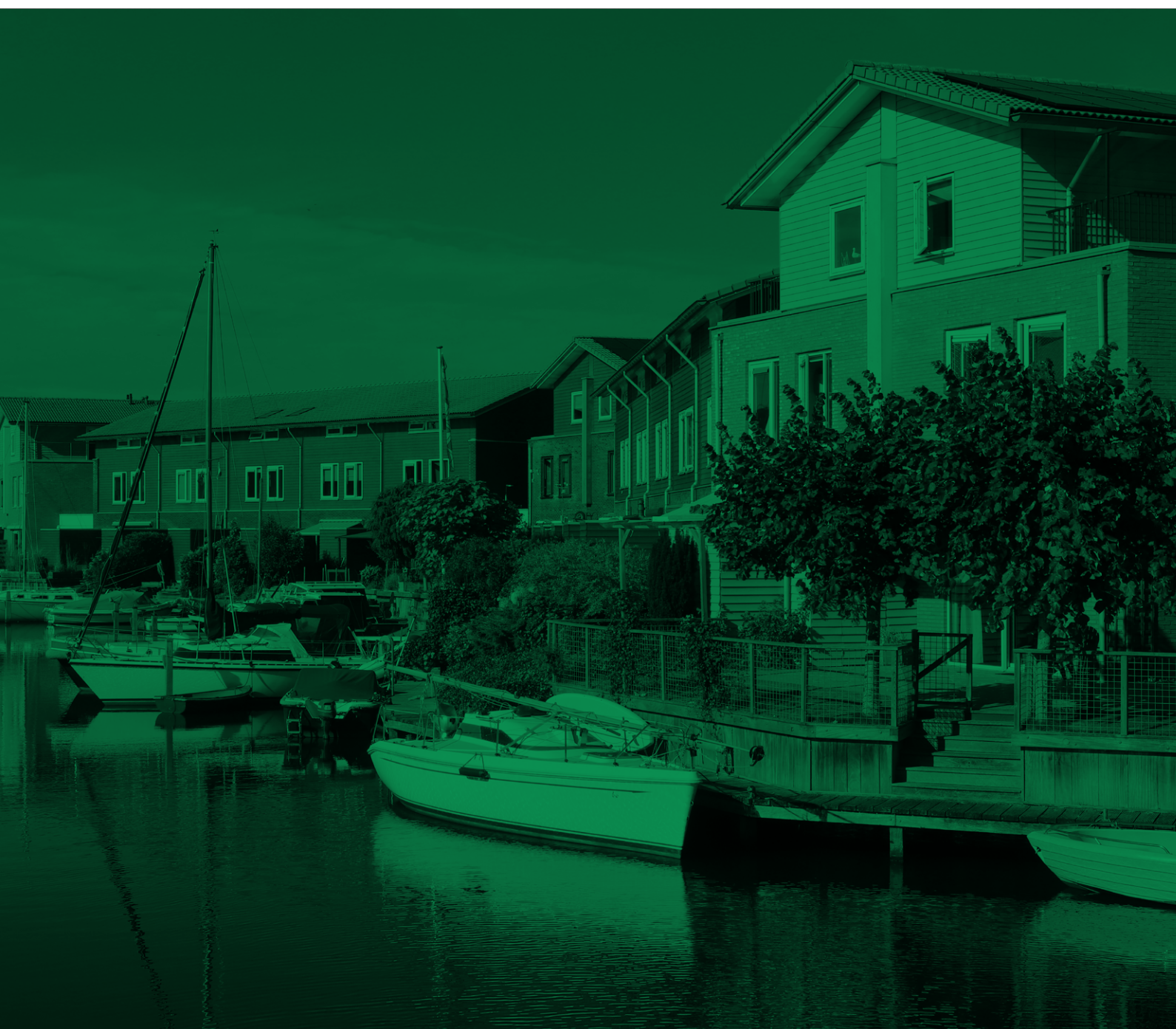

Strategische Koers Omgevingsvisie 2040

Gemeente Smallingerland

Dit document bevat de Strategische Koers voor onze gemeente: #DitisSmallingerland 2040

De Strategische Koers is de eerste stap op weg naar de op te stellen gemeentelijke Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie is het beoogd toekomstbeeld voor de fysieke leefomgeving van Smallingerland in 2040 beschreven.

In de Strategische Koers zijn de ideeën en bijdragen van inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en (mede)overheden gestroomlijnd. Hiermee hebben we bereikt dat de hoofdcontouren voor de uiteindelijke Omgevingsvisie zijn geschetst.

De Strategische Koers is vooral richtinggevend en nog niet op alle onderdelen uitputtend uitgewerkt. Dit gebeurt in een volgende stap, waarin de Strategische Koers in een Omgevingsvisie verder wordt uitgewerkt. Relaties tussen onderwerpen worden verder tot stand gebracht en ontbrekende onderdelen worden aangevuld.

Deze gefaseerde aanpak is gekozen, vanwege de grote omvang van het aantal onderwerpen die in de fysieke leefomgeving bij elkaar komen. En ook vanwege de complexe ambitie om de visie via co-creatie met de samenleving tot stand te brengen. Deze fase bevat een interessante uitdaging: enerzijds willen we zoveel mogelijk richting aan de toekomst geven en anderzijds willen we voorkomen dat we alles al te veel dicht timmeren. Er moet dus voldoende ruimte en flexibiliteit blijven voor nieuwe inzichten en nadere uitwerking.

Stap voor stap werken we zo samen aan de Omgevingsvisie Smallingerland 2040.

Hoofdstukindeling en leeswijzer

Dit document is als volgt opgebouwd. De inleiding legt uit waarom de Strategische Koers en de Omgevingsvisie worden opgesteld. Het is daarbij goed te weten dat de Strategische Koers tot stand is gekomen met de Smallingerlandse samenleving. Hoofdstuk 1 schetst een beeld van Smallingerland: hoe ziet onze gemeente er nu uit: hoe wonen, werken en recreëren we? Deze schets is het markeringspunt van Smallingerland anno 2020. Vanaf dit punt kijken we vooruit naar het jaar 2040. We maken daarbij een inschatting van de trends en ontwikkelingen die de komende 20 jaar op ons afkomen (hoofdstuk 2). Op basis daarvan zijn de belangrijkste agendapunten voor het jaar 2040 bepaald en geprioriteerd. Hoofdstuk 3 geeft daarvan een samenvatting.

Hoofdstuk 4 geeft een aanzet voor de visie op onze gemeente in 2040: wat voor gemeente willen we zijn? We gaan aan de slag met 5 opgaven om dit eindbeeld te bereiken. Wat de 5 opgaven in hoofdlijnen inhouden, is te lezen in hoofdstuk 6. Binnen elke opgave moeten de 3 leidende principes 'duurzaamheid', 'inclusiviteit' en 'indentiteit' steeds als rode draad stevig verankerd zijn. Een toelichting op deze leidende principes is in hoofdstuk 5 opgenomen.

In hoofdstuk 7 is aan de hand van een kaartbeeld aangegeven hoe sturing kan worden gegeven aan bijvoorbeeld locatiekeuzes en de kwaliteit van nieuwe ontwikkelingen. Hoofdstuk 8 gaat in op de omgevingswaarden. De gemeente wil de opgaven tot 2040 samen met de inwoners, organisaties, bedrijven en medeoverheden uitvoeren. Hoofdstuk 9 beschrijft hoe de gemeente dat samen met de stakeholders en inwoners wil vormgeven. Hoofdstuk 10 beschrijft wat er verder gaat gebeuren om te komen tot een definitieve Omgevingsvisie.

Er zijn twee bijlagen bij dit rapport: een begrippenlijst en de Reactienota.

Hoofdstukindeling

Inleiding	06
Hoofdstuk 1. Een foto van Smallingerland in 2020	08
Hoofdstuk 2. Trends en ontwikkelingen tot 2040	11
Hoofdstuk 3. De aangedragen agendapunten co-creatie	15
Hoofdstuk 4. Beoogd toekomstbeeld Smallingerland 2040 is nodig!	24
Hoofdstuk 5. De 3 leidende principes voor het beoogd toekomstbeeld 2040	27
Hoofdstuk 6. De 5 opgaven tot 2040	31
Hoofdstuk 7. Ruimtelijke principes	42
Hoofdstuk 8. Omgevingswaarden	43
Hoofdstuk 9. Onze werkwijze: oprecht en vanuit het hart	44
Hoofdstuk 10. Vervolgproces	45
Bijlagen:	
Bijlage 1: begrippenlijst	46
Bijlage 2: reactienota	47
Bijlage 2a: uitkomsten enquête over concept Strategische Koers	56

Inleiding

Hoe ziet de gemeente Smallingerland er in 2040 uit? Óf misschien beter: hoe zou jij willen dat de gemeente Smallingerland er in 2040 uitziet?

Veel inwoners ondernemers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden hebben over deze vraag in verschillende gespreksvormen meegedacht. Het bleek een uitdagende vraag te zijn. Hoe het toekomstbeeld er uit ziet, hangt af van verschillende factoren en ontwikkelingen. Het lastige is dat deze niet altijd te voorspellen zijn. Ook is er niet altijd invloed op uit te oefenen omdat anderen er over beslissen. Wie had 20 jaar geleden immers gedacht dat de smartphone ons leven zou gaan bepalen? En nog actueler: wie had de Corona-crisis en al de bijkomende gevolgen voor de gezondheid en de economie zien aankomen?

Tóch staan we als samenleving voor de uitdaging om een zo goed mogelijke inschatting te maken van de toekomstige ontwikkeling, inrichting en beheer van de fysieke leefomgeving. Voor veel opgaven is een lange adem nodig: denk bijvoorbeeld aan de uitdagingen en vraagstukken die te maken hebben met de klimaatverandering en de gezondheid van mens, dier en leefomgeving. Het is daarom belangrijk om nu een zo goed mogelijke beeld te schetsen van ons toekomstig Smallingerland in 2040. Welke ambities streven we na? Welke opgaven horen daarbij en hoe en met welke partijen willen we deze doelen bereiken? Als we deze vragen hebben beantwoord, kunnen we ons hierop focussen en samen aan de slag gaan.

Waarom een omgevingsvisie?

Voor het opstellen van een Omgevingsvisie bestaat ook een wettelijke aanleiding: in het kader van de nieuwe Omgevingswet moet elke gemeente uiterlijk 2025 een Omgevingsvisie hebben vastgesteld waarin deze lange termijnvisie is opgenomen. Het is een nieuw wettelijk instrument dat door de Omgevingswet per 1 januari 2022 wordt geïntroduceerd. Deze nieuwe landelijke wet speelt in op de veranderende samenleving en een nieuwe rolverdeling tussen overheid en burger. Het doel van de wet is om meer aandacht te hebben voor gezondheid en duurzaamheid in het beleid voor de fysieke leefomgeving en om meer ruimte te bieden voor nieuwe initiatieven. Onder andere door minder regels te stellen en door ruimtelijke procedures te verkorten en eenvoudiger te maken.

Wat wil Smallingerland met de Omgevingsvisie bereiken?

In Smallingerland willen we van de nieuwe wettelijke mogelijkheden gebruik maken. We willen handelen in de geest van de wet. We zoeken naar ruimte en flexibiliteit, gebiedsgericht beleid en minder regels. De Omgevingsvisie vormt hiervoor het vertrekpunt. In de Omgevingsvisie geven we eerst richting aan de manier waarop we de leefomgeving in onze gemeente op lange termijn willen beheren, inrichten en ontwikkelen. Daarna volgt een vertaling van deze richting in een nieuwe set met gemeentelijke (beleids)regels. Onnodige of niet passende (beleids)regels komen te vervallen.

De Omgevingsvisie en de toekomst van Smallingerland is van ons allemaal. De gemeente vindt het belangrijk om de samenleving te betrekken bij het maken van visies en plannen. Het is van belang dat de inwoners, ondernemers, maatschappelijke instanties, de gemeente en medeoverheden zich herkennen in de Omgevingsvisie. Dit verbetert de samenwerking tussen de partijen: nieuwe plannen worden daardoor kansrijker en beter. Belangrijk is dat plannen en initiatieven bijdragen aan meerdere oplossingen (zie kader voor uitleg). Er wordt waarde gehecht aan ruimte voor initiatief, waarbij de kwaliteit en het draagvlak van plannen voorop staat.

Uitgelicht: Meerdere oplossingen voor één vraagstuk/probleem, wat betekent dat?

Problemen zijn vaak niet enkelvoudig maar juist complex. Het één hangt met het ander samen. Losse problemen aanpakken, maakt dat we weer even verder kunnen, maar échte slagen kunnen we niet maken. We kijken voortaan met een integrale bril naar vraagstukken. We denken niet vanuit losse problemen of onderdelen, maar vanuit het geheel. Bijvoorbeeld: we kunnen de fileproblematiek aanpakken door extra asfalt aan te leggen. Maar als we er voor kiezen om het autogebruik terug te dringen, maken we meerdere slagen: het is een oplossing voor de fileproblematiek én voor de luchtvervuiling. Ook vermindert het aantal ongelukken én het draagt bij aan de stimulans voor fietsverkeer.

De toekomst is van ons allemaal

Bij het maken van de Omgevingsvisie zet de gemeente in op een nieuw samenspel tussen inwoner, ondernemer, organisaties en overheid. Via het proces van co-creatie komt de nadruk te liggen op luisteren, verbinden en samenwerken. Samen denken we na over onze toekomst, zonder daarvoor een blauwdruk te geven..

Het concept van de Strategische Koers is met zowel de samenleving als de interne organisatie tot stand gekomen. Dit concept is aan de brede samenleving voorgelegd om te controleren of de geleverde input herkenbaar is verwerkt. De opbrengsten hiervan zijn in een Reactienota verzameld en – waar nodig - in de definitieve versie van de koers verwerkt. Het is nu aan de gemeenteraad om over deze Koers te besluiten. Na de besluitvorming werken we de koers uit tot een ontwerp-Omgevingsvisie.

Veel resultaten van de co-creatieronden die in 2019 met de samenleving zijn gehouden, hebben op diverse manieren een plek in deze Strategische Koers gekregen. De resultaten en opvattingen gaven al een goede richting aan. Ook hebben we input ontvangen die soms te gedetailleerd voor een plek in de visie was of tegenstrijdig aan elkaar was. In dat laatste geval heeft de gemeente een afweging en keuze gemaakt.

Hoofdstuk 1.

Een foto van Smallingerland in 2020

Stel, we vliegen vandaag over Smallingerland, en we maken een foto. Hoe ziet onze gemeente er dan nu uit? De beschrijving hierna geeft een beeld. In deze beschrijving zijn de opbrengsten van de co-creatie verwerkt. Deze beschrijving is het vertrekpunt voor de visie.

Smallingerland heeft zich in ruimtelijk en economisch opzicht door de eeuwen heen sterk ontwikkeld. Van oorsprong bestond de gemeente uit enkele kleine agrarische nederzettingen. De turfhandel, de scheepsbouw en de snelle groei door de vestiging van Philips heeft ervoor gezorgd dat Smallingerland in de regio en ook daarbuiten is uitgegroeid tot een belangrijk woon- en werk en recreatiegebied met 56.154 inwoners (per 1 januari 2020, Cbs Statline mei 2020). In de gemeente liggen 13 dorpen (Oudega, Opeinde, Boornbergum, Drachtster-Compagnie, Rottevalle, Houtigehage, De Wilgen, Nijega, De Tike, De Veenhoop, Kortehemmen, Goëngahuizen en Smalle Ee) - met de bijbehorende verspreide bebouwing in het buitengebied - en de stad Drachten.

Smallingerland ligt in de regio Zuidoost Friesland. Deze regio ligt centraal in Noord-Nederland. Er wonen ruim 187.000 mensen. De grond is voor driekwart in gebruik voor landbouw. Dat is veel meer dan in de rest van Friesland en in Nederland. We zijn bij uitstek een plattelandsregio: Zuidoost Friesland heeft veel kleine kernen. Van de in totaal 90 dorpen hebben 68 dorpen minder dan 1.500 inwoners. De stedelijke centra in de regio zijn Drachten en Heerenveen. De drie grotere regionale centra zijn Oosterwolde, Wolvegga en Gorredijk. Daarnaast kennen we kleinere regionale kernen met een belangrijke (toeristische) positie in Zuidoost Friesland, zoals Akkrum, Appelscha, Bakkeveen, Beetsterzwaag, Noordwolde en Jubbega.

Uitgelicht: Wat maakt Drachten een stad?

Een stad is, in tegenstelling tot een dorp, een grotere plaats waar mensen wonen, gelegen aan grotere verkeerswegen en met een eigen bestuurs- en verzorgingsstructuur. Het onderscheid tussen steden en dorpen wordt meestal gemaakt op grond van de grootte (het aantal inwoners) of het voorzieningenniveau (Bron: Wikipedia).

Wat opvalt is dat in Smallingerland de typisch 'dorpse' kenmerken worden gekoesterd, zowel in de stad Drachten als in de 13 omliggende dorpen. Op straat groeten de mensen elkaar. Huiselijkheid en kleinschaligheid wordt gewaardeerd en in het algemeen heerst onder inwoners een groot gevoel van saamhorigheid. Bescheidenheid zit in de volksaard. In Smallingerland vinden we dat we meer mogen laten zien wie we zijn, wat we kunnen en waar we trots op zijn.

De agrarische sector is de grootste grondgebruiker in Smallingerland. Het gebruik van de agrarische cultuurgrond in het plangebied bestaat voor ruim 90% uit het gebruik als grasland. Bijna 10% wordt akkerbouwmatig gebruikt. Het grootste deel van de agrarische bedrijven bestaat uit grondgebonden bedrijven, waarbij de nadruk op de melkveehouderij ligt.

De 13 dorpen hebben ieder hun eigen identiteit met over het algemeen een levendig karakter en verenigingsleven en zijn nauw verweven met het omliggende (cultuur)landschap. Inwoners waarderen hun woonomgeving vooral positief door een combinatie van kenmerken. Het is hier gewoon goed wonen, werken en recreëren, zowel vanwege de (relatieve) betaalbaarheid van de woningen als de aantrekkelijke omgeving. Het hoge voorzieningenniveau (winkels, cultuur, onderwijs, sport, recreatie) noemen inwoners vaak: het is compleet en voor iedereen in de gemeente dichtbij. Smallingerland heeft daarmee de voordelen van landelijk wonen, maar wel de faciliteiten van een stad.

Daarnaast noemen veel inwoners de groene en ruim opgezette dorpen en wijken met veel speelvoorzieningen. De sfeer wordt over het algemeen als gemoedelijk ervaren, met oog

voor elkaar (buren, familie, vrienden). De kleinschalige, in de samenleving gewortelde bedrijvigheid zijn belangrijke dragers voor de dorpen.

Wat ook hoog scoort is de nabijheid en afwisseling van open, halfopen en gesloten landschappen, vooral vanwege de combinatie van (vaar)water, bos, coulisselandschap en agrarisch gebied op loop- of fietsafstand. De verveningsgeschiedenis is nog steeds zichtbaar in de oude bebouwings- en landschapsstructuren. De inwoners hebben hier hun identiteit aan ontleend en voelen zich sterk met hun omgeving verbonden.

De aanwezige grote werkgevers wordt door inwoners gewaardeerd vanwege de banen die daarmee gemoeid zijn. Tegelijk is het werken buiten de gemeente ook geen probleem, vanwege de centrale ligging ten opzichte van Leeuwarden, Groningen en Heerenveen en de goede bereikbaarheid via ov, auto en fiets. Steeds meer mensen van buiten de gemeente ontdekken Smallingerland als een zeer aantrekkelijk alternatief om te wonen of werken.

Uitgelicht: Terugblik Integrale Toekomstvisie Smallingerland en Structuurvisie Drachten | Smallingerland

In 2011 heeft gemeenteraad de Integrale Toekomstvisie Smallingerland vastgesteld. De looptijd van de visie is tot 2035/2040. De ruimtelijke vertaling van deze visie is in 2013 via de Structuurvisie Smallingerland vastgesteld. De nadruk lag op Drachten, gelegen in een gevarieerd landschappelijk gebied met 13 dorpen in het groen. In de visie zijn zogenaamde 'dynamo's' aangewezen: focuslocaties (Centrum, Bedrijvcampus Drachten, Leerpark Drachten en Stadsranden) waar ontwikkeling in gang wordt gezet.

Anno 2020 zijn belangrijke elementen uit deze visies gerealiseerd zoals de aanleg van de Drachtstervaart, de opwaardering van het centrum van Drachten, de realisatie van het leerpark, de wijkvernieuwingen De Bouwen en Noordoost en de Peinder Mieden. Een aantal van deze gebieden zijn nog steeds actueel of vraagt om een vervolg (o.a. Masterplan centrum).

Hoofdstuk 2.

Trends en ontwikkelingen tot 2040

Met welke prognoses moeten we in Smallingerland tot 2040 rekening houden? Een inschatting van de belangrijkste trends en ontwikkelingen volgen in dit hoofdstuk.

Eerst nog wat meer inwoners en huishoudens

De bevolkingssamenstelling van onze gemeente blijft de komende jaren veranderen. In de periode 2020 – 2035 voorzien we een stabilisatie van het aantal inwoners, het aantal blijft schommelen rond de 55.700 inwoners. Daarna komt er een periode met een beperkte afname naar 55.400 inwoners. Tegelijk verwachten we in de periode tot 2035 een lichte toename van het aantal huishoudens (25.556). Dit komt doordat huishoudens uit gemiddeld minder personen gaan bestaan. Met name seniorenhuishoudingen zijn de snelst groeiende doelgroep in Smallingerland. Maar ook zijn er meer mensen in andere levensfasen die langer alleen wonen dan voorheen. Vanaf 2035 tot 2040 neemt de bevolkingsomvang naar verwachting iets af en stabiliseert het aantal huishoudens¹). Migratie blijft hierbij echter een moeilijk te voorspellen factor.

Ook een mogelijke toename van het aantal expats, buitenlandse werknemers en studenten heeft invloed op de bevolkingsontwikkeling. Door vergrijzing zal de omvang van de potentiële beroepsbevolking afnemen (ongeveer 4.300 mensen minder in 2040 volgens de prognoses van het CBS). Dat geldt overigens ook voor de omliggende regio's. De arbeidsmarkt is momenteel krap en zal in de toekomst naar verwachting krimpen.

Verhuizen: vooral binnen de gemeente

Naast natuurlijke aanwas (het saldo van geboorte en sterfte) is er ook sprake van in- en uitstroom van en naar andere gemeenten. We kennen als gemeente een sterke interne verhuisdynamiek, waarbij circa 62% van alle personen die in Smallingerland een woning betrekken al in de gemeente woonachtig waren. Er is een relatief sterke verhuisrelatie met de buurgemeenten Opsterland en Achtkarspelen.

Daarnaast hebben we sterke verhuisrelaties met studentensteden Leeuwarden en Groningen. Jongeren (starters) hebben het moeilijk op de woningmarkt door sterk gestegen koopprijzen en een afnemend aanbod van woningen. Meer jongeren vertrekken dan zich vestigen zich in de gemeente. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met het feit dat zij in een andere gemeente (zoals Groningen en Leeuwarden) gaan studeren of werken. De andere leeftijdsgroepen zijn qua vestiging en vertrek meer in balans.

Vaker extreem weer

De gevolgen van de klimaatverandering zijn voor ons allemaal merkbaar. Er komen meer stortregens, zwaardere stormen of juist lange drogere en hete perioden. Droogte leidt tot watertekort, verminderde waterkwaliteit en verzilting van water. Temperatuurstijging leidt tot gezondheidsklachten: in hete zomers verslechtert de luchtkwaliteit en er bestaat grote onzekerheid over de effecten op besmettelijke ziekten.

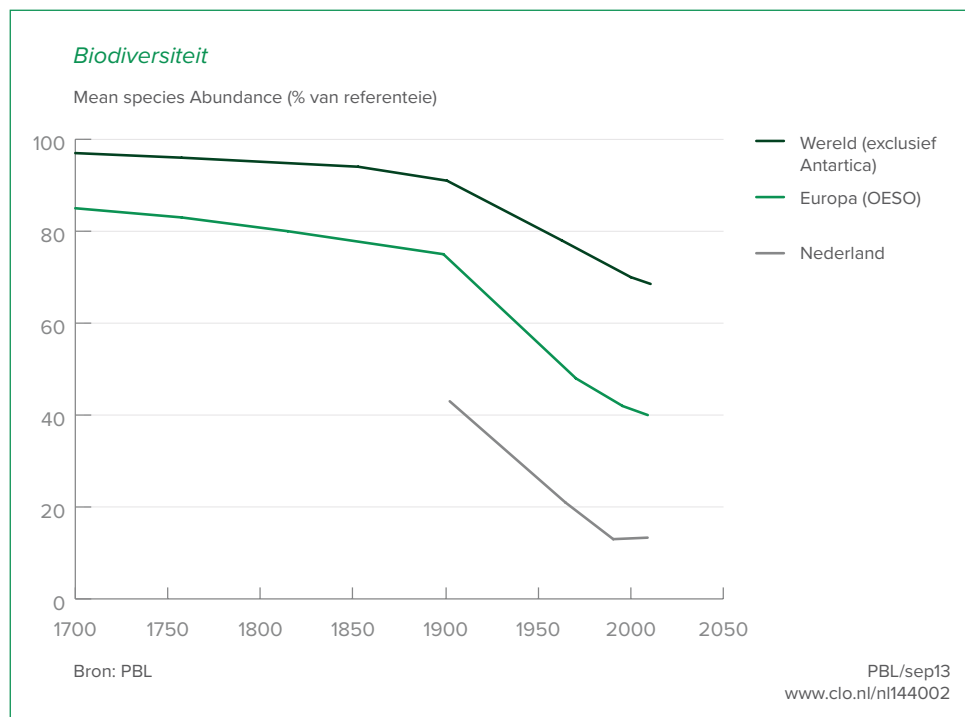
Jaar	Inwoners		Huishoudens	
	Aantal	Toename t.o.v. 2019 in %	Aantal	Toename t.o.v. 2019 in %
2019	55.938	-	24.939	-
2025	55.715	-0,4%	25.444	2,0%
2030	55.717	-0,4%	25.555	2,4%
2035	55.648	-0,5%	25.556	2,4%
2040	55.419	-0,9%	25.403	1,8

Bron: CBS 2019 en Provinciale Prognose 2016, Bewerking door Sterc Groep

Mogelijke landbouwopbrengsten nemen toe door langere groeiseizoenen en hogere CO₂-concentraties, maar veranderingen in neerslag en toename van extreem weer kunnen oogsten bedreigen. De risico's zijn het grootst voor ecosystemen die afhankelijk zijn van neerslag, zoals droge graslanden en veengebieden.

Afname biodiversiteit

Het aantal dieren- en plantensoorten vermindert. In het algemeen geldt dat voor veel soorten minder geschikte terreinen beschikbaar zijn voor voedsel, schuilplaatsen en voortplanting. De belangrijkste oorzaken zijn versterking, verdroging, "vernetting" (er wordt teveel opgeruimd), geluidsoverlast, vervuiling en versnippering. Naast invloed van klimaatverandering, speelt de mens een grote rol bij het verlies van biodiversiteit.

Meer aandacht en noodzaak voor gezondheid en preventie

In de maatschappij is er een sterk toenemende aandacht voor een gezonde leefstijl en leefomgeving. In het sociaal domein wordt meer nadruk op de preventie gelegd. De kansen en mogelijkheden worden steeds beter benut als er directe verbindingen worden gelegd tussen het sociaal domein en de fysieke leefomgeving. Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is.

De omgeving waarin mensen wonen, werken en recreëren, heeft invloed op hun fysieke en psychische gezondheid.

Dat de impact van gezondheid zeer indringend kan zijn, hebben we ondervonden door de Corona-crisis. Deze crisis geeft nieuwe inzichten over gezondheid en leefstijlen, maar leidt ook tot een veranderend bewustzijn over het belang van een gezonde leefomgeving, de inrichting van de omgeving, mobiliteit en de mogelijkheden voor meer thuiswerken en een anders ingerichte economie.

Een ander aspect van gezondheid betreft de milieufactoren en de handhaving van de wettelijke normen. De kwaliteit van de bodem, de lucht en het water staat onder druk. De grond heeft last van verzuring, vermisting en verdroging en er zitten

stofdeeltjes in die er niet thuishoren. In de lucht zitten stofdeeltjes als gevolg van uitstoot door transport, landbouw, huishoudens en bedrijven. En op het gebied van water is de zorg om de gevolgen van verzilting, bestrijdingsmiddelen, microplastics, metalen en medicijnresten. Deze effecten en ontwikkelingen grijpen op elkaar in en versterken elkaar. Zeer actueel is de problematiek rondom stikstof (PAS) en PFAS in de bodem.

Technologische veranderingen

Digitalisering, big data, 3D-printing, robotisering, drones en sensoren, virtual-reality en zelfrijdend vervoer (shuttles, busjes, trein, auto), bieden kansen voor diverse sectoren. De ontwikkelingen gaan snel.

De invloed en de toepassingsmogelijkheden van deze technologieën zullen de komende jaren voor ons steeds zichtbaarder en merkbaarder worden.

Economisch netwerk wordt belangrijker

Smallerland is een werkgelegenheidsgemeente met meer arbeidsplaatsen dan de beroepsbevolking groot is. Tegelijkertijd is meer dan de helft van onze eigen beroepsbevolking werkzaam buiten Smallerland. De bedrijven en inwoners uit onze gemeente zijn qua werknemers en werk afhankelijk van

de omliggende regio. Deze trend zal zich verder doorzetten. Van de werkgelegenheid bij bedrijven in Smallingerland wordt nu 58% door mensen van buiten ingevuld.

Lelylijn

De aanleg van de Lelylijn - de nieuwe spoorlijn die de Randstad met het Noorden moet verbinden - is een belangrijke ontwikkeling voor Drachten en de omliggende omgeving met de dorpen. Het is nu nog niet zeker of deze spoorlijn er komt en zo ja, wanneer en in welke vorm. Als Drachten met een station aan deze spoorlijn komt te liggen, zal dit leiden tot een grote verandering voor Drachten en de omliggende omgeving met de dorpen. Drachten kan voor en door de Lelylijn uitgroeien tot een stad van circa 84.000 inwoners. Nu wonen er circa 45.000 inwoners. Dit is een ontwikkeling die nu wordt voorzien, maar die zich gedurende lange termijn verder zal onvouwen. Mocht de Lelylijn worden gerealiseerd, dan zal dit impact hebben op het toekomstperspectief van onze gemeente en uiteindelijk dus ook op onze Omgevingsvisie. In hoofdstuk 6 volgt meer over de Lelylijn.

Veranderende rollen

De relatie tussen overheid en inwoners, organisaties en bedrijven verandert. Autoriteit en gezag zijn steeds meer verbrokeld. Inwoners zijn deskundig (kennis digitaal toegankelijk) en/of hoogopgeleid. Bovendien hebben ze ervaring in of met de eigen leefomgeving. De organisatiekracht in de samenleving neemt toe, waarbij burgers en ondernemers steeds vaker zelf het initiatief nemen om hun leefomgeving aan te passen naar hun wensen. De dienstverlening van de overheid beweegt mee met deze tendens, maar de overheid houdt wel steeds het algemeen belang in het oog en stuurt, stimuleert en beslist daar waar nodig.

Risico op verdere tweedeling in de maatschappij

Het lukt niet iedereen om in de samenleving mee te komen. Oorzaken zijn divers en complex: overheidsbeleid is in het algemeen

meer gericht op eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid, verdergaande digitalisering van de dagelijkse activiteiten, individualisering etc. Verschillen tussen bevolkingsgroepen in de samenleving nemen daardoor verder toe: tussen jong en oud, arm en rijk en lager, middel en hoger opgeleiden. Dat komt tot uiting in een hoge mate van differentiatie op het gebied van: levensstijlen en gezondheid, kwaliteit van de eigen leefomgeving, vrijetijdsbesteding en deelname aan de samenleving. Een ongedeelde gemeente met zelfredzame inwoners is van belang voor het behoud van vitale wijken en dorpen. Aandacht voor kwetsbare groepen en fysieke investeringen kunnen bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke opgave in wijken en dorpen.

Ondergrond wordt steeds drukker

Het wordt steeds drukker in de ondergrond: gaswinning, geothermie, drinkwaterwinning, waterberging, ondergronds bouwen, warmte-koudeopslag en de aanleg van nieuwe kabels & leidingen, zoals bijvoorbeeld glasvezel. Dit leidt tot een sterke behoefte aan ordening en afstemming en een vraag om een samenhangend beleid voor boven- en ondergrond. De ondergrond, de bodemopbouw en het bijbehorende natuurlijke grondwatersysteem bieden belangrijke kansen voor maatschappelijke opgaves als energietransitie, klimaatadaptatie en waterveiligheid. Door technologische ontwikkelingen worden ingrepen in de ondergrond steeds beter mogelijk.

Consumptiepatronen en landbouw

De huidige consumptiepatronen van mensen leiden tot grote gevolgen voor de natuur en het klimaat. Met name over de (intensieve) veehouderij worden belangrijke discussies gevoerd, die van invloed zullen zijn op de omgeving van Smallingerland. Vanwege (inter)nationale concurrentie en de rollen en belangen van de diverse spelers in deze sector (o.a. zuivelfabrieken, banken, supermarkten, consumenten) zien agrarische ondernemers zich vaak genoodzaakt om een verregaande schaalvergroting in te zetten

Uitgelicht:
laaggeletterdheid in
Smallingerland relatief hoog

13-16%

In Smallingerland ligt de laaggeletterdheid van het aantal 16-65-jarigen hoger dan landelijk.

11-13%

Ook ten opzichte van de arbeidsmarktregio Fryslân kent de gemeente Smallingerland een relatief hoog aandeel laaggeletterden

8.000

Er zijn ruim 8.000 inwoners van 16 jaar en ouder die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen.

Landelijk wordt er voor het inzichtelijk maken van regionale verschillen tussen gemeenten onderscheid gemaakt in een vijftal klassen: lager, enigszins lager, gemiddeld, enigszins hoger en hoger. De laaggeletterdheid van de gemeente Smallingerland kan op basis van deze indeling getypeerd worden als 'enigszins hoger'.

om een goede boterham te kunnen verdienen. Daarnaast leidt wisselende en strenge regelgeving vanuit de overheid (o.a. stikstof, fosfaat) en de hoge grond- en bouwkosten tot verdere kosten en onzekerheid voor de agrarische sector, wat weer leidt tot een verdere noodzaak voor schaalvergroting.

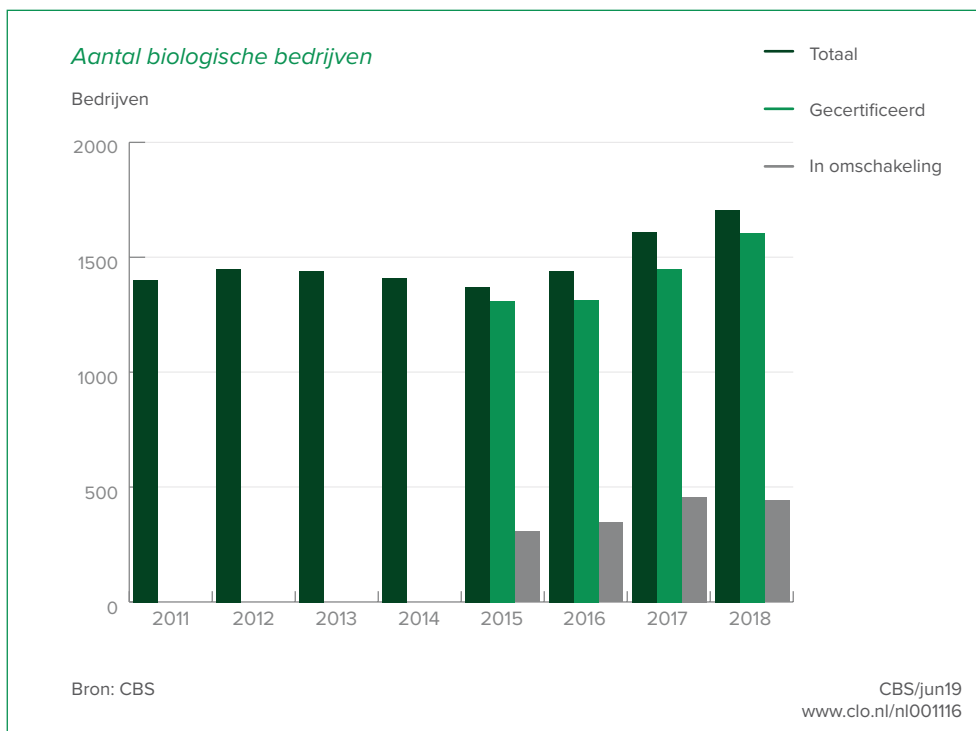
De financiële problemen van agrarische ondernemers stapelen zich verder op en het aantal boeren dat (noodgedwongen) moet stoppen of te maken heeft met overnameproblemen neemt toe. De gevolgen van de Corona-crisis lijken hier een versnellende werking op te hebben.

Andere belangrijke discussies in de landbouw gaan over de ecologische gevolgen van o.a. het gebruik van bestrijdingsmiddelen, de kwaliteit van het voedsel, het gebruik van de bodem, de afname van de biodiversiteit en de kwaliteit van het veevoer etc. Mede daardoor is er meer bewustzijn voor de vraag waar ons voedsel vandaan komt en hoe het wordt geproduceerd.

Landelijk en provinciaal wordt in de Omgevingsvisies ingezet op vitale landbouw- en voedselsystemen gebaseerd op kringlopen en natuur-inclusiviteit (kringlooplandbouw).

Omgevingswet: nieuwe wetgeving

Met de Omgevingswet wil het rijk de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en inwoners meer invloed geven. Regels worden geschrapt en procedures worden versneld. Dat betekent dat er meer van de inwoners wordt verwacht: zowel op het gebied van participatie (meedoen) als op het gebied van nieuwe procedures en regels.

Hoofdstuk 3.

De aangedragen agendapunten co-creatie

Aan inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en medeoverheden is gevraagd wat op de agenda voor de toekomst van Smallingerland moet komen te staan. Waar liggen de zorgen? Wat is écht belangrijk voor onze toekomst? Deze uitkomsten vormen een belangrijke basis voor de inhoud van de Strategische Koers, zoals verwoord in de hierna volgende hoofdstukken.

Waar liggen de zorgen voor de toekomst?

Voorbeelden van vaak genoemde zorgen of verbeterpunten voor de toekomst zijn o.a:

- De zorg over de toekomst en de transitieopgaven voor de agrarische sector, kunnen we keuzes maken?;
- Het gemis van een trein(station);
- De behoefte aan meer evenementen / activiteiten voor jongeren, oudere jeugd;
- De fietsveiligheid;
- De zorg of er voldoende werkgelegenheid is voor iedereen en stagemogelijkheden voor jongeren;
- De wens om alles schoon en netjes te houden (meer handhaving, minder verloedering)
- De wens om het centrum van Drachten gezelliger en gastvrijer te maken;
- De zorg om de kwaliteit en de aanwezigheid van de voorzieningen in de wijken en dorpen;
- De zorg of er voldoende en geschikte woningen voor studenten, starters en senioren zijn;
- De zorg over de toenemende druk op de ruimte en de dynamiek in het landelijk gebied (duurzaamheid, klimaat, agrarische bedrijven);
- De zorg of de energietransitie wel snel genoeg gaat en of we de juiste keuzes maken;
- De zorg over het consumptiegedrag en de wens om meer hergebruik;
- De zorg om betere aansluitingen tussen ov en fiets, minder autogebruik;
- Smallingerland is leuk! De wens voor meer toeristen en recreanten, zowel in stad, dorp en landelijk gebied;
- De zorg om ouderen en jongeren;
- Meer aandacht voor (mentale) gezondheid van jongeren (invloed social media, meer zelfredzaamheid, scholing, financieel, criminaliteit, drugsgebruik);
- De zorg om multi-probleemgezinnen (armoede, laaggeletterd, taal etc);
- De wens om historie en identiteit te versterken: wat is er (nog) te zien in gebouwde omgeving?;
- De vraag hoe de gemeente omgaat met burgerinitiatieven, waar moeten we daarvoor zijn bij de gemeente?;
- De zorg om de snelle achteruitgang van biodiversiteit, de kwaliteit van het voedsel, de kwaliteit van de bodem en (zoet)water.

NB: dit is geen uitputtende lijst

Waar verschillen de meningen en opvattingen?

Tijdens de co-creatiesessies zijn verschillende tegengestelde meningen of andere opvattingen gesignaleerd, voorbeelden zijn:

Het is hier goed wonen	of	Er moet juist méér gebeuren om het wonen voor alle doelgroepen (jongeren, ouderen) positief te laten zijn (betaalbaar en beschikbaar)
Meer gezellige drukte (o.a. evenementen)	of	Behoud van de rust in de woonomgeving
Fietsen stimuleren	of	Beter ov, verbindingen en parkeren van auto's
Inzetten op het op peil houden van voorzieningen in de dorpen	of	Inzetten op het op peil houden van voorzieningen in Drachten
Beter en meer handhaving	of	Actieve bewoners in wijken en dorpen (aanspreken op gedrag)
Drachten heeft een ongezellig centrum	of	Drachten heeft een goed, compleet centrum
Opleidingen zijn goed	of	HBO/universiteit moet er bij
Landschap moeten we behouden, het landelijk gebied moet blijven zoals het is	of	Uitbreiden van stedelijk gebied in landelijk gebied t.b.v. wonen, wegen is echt noodzakelijk
Ruimte voor de schaalvergroting en verdere ontwikkeling van agrarische bedrijven en minder regels	of	Doorvoeren van een transitie van de agrarische sector naar een natuur inclusieve landbouw
Inzetten op goede kwaliteit vervoer: trein, bus, auto	of	Voorrang geven aan de fiets

Daar waar opbrengsten in deze Strategische Koers nog geen plek hebben gekregen, beoordelen we in de volgende fase (de uitwerking van deze Strategische Koers naar een Omgevingsvisie) óf en hoe deze opbrengsten worden verwerkt.

Meer waardering voor identiteit

Inwoners vinden het belangrijk om de eigen identiteit en de cultuurhistorie (meer dan voorheen) te waarderen, levend te houden en nadrukkelijker mee te laten meewegen in het beheer en ontwikkeling van onze leefomgeving. In de basis heeft het landschap in Smallingerland onze gemeenschap gevormd, en onze gemeenschap het landschap. Daardoor kent deze gemeente een rijke cultuurhistorie, waarin tijdsbeelden van 'het moeilijke verleden' en de 'hoopvolle toekomst' zich voortdurend afwisselen.

De skûtsjes en het water, de eigentijdse blik op kunst en cultuur en de kenmerkende bebouwing, zoals het van Doesburg Rinsemahuis en Beter Wonen, dragen bij aan dit eigen Smallingerlandse beeld. De durf om de toekomst naar eigen hand te zetten en met nieuwe, vooruitstrevende ideeën te komen, loopt hier als een rode draad doorheen.

Inwoners hebben aangegeven de 'ziel van Smallingerland' graag terug te zien als belangrijke basis voor de Omgevingsvisie. Het verleden werkt nog steeds door in wie wij zijn en hoe wij onszelf nu en in de toekomst zien: onze volksaard is strijdbaar, zelfstandig en eigenwijs. Inwoners en ondernemers hebben durf, zijn betrokken en hebben een hoog saamhorigheidsgevoel.

Waar liggen de prioriteiten?

Als het gaat om de vraag welke 3 thema's in de periode tot 2040 meer prioriteit zouden moeten krijgen, dan gaat het volgens de uitkomsten van de co-creatie vooral om drie grote, actuele thema's:

1. Een gezonde en veilige leefomgeving

Een gezonde en veilige leefomgeving is de randvoorwaarde voor een goed leven. Het thema geldt voor iedereen: jong, oud, in de dorpen en in Drachten. Mensen ervaren de leefomgeving in Smalingerland als 'best gezond en veilig', hoewel daar op wijk en dorpsniveau wel verschillen tussen zitten. Het is belangrijk om te behouden wat er is, maar er zijn ook verbeteringen mogelijk. 'Om te behouden wat er is, is moet je er actief mee bezig zijn'. Inwoners vinden het belangrijk om met elkaar en de gemeente in gesprek te gaan om de goede dingen te doen. Of de omgeving gezond en veilig kan zijn, ligt ook voor een gedeelte aan de normen en waarden van mensen. Ook opvoeding wordt daarbij genoemd. Er wordt verwezen naar hoe fietsers zich gedragen: "Die zijn soms best asociaal."

2. Sociaal en inclusief

Sociale samenhang is wat wijken en dorpen sterk maakt en wat nodig is voor een goed leven in de wijken dorpen. Daarom staat dit thema hoog geprioriteerd. Een sterke mienskip houdt wijken en dorpen vitaal. Soms schuurt het, bijvoorbeeld als mensen uit eigen dorp geen voorrang krijgen voor een huurwoning. De sociale cohesie kan in het gedrang komen. Het is belangrijk dat mensen uit wijken en dorpen zichzelf ook inzetten om de wijk of het dorp leefbaar te houden en sociaal betrokken zijn. Voor sociale samenhang is ontmoeting nodig.

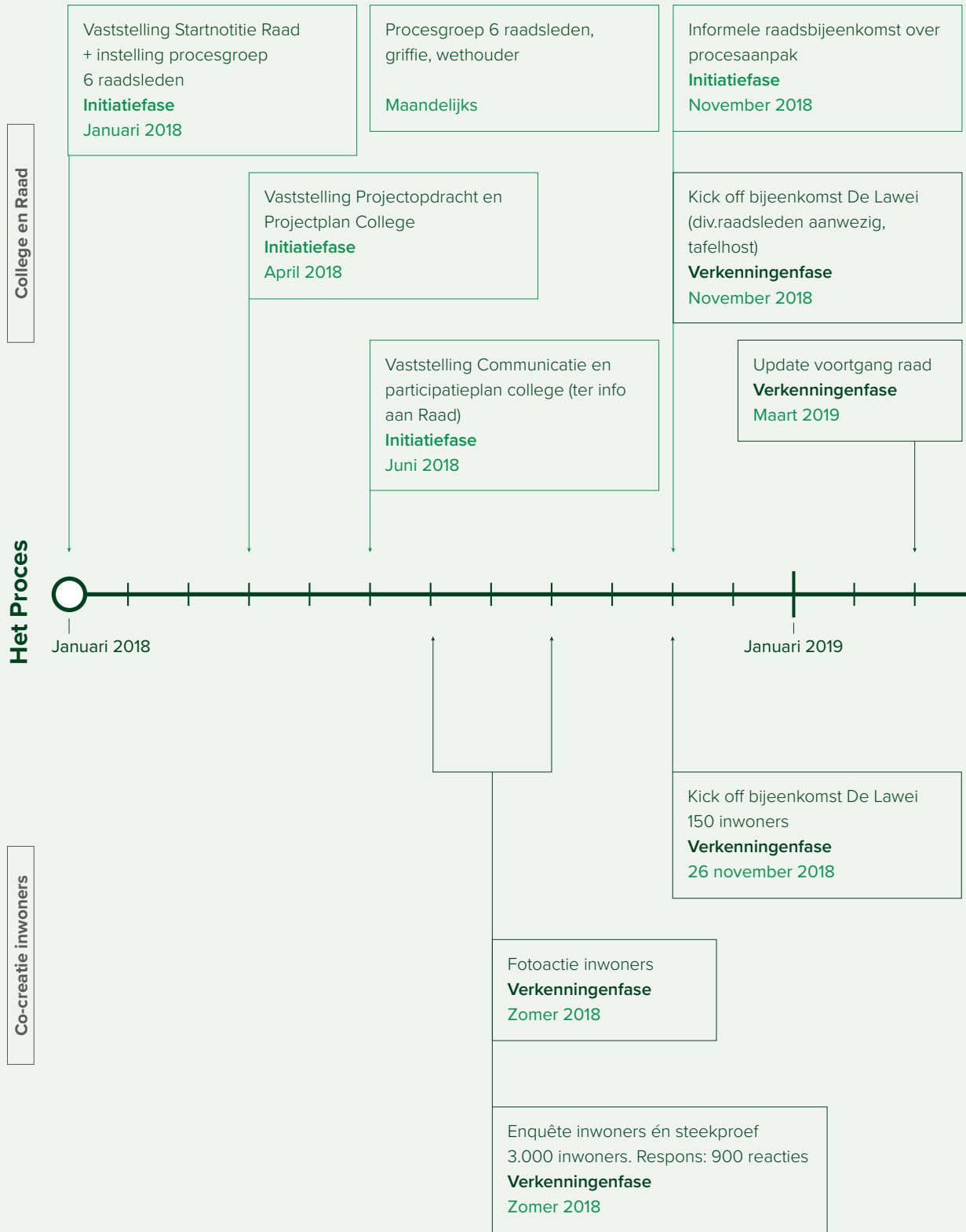
Door elkaar te ontmoeten, leer je elkaar kennen en zorg je voor sociale cohesie (waar ook vooral kwetsbare inwoners van kunnen profiteren). Sociale samenhang betekent dat je elkaar wilt helpen, wat de vitaliteit en leefbaarheid in het dorp ten goede komt.

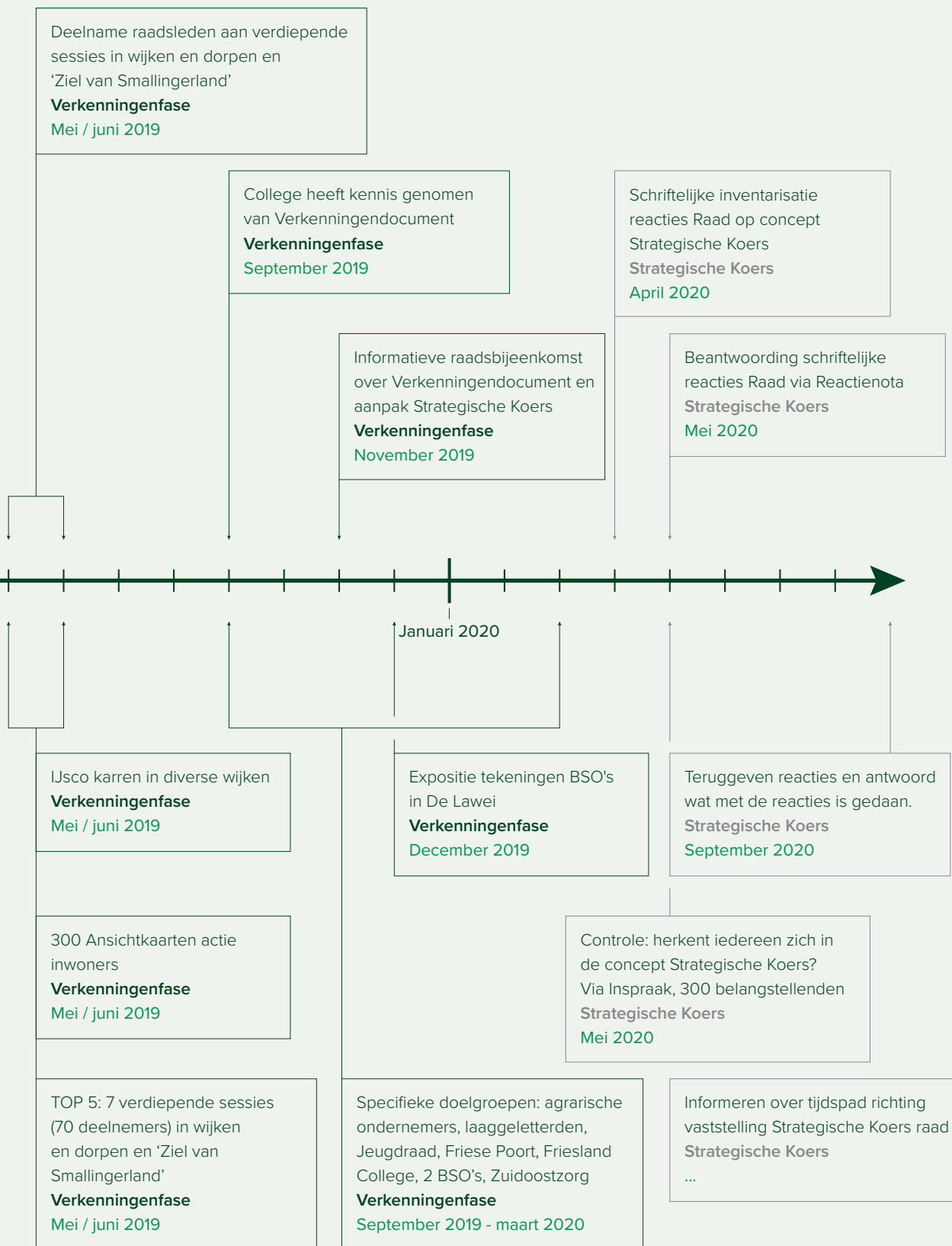
3. Klimaatopgave en biodiversiteit

Als het klimaat geen goed leven toestaat, zijn alle andere thema's van de leefomgeving ook niet relevant. Het is belangrijk om daar nu en in de toekomst oog voor te hebben. In Smalingerland speelt al het een en ander, zoals het project 'Oudega aan het water' en de gebiedsontwikkeling Hegewarren, waarin de mogelijkheden voor recreatie, natuur, waterhuishouding, CO2-reductie en een verbeterde vaarverbinding worden onderzocht.

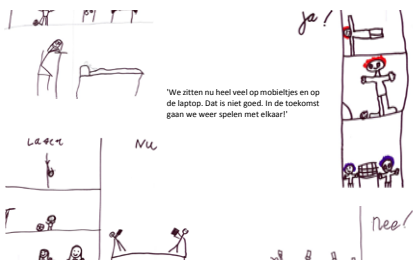
In wijken van grote kernen is verstening een thema wat aandacht verdient. Dat is in de dorpen veel minder urgent. Vooral voor agrariërs roept dit thema zorgen op. Dan wordt gedacht aan de grondwaterstand of droogte. Hoe wordt hier mee om gegaan? Wat betreft maatregelen om de biodiversiteit te behouden en te verbeteren, moeten nog meer stappen worden gezet. Voor de klimaatadaptatie geven inwoners aan nu nog niet goed te weten wat de mogelijkheden zijn.

Tijdslijn totstandkoming Strategische Koers

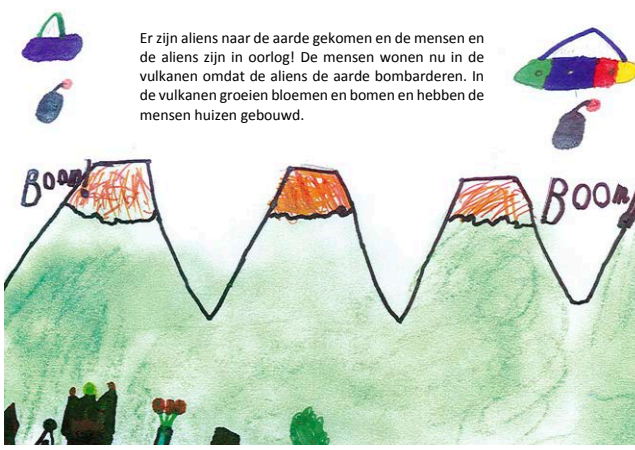

#ditissmallingerland

Bouw mee, Praat mee!

OMGEVINGSVISIE SMALLINGERLAND WAT VINDEN ONZE INWONERS?

BELANGRIJKE THEMA'S

GEZONDE EN VEILIGE
LEEFOMGEVING

MIENSCAP,
SOCIAAL EN
WELZIJN

KLIMAAT EN
BIODIVERSITEIT

SMALLINGERLANDS
PLATTELAND, VOEDSEL
EN LANDBOUW

LEEFBARE EN VITALE
WIJKEN EN DORPEN

DUURZAAMHEID

MOBILITEIT

ECONOMIE EN
WERKGELEGENHEID

VERKENNINGSFASE AFGEROND EN STAPPEN DICHTERBIJ

Vin deze weg wil ik iedereen hartelijk bedanken voor zijn of haar bijdrage aan de **Omgingsvisie**. Met een tijdje zijn wij stappen dichterbij gekomen op het antwoord op de vraag: **Wat vinden inwoners in Smallingerland belangrijk voor hun leefomgeving en hoe kan de gemeente zich in de komende 20 à 30 jaar verder ontwikkelen op het gebied van landbouw, natuur, wonen, werken, recreëren en energie?** We zijn nog niet klaar. In het najaar gaan we aan de slag met Fase 3: **De Keuzes** en ook daarbij willen wij u bij betrekken.

Zelf moet ik het bestek toch een inwoners te ontmoeten, het gesprek aan te gaan en te horen wat voor mensen we zijn. **Wat de grote bijdraken zijn: De Levens, de vele bijdraken van de wijken, de speciale bijdraken van de Identiteit van Smallingerland, de natuur, de omgeving, de huizenbouw, het aan het lijf wikkelen, al jullie reacties op de vraag: Hoe zie jij Smallingerland? zijn verrassend. **Omring wil ik via deze weg de belangrijke resultaten met u delen.** Wil u meer informatie? Kijk dan voor het Verkenningdocument op dwjm.nl/ditissmallingerland.**

Heeft u nog informatie of ideeën die u met ons wilt delen? Laat het ons dan weten via omgving@dwjm.nl

Hartelijke groeten,
Meesje Sigeweerd
verkenner

"BELANGRIJK IS OM TE BEHOUDEN WAT ER IS, MAAR OOK HET VERKENNEN VAN NIEUWE GRENZEN EN INNOVATIES."

"SMALLINGERLAND DURFT VEEL OP HET GEBIED VAN KUNST EN CULTUUR, MAAR HEEFT OOK OOG VOOR ZIJN HISTORISCHE BAND MET DE TURFGESCHIEDENIS EN LOKALE TRADITIES."

"DE ZIEL VAN SMALLINGERLAND? DURF EN TURF. DE WATERSPORT, SKÛTSJES EN HET WATERFRONT DRACHTEN, DE EIGENTIJDSE BLIK OP KUNST EN CULTUUR EN DE VERBINDING TUSSEN DE DORPEN EN DRACHTEN."

ALLES HANGT MET ELKAAR SAMEN

Van openbaar vervoer tot biodiversiteit, van veeteelt en landbouw tot energiebegrip en wonen. **Alles hangt samen met elkaar samen.** Wat groen, de verschillende landschappen en het verstand van de kwaliteit van het agrarisch cultuurlandschap van landbouwland worden zeer waardevol gevonden. Het toegankelijke onderwerpen als een gezonde en veilige leefomgeving, de voorzieningen in wijken en dorpen en een geschikte woningvoorraad voor de toekomst. **Daarbij jongeren en studenten kunnen samen naar en mee te denken het beste zijn.** Ook voor bedrijven maar en ruimte zijn om te kunnen ontwikkelen.

De Nieuw samenhang op hoofdlijnen van het Verkenningdocument.
Meer informatie en ideeën vindt u op omgving@dwjm.nl
PBL is het L&L bedrijf met via omgving@dwjm.nl

EN HOE NU VERDER?

De ontwikkeling van de Omgingsvisie gebeurt in 5 fasen. Dit najaar gaan we aan de slag met Fase 3: **De Keuzes**.

- Fase 1: Verkenning van de Identiteit van Smallingerland: Hoe zie jij Smallingerland?
- Fase 2: De Agenda: Welke keuzes en onderwerpen moeten op de agenda komen?
- Fase 3: **De Keuzes: Welke keuzes maken wij – start in het najaar van 2019 en ook dan horen wij graag uw mening!**
- Fase 4: Concept van de Omgingsvisie
- Fase 5: Definitieve Omgingsvisie en later voor besluitvorming. De gemeente doet een voorstel voor de visie. De gemeente raadt maar het besluit over de omgingsvisie.

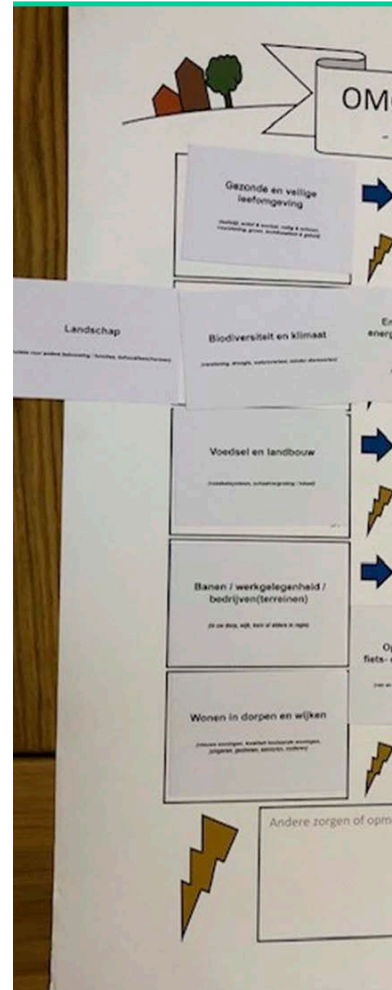
Meer weten? www.dwjm.nl/ditissmallingerland

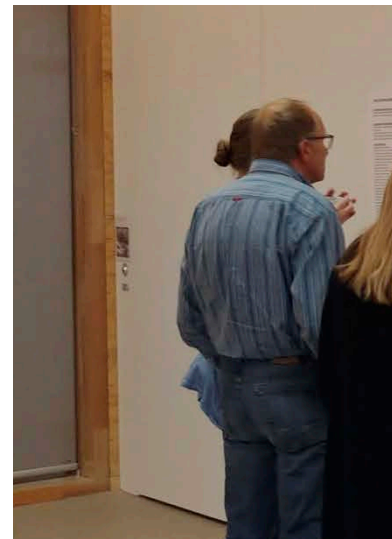
'Ik heb in de toekomst een hele grote aap. Hij brengt mij naar school. Hij loopt over de straten en is heel lief'.

Er worden nu kinderen gepest. Daardoor worden veel kinderen verdrietig van. In de toekomst pesten mensen elkaar niet meer en zijn we heel lief voor elkaar. We moeten

'In de toekomst zijn er heel veel auto's, omdat er zoveel auto's zijn is het heel erg druk op de weg. Hierdoor zijn er veel ongelukken. Dit is niet goed dus er moeten minder auto's komen in de toekomst'.

GEVINGSVISIE
Smallingerland -

Waaron belangrijk?

Welke zorgen?

Waaron belangrijk?

Waaron belangrijk?

Waaron belangrijk?

Welke zorgen?

Welke zorgen?

Blanco / zelf invullen

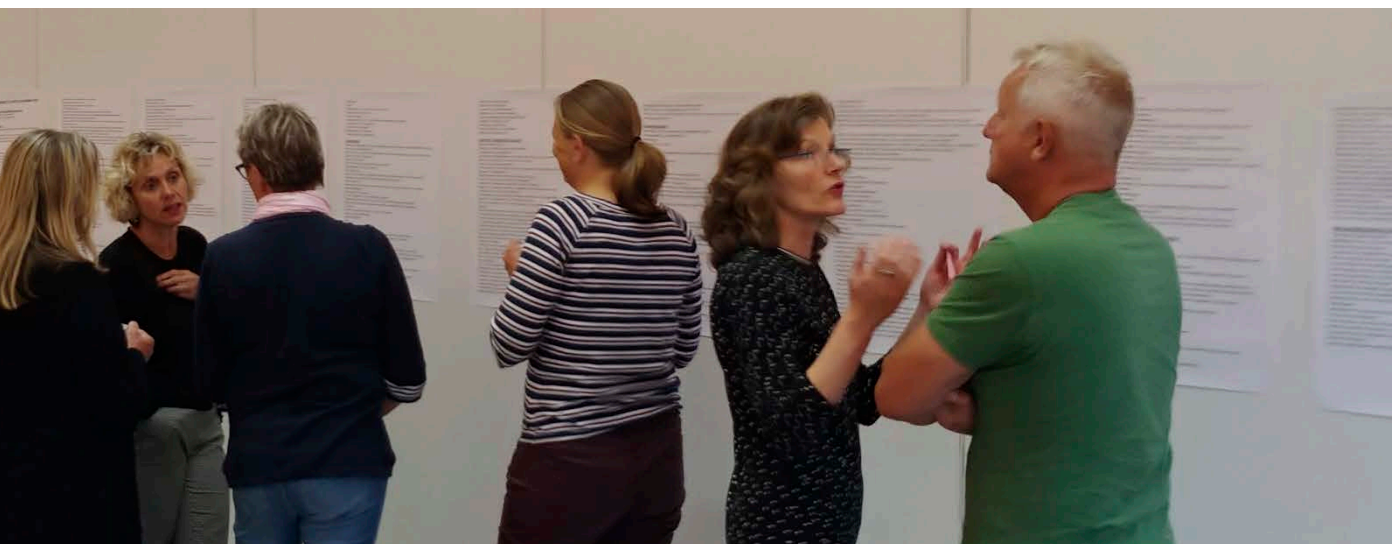
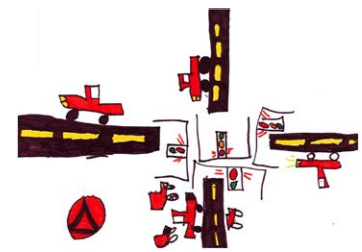
*afgevoerd
is het niet het is
leving*

Sociaal / menskip / welzijn

Centrum Drachten en
voorzieningen
in wijken en dorpen

'Ik woon in de toekomst. In de toekomst gaat alles kapot. Er is alleen maar een heel klein stuk over. Alles is onder water omdat al het ijs is gesmolten. Er is alleen nog een speeltuin, winkels, huizen en een fabriek'.

Hoofdstuk 4.

Beoogd toekomstbeeld Smallingerland 2040 is nodig!

Een zelfbewuste, scherpe koers voor het in 2040 beoogde beeld van de fysieke leefomgeving van Smallingerland is dringend gewenst. Die koers moet energie, urgentie en richting geven aan de sociaal-ruimtelijk-economische samenwerking, binnen én buiten de gemeente, voor een langere termijn tot 2040. Zo'n koers vereist duidelijke keuzes, een helder profiel en (regionaal) samenwerken. Onderstaande opzet geeft richting is gebaseerd op de uitkomsten van de co-creatie met de samenleving. Het vormt de basis voor de koers en het uiteindelijke eindbeeld die we in de ontwerp Omgevingsvisie verder zullen uitwerken.

Beoogde richting toekomstbeeld Smallingerland 2040

De verhoudingen tussen samenleving, markt en overheid zijn de laatste decennia ingrijpend veranderd. Ze zullen de komende tijd in beweging blijven. Veranderende bevolkingsopbouw, technologische innovaties, milieu- en gezondheidsvraagstukken en klimaatveranderingen komen met toenemende snelheid op ons af. Sommige ontwikkelingen zullen zich mogelijk in versneld tempo manifesteren, mede als gevolg van de Coronacrisis. We willen deze trends in ons voordeel gebruiken.

Dat vraagt om een sterkere organisatiekracht. Kennis- en onderwijsinstellingen, overheden, ondernemers en inwoners zullen de krachten moeten bundelen. Niemand kan het meer alleen. We kijken daarbij ook naar de samenwerkingsmogelijkheden in de regio's waar Smallingerland deel van uitmaakt: Zuidoost Fryslân en de F4-gemeenten (Leeuwarden, Smallingerland, Súdwest-Fryslân en Heerenveen).

Hoofdkeuze beoogd toekomstbeeld 2040

In het beoogd toekomstbeeld neemt een gezonde, veilige en aantrekkelijke gemeente een centrale plek in het beoogd toekomstbeeld voor de fysieke leefomgeving in. Het gaat daarbij om een gezamenlijke focus op het welbevinden en bewegen van onze inwoners, waarbij een vitale economie wordt ingezet om onze welvaart op peil te houden. Het concept 'Ontmoeting' staat daarbij centraal. We zorgen ervoor dat we deze koers voor langere tijd vasthouden.

Hoe ziet het beoogde toekomstbeeld in 2040 er uit? Deze onderdelen werken we in de ontwerp Omgevingsvisie verder uit:

Gezond

In 2040 is Smallingerland een gemeente waar inwoners gezond kunnen leven. Inwoners kunnen op een positieve manier aan hun gezondheid werken. Naast lichamelijk welbevinden zijn aspecten als geluksgevoel, geestelijke gezondheid essentiële waarden. Het belang van gezonde voeding, sociale contacten, aantrekkelijke en betaalbare woonomstandigheden, het kunnen meedoen in de maatschappij, een passende baan of opleiding en de kwaliteit van leven daarbij een grote rol.

De openbare ruimte in de wijken en dorpen is groener en aantrekkelijker geworden. Er zijn veel plekken waar kinderen graag spelen, mensen elkaar ontmoeten en waar iets te doen of beleven valt. Waardevolle groene plekken in de bebouwde kom zijn niet bebouwd, maar worden benut als plek om te bewegen en te recreëren, om de biodiversiteit te versterken en om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

Bewegen op de fiets of te voet wordt optimaal gestimuleerd. Het centrum en belangrijke werkgebieden en voorzieningen zijn goed verbonden via aantrekkelijke fietsroutes. Op regionale schaal worden dorpen verbonden door snelfietsroutes.

Veilig

In 2040 is Smallingerland een veilige gemeente met een zelfredzame en samenredzame samenleving. Kwetsbare groepen worden beschermd en gebouwen, wijken en dorpen worden (sociaal, milieu en technisch) veilig ontworpen. Dit geldt ook voor de infrastructuur en de inrichting van het openbaar gebied (verkeersveiligheid). We beschikken over een vitale en continue (zorg)infrastructuur. Onveilige installaties, inrichtingen of bedrijven met onevenredige negatieve effecten voor de volksgezondheid of het milieu worden in de gemeente geweerd, voor zover de gemeente daartoe invloed op kan uitoefenen. Denk bijvoorbeeld aan zware milieu-belastende bedrijven.

Andere inrichtingen of activiteiten zoals het 5G-netwerk of gaswinning leiden (landelijk en lokaal) dikwijls tot onrust en maatschappelijke discussies over de nut en noodzaak en de gevolgen voor de volksgezondheid (mens en dier) en de (kwaliteit van de) gebouwde omgeving. De landelijke overheid is voor beide thema's het bevoegd gezag. De gemeente is voor het 5G-netwerk wel aanspreekpunt voor inwoners en organisaties. Ook is de gemeente uitvoerder als het gaat om vergunningverlening van masten.

Aantrekkelijk

In 2040 is Smallerland een aantrekkelijke gemeente. Onze ambitie is om daarbij stevig in te zetten op 'ontmoeting'. We hebben plekken en milieus waar gastvrijheid en interactie tussen mensen wordt gestimuleerd, met bijbehorende voorzieningen zoals horeca, bewegen, groen en water etc. Of het nu gaat om woon-, werk-, winkel, en/of recreatiegebied, ontmoeting vindt overal plaats en is voor iedereen. Dit draagt bij aan het welbevinden van inwoners, bezoekers, ondernemers en werknemers.

Het is van belang dat de gebruikers in de leefomgeving centraal staan. De aantrekkelijkheid van ontmoetingsplekken wordt verhoogd door waardevolle elementen van landschap, cultuurhistorie en identiteit te benutten en te combineren. Dit draagt bij aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van zowel de gebouwde als ongebouwde omgeving. Het toepassen van voldoende en aantrekkelijk groen is een voorwaarde, het draagt bij aan de opgaven voor klimaatadaptie en een gastvrije gemeente.

We zien dat het landschap en natuur opnieuw worden gewaardeerd. Landschapselementen en natuurwaarden die door toedoen van de mens zijn aangetast, zijn hersteld. Mens en dier leven op ontspannen voet samen.

Economisch vitaal

In 2040 is er in Smallerland en haar omliggende regio's voldoende werk voor iedereen. We hebben een vitale economie die een belangrijke drijvende kracht vormt achter de grote opgaven en transitie van deze tijd. Economische ontwikkeling is geen doel op zich, maar een middel voor het op peil houden van de welvaart en welzijn van de burgers in Smallerland. Economisch perspectief leidt tot financiële zelfredzaamheid en eigenwaarde en is daarmee een belangrijke factor als het gaat om het geluk van mensen. Een vitale economie draagt bovendien bij aan de leefbaarheid van onze centra en wijken, aan een bloeiend verenigingsleven, aan ruimtelijke kwaliteit en tevens aan de oplossing voor een keur aan maatschappelijke vraagstukken. Of het nu gaat om gezonde voeding en een gezonde levensstijl, het laten slagen van de energietransitie of het vergroten van de veiligheid, alleen als bedrijven er hun businessmodellen op enten gaat het echt lukken.

De economie is in onze visie een belangrijke drijvende kracht achter de grote transitie. Het accent ligt daarom in Smallerland niet (alleen) op groei van de economie.

Al enige tijd constateren wij namelijk dat (nog) meer economische productie nauwelijks resulteert in een toename van de duurzame welvaart van inwoners. Ook zien we dat onze huidige manier van produceren en consumeren op de lange termijn niet houdbaar is voor onze planeet. De kwaliteit van de economische activiteiten komt meer en meer centraal te staan.

Met kwaliteit van economische activiteiten wordt bedoeld dat het activiteiten betreft waar ook op de langere termijn behoefte aan en maatschappelijk draagvlak voor is en ook dat het activiteiten zijn die niet alleen bijdragen aan ons bruto nationaal product, maar ook aan de kwaliteit van leven van onze eigen inwoners zoals het voorzieningenniveau, sociale inclusie, vergroening van de samenleving en versnelling van maatschappelijke transitie.

Wat die economische activiteiten in de toekomst zijn weten we nu nog niet. We bevinden ons in een tijdperk van transitie en trendbreuken. Het gaat er dus niet zozeer om dat we proberen te voorspellen welke kant het uitgaat. Het gaat er vooral om dat we ons goed op het onzekere en onbekende voorbereiden. En wel zodanig dat als we in 2040 terug kijken, er kan worden geconstateerd dat het Smallerland is gelukt een aantal maatschappelijke en economische transitie succesvol door te voeren. De beroepsbevolking is weerbaar en de ondernemers zijn wendbaar doordat ze ondernemend, innovatief en waar nodig / mogelijk internationaal concurrerend zijn. Op thema's als digitalisering en circulariteit heeft het bedrijfsleven op tijd weten te anticiperen, waardoor ze ook nu nog bestaansrecht hebben. Op de thema's toerisme en recreatie, zorg, haven gebonden bedrijvigheid en innovatieve maakindustrie heeft Smallerland bovenregionaal het verschil kunnen maken met toonaangevende clusters als zichtbaar gevolg.

Uitgelicht: VN-doelen Global Goals

Om de behaalde resultaten op het gebied van gezondheid, veiligheid en aantrekkelijkheid ook daadwerkelijk zichtbaar en integraal te maken, zetten wij bij dit onderdeel in op het principe van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. Dit zijn 17 universele doelen om de wereld een betere plek te maken. Smallingerland draagt hier aan bij door gedurende de looptijd van deze Omgevingsvisie inzichtelijk te maken hoe beleid, opgaven en projecten concreet aan de voor Smallingerland relevante doelen bijdragen. In de Omgevingsvisie van de Provincie Fryslân zijn deze doelen ook verwerkt.

De functie van de Global Goals in de Omgevingsvisie Smallingerland is dat ze de meetlat vormen waaraan de ambities, de leidende principes en de opgaven tot 2040 worden getoetst. Op deze manier wordt inzichtelijk aan welke doelen de gemeente Smallingerland nu en in de toekomst een bijdrage levert.

Daarnaast zien wij de goals als een stimulans voor initiatiefnemers om te onderzoeken op welke wijze een nieuw project een bijdrage kan leveren aan één of meerdere goals. In de ontwerp-omgevingsvisie wordt hier meer uitwerking aan gegeven.

Hoofdstuk 5.

De 3 leidende principes voor het beoogd toekomstbeeld 2040

We koersen met Smallingerland naar een eindbeeld 2040 waar een gezamenlijke focus staat op zowel het welbevinden van inwoners als op het perspectief van een vitale economie. Het concept 'Ontmoeting' staat daarbij centraal. Dit vraagt om het maken van keuzes en het stellen van prioriteiten, passend bij de lokale en regionale schaal van onze gemeente.

Het beoogde beeld vraagt - gezien de opgaven die hierbij horen - een grote inspanning en eensgezindheid van inwoners en onze stakeholders. Daarom is het belangrijk dat op hoofdlijnen overeenstemming is over welke waarden en kwaliteiten onderdeel zijn en/of worden van deze visie. Deze principes zijn in belangrijke mate bepalend voor wat we als gemeente en in gezamenlijkheid beogen te bereiken.

Leidende principes

We kiezen drie leidende principes die een bijdrage moeten leveren aan het toekomstig eindbeeld 2040 en die een dominante factor moeten zijn bij de verdere uitwerking en uitvoering van de 5 opgaven (zie hoofdstuk 6):

Initiatieven voor de ontwikkeling en het beheer van de fysieke leefomgeving in onze gemeente moeten niet alleen bijdragen aan een duurzame toekomst van de gemeente, maar moeten ook inclusief zijn en een bijdrage leveren aan de eigen identiteit (landschap en cultuur) van het betreffende gebied.

De 3 leidende principes:

Duurzaam Smallingerland

Inclusief Smallingerland

Eigen identiteit Smallingerland

1. Duurzaam Smallingerland

Hoe draagt dit leidend principe bij aan de strategische koers?

In Smallingerland hechten we waarde aan 'de gedeelde toekomst'. Hieronder verstaan wij een duurzame samenleving waarin er een balans is tussen wat de aarde ons biedt en wat wij als samenleving van de aarde vragen. Het gaat om een balans tussen People (mensen), Planet (aarde/milieu) en Prosperity (welvaart economisch en maatschappelijk). Ons doel is dat we onze gemeente als onderdeel van onze aarde leefbaar houden voor de toekomstige generaties. Deze weg naar een duurzame samenleving is langdurig (loopt tot 2050) en ingrijpend en vraagt veel van onze samenleving. Iedereen doet mee en moet meedoen (inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties, gemeentelijke organisatie).

In Smallingerland leveren alle ontwikkelingen en beheersmatige activiteiten een duurzame en klimaatrobuuste bijdrage aan de toekomst van onze gemeente. We willen dat ons leefmilieu verbetert voor de toekomstige generaties en zijn bereid daarvoor een verandering in onze leef- en productiewijze aan te brengen. Denk aan het gebruik van minder plastic, minder uitstoot van CO₂, minder bestrijdingsmiddelen, de keus voor bewuste voeding en een ander consumptiegedrag (lokaal en minder). Vanuit dit oogpunt hechten we er daarom waarde aan dat ontwikkelingen en veranderingen in onze leefomgeving lang mee gaan en dat deze niet of minder belastend voor het milieu zijn. Ze zijn het de investering waard.

Maatregelen die een bijdrage leveren aan de klimaatopgave worden positief gewaardeerd. Een groene en waterrijke gemeente met veel ruimte biedt perspectief voor bijvoorbeeld waterberging en de afname van hittestress. Tegelijk biedt dit ook kansen voor een aantrekkelijke, groene omgeving voor gezonde beweging (sporten, recreëren, ommetjes) en beleving (genieten van landschap en natuur).

We vinden het belangrijk dat inwoners, bedrijven, fabrikanten, agrariërs, overheden en instellingen, maar ook stedenbouwkundigen, architecten en ontwikkelende partijen hier bewust én vaker voor kiezen. Niet duurzaam leven, ondernemen en ontwerpen is steeds minder sociaal geaccepteerd. Door invulling te geven aan onze duurzame opgave zorgen we voor een betere relatie en balans met onze omgeving.

Het vraagt om langdurige en consequente actie op de deelthema's van duurzaamheid om samen te werken aan de doelen:

Energietransitie:

Energie is geen bron van zorg, maar geeft duurzaam kracht

We gebruiken zo min mogelijk energie en wat we gebruiken is duurzaam en zoveel mogelijk lokaal opgewekt (energie-neutraal). Zo voorkomen we verdere klimaatverandering door CO₂ uitstoot.

Klimaatadaptatie:

Onze leefomgeving verhoogt ons welzijn en geeft ons positieve energie

We ondernemen actie om ons aan te passen aan de klimaatveranderingen en voorkomen zoveel mogelijk verdere klimaatverandering en werken aan het versterken van de biodiversiteit in onze gemeente.

Circulariteit:

Onze welvaart en welzijn is in balans met wat de aarde ons geeft

We gebruiken wat de aarde ons geeft zodanig dat de onze vraag en het aanbod van de aarde in balans zijn. Dit maken optimaal gebruik van grondstoffen en door het sluiten van kringlopen doen we meer met minder. Afval bestaat niet.

2. Inclusief Smalingerland

Hoe draagt dit leidend principe bij aan de strategische koers?

We willen toe naar een samenleving waarin niemand in Smalingerland wordt achtergelaten en iedereen kan meedoen. Het doel is om ongelijkheid te verminderen, oftewel sociale inclusie te bevorderen. Dit is een leidend principe dat in de afwegingen voor het beheer en de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving wordt meegewogen. Hiermee sluit Smalingerland aan op het VN-verdrag van de rechten voor personen met een handicap dat in de zomer van 2016 door Nederland is bekrachtigd.

Mensen met een visuele of lichamelijke beperking doen mee in de samenleving, ze horen erbij. We hechten er waarde aan dat mensen met een beperking in een inclusieve samenleving precies dezelfde dingen doen als mensen zonder beperking. Bijvoorbeeld zelfstandig winkelen in een obstakelvrij centrum. Of toegankelijke gebouwen, sport- en cultuurvoorzieningen,

openbare ruimte en natuur. Maar ook zelfstandig reizen en naar school gaan. In een inclusieve samenleving zijn er geen speciale voorzieningen voor mensen met een beperking. Alle voorzieningen zijn toegankelijk voor iedereen en iedereen kan er zelfstandig gebruik van maken. Het gaat hier over alle terreinen van het leven.

Volgens het VN-verdrag heeft iedereen het recht om zelfstandig beslissingen te nemen. Maar daar hebben mensen wel informatie voor nodig. Toegankelijke informatie is dus heel belangrijk. Overal om ons heen is informatie. Maar veel van die informatie is niet toegankelijk voor iedereen. Zo hebben veel mensen moeite om geschreven teksten goed te begrijpen, filmpjes te horen of teksten te lezen.

Met het oog op de verplichte participatiemogelijkheden in de Omgevingswet en de gemeentelijke doelstelling om inwoners meer bij plannen en ontwikkelingen in onze omgeving te betrekken, hechten we waarde aan inclusiviteit. Dat betekent dat - zowel bij de processen om te komen tot ruimtelijke besluiten als bij het ontwerp van bouw- en inrichtingsplannen in de fysieke leefomgeving - wordt geborgd dat iedereen mee kan doen.

We vinden het belangrijk dat inwoners, bedrijven, fabrikanten, agrariërs, overheden en instellingen, maar ook stedenbouwkundigen, architecten en ontwikkelende partijen hier bewust én vaker voor kiezen. Door te voorzien in de behoefte aan inclusiviteit en ontmoeting centraal te stellen zorgen we voor een betere relatie en balans met onze omgeving.

3. Eigen identiteit Smalingerland

Hoe draagt dit leidend principe bij aan de strategische koers?

We hechten er waarde aan dat bij alle afwegingen voor de fysieke leefomgeving de basiselementen van onze identiteit mee worden genomen. Het betreft hier de landschapskenmerken en de cultuurhistorische kenmerken, zoals landschapsstructuren, groen- en waterstructuren, historische bebouwing en sociaal culturele aspecten.

Deze kenmerken worden in Drachten, de dorpen en het buitengebied gewaardeerd, levend gehouden en nadrukkelijker meegewogen in het beheer en ontwikkeling van onze leefomgeving. Ze dragen bij aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Het betekent echter niet dat alles behouden moet blijven. Er moet ook ruimte blijven voor vooruitstrevende en vernieuwende (her)nieuwbouw op locaties of in gebieden.

In de recent ontwikkelde Landschapsbiografie Smalingerland zijn de diverse landschapstypen beschreven, elk met eigen kernkwaliteiten.

Onze Smallingerlandse identiteit: waar komen we vandaan?

Gemeente Smallingerland

Het ontginnen van het landschap voor turfwinning en vervening leidde in onze – van oorsprong agrarische streek - tot welvaart en bloei. Vele honderden arbeiders hebben – onder leiding van Hollandse geldschieters en boeren - de lange, rechte vaarten (eerst de Drachtstervaart in 1641, daarna de Zuiderdwarsvaart en de Noorderdwarsvaart) gegraven.

Drachten

Deze goede vaarwegen waren nodig om het turf te kunnen vervoeren. De vaarten gaven een economische impuls aan de twee kleine dorpjes Noorder- en Suyderdragten, ieder aan één kant van het riviertje De Drait gelegen. De vaarten waren aantrekkelijke vestigingslocaties voor nieuwe bedrijvigheid, zoals touwslagers, zeil- en schuimakerijen, scheepshellingen. Dit trok meer gelukszoekers, inwoners, ambachtsleden en kooplieden (van buiten) aan, met als gevolg meer woningen, middenstand en horeca. Hier is Drachten ontstaan. Uit deze tijd stammen ook de houtzagerijen en kalkovens. Ook in het dagelijks leven van vele gezinnen roept de Drachtstervaart mooie herinneringen op: jeugd zocht er vertier en vaak werd het water voor de schoonmaak gebruikt.

Nieuwe economische patronen en de opkomst van andere energiebronnen leidden echter later tot stilstand en achteruitgang, met grote gevolgen voor de plaatselijk werkgelegenheid. Dit bekende een diepe maatschappelijke crisis en armoede in de periode 1800 – 1940/-50. In 1961 is besloten de vaarten te dempen.

De komst van de Philipsfabriek naar Drachten in 1950 bracht economische vooruitgang. De fabriek trok veel werknemers (van buiten de gemeente) aan. In de jaren 1970 werkten circa 2.500 mensen bij de fabriek. Voor deze werknemers werden in snel tempo woningen en bijbehorende voorzieningen gebouwd (o.a. de Philipslijn, de Lawei). De fabriek is van grote invloed geweest op het leven van generaties Drachtster inwoners. Eén van de gevolgen van deze snelle naoorlogse ontwikkeling is, is dat de meeste bebouwing in Drachten van relatief recente datum is. In een korte tijd was veel ruimte nodig voor de groei, met als bij komende effect dat veel van vroeger tijden verloren is gegaan.

De 13 dorpen

Binnen deze geschiedenis hebben ook de dorpen zich in de loop van de eeuwen ontwikkeld. Ze hebben zo hun

eigen ontstaansgeschiedenis, veelal bepaald door hun ligging op een strategische plek, aan (vaar)water, op een hoger gelegen gronden of nabij een sluis. De dorpen hebben een sterke relatie met het landschap: het coulisselandschap als onderdeel van de Nordlike Fryske Wâlden, aan de zuid en zuidoostzijde de uitloper van het Drents plateau (met boszones) en aan de westzijde het waterrijke, veenweidegebied.

De Veenhoop:

ontstaan op een strategische plek waar het Polderhoofdkanaal in het Grietmansrak uitkomt. Bekend van de waterrecreatie en het Veenhoopfestival.

Smalle Ee:

kleinste dorp van de gemeente, gelegen aan de Smalle Ee. Vroeger was het de hoofdplaats en naamgever van de grietenij en de latere gemeente Smallingerland. Bekend van het voormalige klooster.

Oudega:

ontstaan in de Middeleeuwen op een zandrug te midden van plassen en veengebieden. De zandrug lag bij Oudegaaster Zanding. Oudega werd in de zestiende eeuw de hoofdplaats van Smallingerland. Het dorp kreeg in 1664 ook een rechthuis.

Nijega:

ontstaan in de Middeleeuwen langs de Kommisjewei. De plaatsnaam verwijst naar het feit dat het dorp als een satellietnederzetting is ontstaan van Oudega en nieuw dorpsgebied betreft.

Opeinde:

ontstaan ergens tussen de 1100-1400, op het einde van een zandrug. De oorspronkelijke kern van Opeinde was gelegen op de plek van wat later de buurtschap Nijtap is geworden. Door de eeuwen heen groeide het richting van Nijega, het was zo een wegdorp.

Rottevalle:

ontstaan in de 17e eeuw bij een sluis, die door de vorm van sluis de bijnaam Rattenval had. Rottevalle was een tijdlang een echt vaardorp. Tot 1956 liep de gekanaliseerde rivier de Lits nog dwars door het dorp. In dat jaar werd dat deel van de Lits gedempt en om het dorp verlegd.

Boornbergum:

ontstaan op een verhoogd terrein of heuvel. De toevoeging van 'Boorn' duidt erop dat het niet ver van de rivier de Boorne was gelegen.

Kortehemmen:

het historische centrum van het dorp ligt voor een groot deel op hoger gelegen grond, aan de rand van het Reigerbos. Het dorp werkt op veel vlakken samen met het naburige Boornbergum, waarmee het ook de buurtschap Galhoek wordt gedeeld. De naam “Kortehemmen” slaat op het karakter van het omliggende land. Hemmen zijn laagliggende gronden die meestal bij een riviertje liggen.

Houtgehage: ontstaan nadat in de laatste decennia van de 17e eeuw en in het eerste deel van de 18e het veen werd afgraven. Zo ontstond er verarmd heidegebied waarna enkele mensen er land verkregen om in cultuur te brengen. De plaatsnaam zou zijn afgeleid van de smalle stroken (hage) die bewoners hadden om in cultuur te brengen, en deze waren sterk met struiken (houtige) begroeid.

Drachtster Compagnie:

ontstaan in de loop van de 18e eeuw. De benaming “compagnie” verwijst naar een groep Keulse magnaten, die rond 1570 het veengebied tussen Leek en Drachten kocht, en deze “compagniesvenen” in vennootschap met de familie Ewsum exploiteerde voor de turfwinning. Het dorp is ontstaan als een verzameling van buurtjes die naar elkaar toegroeide.

De Tike:

ontstaan door heideontginning van het veengebied dat in 1541 Teeckeveen werd genoemd

De Wilgen:

lang een buurtschap van verspreide boerderijen geweest. Later ontwikkelde zich een kleine kern. In 1580 werd de plaats al vermeld als De Wilgen. De plaatsnaam zou verwijzen naar het feit dat er veel wilgenbomen zouden hebben gestaan.

Goengahuizen:

altijd uit verspreide huizen bestaan. Het werd in eerste instantie wel als een echte zelfstandige nederzetting gezien maar in de 19e eeuw was het een buurtschap van Boornbergum. In 1955 kreeg het een dorpsstatus. De plaatsnaam zou verwijzen naar het feit dat het een nederzetting (huizen) van of gesticht door het geslacht Goinga.

Hoofdstuk 6.

De 5 opgaven tot 2040

Om het beoogd beeld 2040 te kunnen bereiken, leggen we de focus op 5 opgaven. Binnen deze opgaven wil de gemeente haar rol pakken. Via deze opgaven werken we aan ons toekomstbeeld 2040. In de onderstaande teksten geven we richting aan de inhoud van deze opgaven. Een uitwerking daarvan en een toelichting op wat onze eigen rol en verantwoordelijkheden en wat we van onze partners verwachten, komt in de ontwerp Omgevingsvisie te staan.

De 5 opgaven tot 2040 zijn:

1. Versterken van de positie van Drachten als regionaal verzorgingsgebied;
2. Versterken als plek voor innovatieve maakindustrie;
3. Versterken van levendige, aantrekkelijke wijken en dorpen;
4. Versterken kwaliteit buitengebied;
5. Ambitieuze inzet op duurzaamheid.

Deze opgaven sluiten aan bij de inbreng van inwoners en de eigen gemeentelijke organisatie. Het betreffen omvangrijke, complexe opgaven waarvoor de nodige uitwerking vereist is. Dit doen we in de volgende fase van de ontwerp Omgevingsvisie, samen met de samenleving en gebiedsgericht.

Bereikbaarheid: een overkoepelende opgave

We zien het thema 'bereikbaarheid' als een overkoepelende opgave. Bereikbaarheid draagt bij of is randvoorwaardelijk voor de 5 opgaven die voor 2040 zijn benoemd. Door ons te bewegen van A naar B lopend, met de fiets, de boot, de auto

of het openbaar vervoer bereiken we onze woonplaats, onze werkplek en de dagelijkse activiteiten zoals sport, school etc. Ook is dit netwerk van belang voor de bezoeker of recreant van Smallingerland

Beoogd beeld

In 2040 is het netwerk van verbindingen tussen de omliggende dorpen en met Drachten slim, duurzaam en aantrekkelijk opgebouwd. De goede bereikbaarheid, ligging in Noord-Nederland en het grootstedelijk netwerk dragen daar aan bij. Het netwerk draagt bij aan de opgave om onze positie als regionaal verzorgingsgebied te versterken en aan de verbetering van het vestigingsklimaat voor de maakindustrie.

Daarnaast profiteert iedere inwoner en bezoeker in 2040 van de voorzieningen in dorpen en Drachten. Vraag gestuurde diensten en deelconcepten als deelauto's, deelfietsen en taxidiensten zijn ver doorontwikkeld en zorgen voor een verschuiving van openbaar en privévervoer naar gedeeld vervoer. Daarmee zijn ze een kwalitatief hoogwaardige aanvulling op het OV-netwerk. De gebruik van de fiets neemt een cruciale rol in bij het bereikbaar houden van de stad en de dorpen.

Lelylijn

Het Rijk, provincies en regio's onderzochten gezamenlijk het effect van de realisatie van een verbeterde ov-verbinding tussen de Randstad en Noord-Nederland. Uit het "Potentie-onderzoek OV verbinding Noord-Nederland Randstad" blijkt

dat de Lelylijn de beste optie is om de OV-verbinding tussen de Randstad en Noord-Nederland te verbeteren. Bovendien stelt het onderzoek dat de agglomeratiekracht van het hele Noorden er mee versterkt wordt. De Lelylijn zorgt voor minder druk op de Randstad omdat de reistijd het mogelijk maakt in het Noorden te wonen en in de Randstad te werken. Het maakt van Noord-Nederland een beter vestigingsklimaat voor bedrijven en kennisinstellingen, en dat versterkt de economie, levert banen en voorzieningen op.

Van alle beoogde halteplaatsen is de betekenis voor Drachten en omgeving in verhouding groot, omdat Drachten niet aan het spoor ligt.

Het onderzoek ziet mogelijkheden voor een schaa sprong van Drachten naar maar liefst 85 duizend inwoners. Drachten profiteert niet alleen van de verbinding met de Randstad maar ook van de verbeterde bereikbaarheid vanuit Groningen en Heerenveen. Dit is een kans voor economische groei en het versterken van het voorzieningenniveau. Ook voorzien we positieve bijdragen aan thema's als gezondheid en duurzaamheid.

De betekenis voor Smallingerland, Drachten en haar directe regio is groot. Het zal de ruimtelijke en economische structuur fundamenteel veranderen. Daarbij gaat het niet alleen over de vraag wat de Lelylijn Drachten te bieden heeft, maar ook over wat Drachten de Lelylijn te bieden heeft. Hoe zorgen we er voor dat Drachten en regio een aantrekkelijk gebied is waar voldoende reizigers in- en uitstappen op de Lelylijn?

Wij vinden dat dit vraagt om een regionale visie die samen met onze buurgemeenten en provincies wordt opgesteld. We zullen dit in regionaal verband bespreekbaar maken. Daarnaast levert de gemeente Smallingerland de komende tijd haar actieve bijdrage aan de lobby, de benodigde (haalbaarheids-)onderzoeken en de vervolgstappen, in samenwerking met de andere betrokken stakeholders. Het is daarbij van groot belang dat de stakeholders uit ons gebied tijdig aan de voorkant zijn betrokken.

Dit strategische proces van visievorming, onderzoek en lobby heeft een langere doorlooptijd dan de beoogde vaststellings-termijn van deze Omgevingsvisie. In het kader van ontwerp Omgevingsvisie maken we een verdere doorkijk van dit proces en bepalen we nader hoe en op welk abstractieniveau de Lelylijn in de Omgevingsvisie een plek kan krijgen. Mocht de Lelylijn gerealiseerd worden dan zal dit impact hebben op de elementen uit ons kader en uiteindelijk ook op onze Omgevingsvisie.

De centrale ligging van Smallingerland in Noord Nederland

Bestaande situatie

Noord-Nederland kent twee stedelijke systemen, namelijk die van Friesland (Leeuwarden, Sneek, Heerenveen en Drachten) en van Groningen / Assen. Deze twee systemen groeien steeds meer naar elkaar toe. Noordelingen doen 90% van hun transacties hier, en werken, wonen en winkelen in dit gebied.

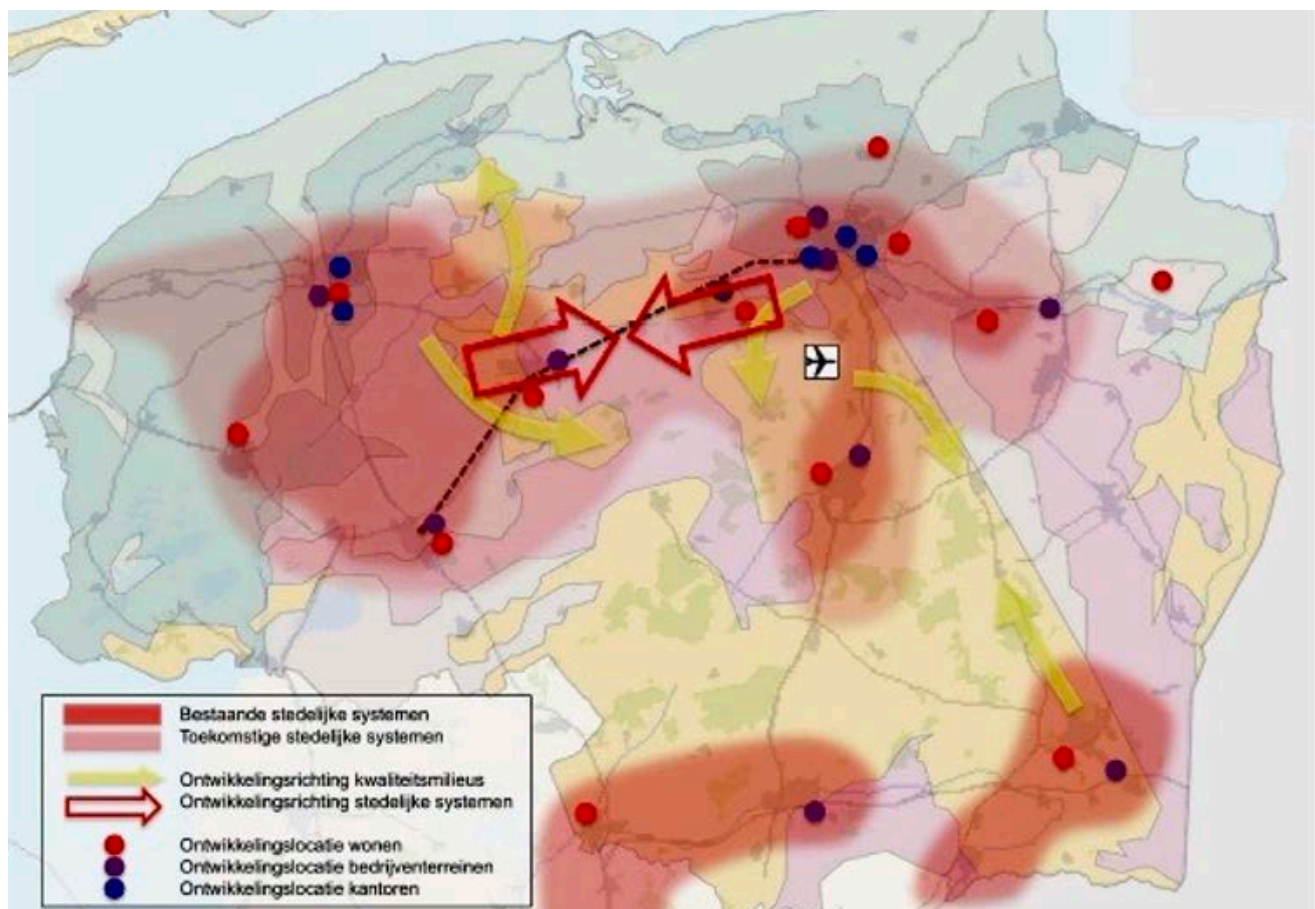
Drachten ligt in het hart van dit grote Noordelijke verzorgingsgebied. Een deel van de in Smallingerland aanwezige voorzieningen is al gericht op en maakt onderdeel uit van dit Noordelijk verzorgingsgebied. Dit geldt bijvoorbeeld voor het beroepsonderwijs. ROC Friese Poort hoort bij de groep van grote ROC's in ons land (meer dan 10.000 studenten). En ook voor een culturele voorzieningen als schouwburg De Lawei en Museum Drachten (en andere kleinere musea en culturele broedplaatsen), voor voorzieningen op het gebied van de gezondheidszorg als ziekenhuis Nij Smellinghe en Neibertilla en voor voorzieningen op het gebied van 'sport and leisure' als het zwembad. De centrale ligging van Drachten heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van deze voorzieningen en van de desbetreffende instellingen.

Onderstaande figuur illustreert de bestaande stedelijke systemen in Noord-Nederland en hun ontwikkeling.

Voor een ander deel van de in Smallingerland aanwezige voorzieningen geldt dat ze lokale behoeften bedienen. Dat is onder meer het geval voor het koop/winkelcentrum van Drachten. Het winkelaanbod is verhoudingsgewijs functioneel en traditioneel. De recreatieve functie van het winkelcentrum is minder sterk ontwikkeld. Op grond van het regionale verzorgingsfunctie van Drachten zou dit aanbod op een hoger plan kunnen staan. Ook voor de woningbouw geldt dat die was afgestemd op het bedienen van de lokale woonbehoefte. Daarmee is voorbij gegaan aan de woonbehoefte van mensen die in de gemeente werken, maar niet wonen. Dat is een relatief grote groep: 58% van alle banen in Smallingerland wordt ingevuld door mensen die elders wonen.

Op de arbeidsmarkt zijn verschillende ontwikkelingen gaande. Vergrijzing en krimp leiden tot een krapte op de arbeidsmarkt waardoor vacatures moeilijk te vervullen zijn. Tegelijkertijd is er sprake van werkloosheid doordat vraag en aanbod niet op elkaar aansluiten. Door digitalisering veranderen banen of verdwijnen banen. Landelijke ontwikkelingen die ook voor Smallingerland gelden. Er bestaan maatregelen en voorzieningen op verschillende schaalniveaus, lokaal en regionaal.

Door de verschillen in positionering van de diverse voorzieningen in Smallingerland (deels lokaal en deels regionaal) is de samenhang in het geheel van die voorzieningen gebrekkig en versterken deze elkaar niet.

Beoogd beeld

In 2040 heeft Smallingerland I Drachten een uitgekiend aanbod aan voorzieningen dat is afgestemd op elkaar en op de behoefte in het grote Noordelijke stedelijk systeem. De versterking van het voorzieningenniveau in het centrum van dit systeem draagt positief bij aan de Noordelijke regio als geheel.

Drachten is de ideale uitvalsbasis om te werken in het Noorden. Aantrekkelijke en gevarieerde woningbouw heeft extra vraag doen ontstaan van hoger opgeleiden die deels al werkzaam waren bij in de gemeente gevestigde en/of bij het Innovatie Cluster Drachten aangesloten innovatieve bedrijven.

Het stadshart Drachten is getransformeerd naar een centrale plek in de gemeente waar het levendig is en aangenaam om te verblijven, zowel voor inwoners van de gemeente als voor de mensen die er werken en die Drachten aandoen als bezoeker. Er is ruimte om elkaar te ontmoeten, wat te eten en te drinken na een bezoek aan theater of museum, te winkelen, te werken, te recreëren, te wonen, een evenement te bezoeken etc. Drachten heeft bekendheid in de regio en daarbuiten als bestemming en als uitvalsbasis voor bezoek aan de Noordelijke regio. Dit heeft de aantrekkelijkheid van Smallingerland I Drachten als woonplek en voor bedrijfsvestiging versterkt en omgekeerd.

Het stadshart Drachten heeft allure en uitstraling als hightech industriestad aan het water. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de moderne architectuur van de gepleegde (ver)nieuwbouw, en ook in de moderne vormgeving van de openbare ruimte, het straatmeubilair etc. Het waterrijke verleden van Drachten is weer zichtbaar en beleefbaar in een eigentijdse vorm.

Hightech voorzieningen als autonoom openbaar vervoer over de weg en het water vallen op en bepalen mede de bekendheid en het profiel van Drachten. Het vliegveld van Drachten vervult een belangrijke functie in het professioneel vliegen met drones. Met elkaar in het ICD samenwerkende bedrijven hebben dat technologisch helpen mogelijk maken.

In 2040 is een leven lang ontwikkelen een vanzelfsprekendheid. Iedere scholier, student, werkende of werkzoekende is zich bewust van het belang om wendbaar te zijn en te blijven en werkt hier actief aan. Dit kan dankzij de hiervoor beschikbare voorzieningen. Door de georganiseerde samenwerking tussen alle hierbij betrokken partijen, onderwijs, werkgevers en werknemers is er sprake van een optimale match tussen werkgelegenheid en beroepsbevolking.

Ruimtelijke stimulering

De betekenis van de ontwikkelrichting van noordelijke stedelijke systemen voor het voorzieningenniveau in Drachten moet nader worden onderzocht. Uit een verschillenanalyse met het bestaande voorzieningenniveau volgt wat het versterken van de positie als regionaal verzorgingsgebied concreet betekent. Demografische ontwikkelingen (vergrijzen, ontgroenen) worden betrokken in de te ontwikkelen visie op de omvang en onderscheidende kwaliteiten van de diverse voorzieningen in Drachten.

Voor het kunnen realiseren van gewenste en samenhangende ontwikkelingen wordt een integraal gebiedsprogramma Centrum opgesteld. Doel daarvan is te komen tot ambities en doelen op gebiedsniveau. Met het gebiedsprogramma kan worden gestuurd op initiatieven die bijdragen aan de opgave. Waar dat relevant is voor de opgave wordt ook stedelijk gebied buiten het stadshart Drachten betrokken in het te ontwikkelen gebiedsprogramma Centrum.

Verbouw en nieuwbouw van kantoor- en bedrijfsgebouwen in het centrum zijn naast woningbouw de dragers voor de transformatie van het stadshart Drachten. Deze functies zijn van oudsher aanwezig in het centrum en onderdeel van de identiteit van Drachten. Ze zijn toegestaan / gewenst als ze aantoonbaar positief bijdragen aan deze opgave én aan het 'vullen', het functioneren en het moderniseren van het stadshart Drachten.

Opgave 2. Versterken als plek voor innovatieve maakindustrie

Bestaande situatie

In Drachten is in het afgelopen decennium de samenwerkingsvorm gegroeid van innovatieve bedrijven die zelf nieuwe technologie en producten ontwikkelen en die ook zelf produceren: het ICD. Philips – Drachten heeft hiervoor de impuls gegeven. Bij dit cluster zijn bedrijven aangehaakt, ook van elders uit Friesland, uit Groningen en uit Drenthe. Dit zijn bedrijven voor fijnmechaniek, robotica, ICT/big data, medische technologie en elektrisch of door waterstof aangedreven krachtbronnen. Kennisinstellingen uit de regio op MBO- en HBO- niveau en ook de RUG hebben hierop ingespeeld met hun aanbod aan opleidingen. Dit cluster heeft zich 'organisch' ontwikkeld tot één van de dragende pijlers in onze economie.

We zien dit terug in de omvang van de industriesector van de gemeente Smallingerland. De industriesector in Smallingerland telt bijna 6.000 banen. Het is daarmee de grootste sector in Smallingerland, waarmee Smallingerland zich onderscheidt van de rest van Friesland. Philips Consumer Lifestyle B.V. is met circa 2.000 banen goed voor een derde van de banen in de industriesector. De industriesector draagt in de periode 2012 – 2019 in absolute zin het meest bij aan de groei van arbeidsplaatsen in Smallingerland. Binnen het ICD werken

21 verschillende bedrijven samen (3.500 medewerkers). Deze bedrijven hebben dus een belangrijke regionale werkgelegenheidsfunctie. Omdat deze bedrijven zelf producten ontwikkelen, en de productie, afzet en export van producten zelf sturen zijn ze belangrijk voor het verdienvermogen en daarmee dus de welvaart voor de regio. De betrokkenheid en aanwezigheid van kennisinstellingen draagt positief bij aan ons vestigingsklimaat.

Beoogd beeld

In 2040 is in Noord-Nederland de innovatieve en schone maakindustrie sterk tot ontwikkeling gekomen, met Smallingerland I Drachten als centrum. Drachten heeft landelijk en internationaal naam en bekendheid gekregen. De werkgelegenheidsfunctie is verder uitgebouwd, mede door de toename van de toelevering uit de eigen regio aan de daar gevestigde zelfontwikkelande en stuwende bedrijven. Die bedrijven en hun toeleveranciers hebben de transitie weten te maken naar een circulaire en duurzame bedrijfsvoering. Het vermogen om zelf producten te ontwikkelen en productieprocessen in te richten is hierbij bepalend en heeft de concurrentiepositie van de regio versterkt. Deze maakindustrie heeft met technologische oplossingen bijgedragen aan maatschappelijke vraagstukken op het gebied van zorg en welzijn.

Een deel van de in Noord-Nederland hoog opgeleide jongeren heeft, omdat ze passend werk hebben gevonden in de regio, ervoor gekozen om zich hier te vestigen en een bestaan op te bouwen. Ook hoogopgeleiden van buiten de regio hebben het bestaan van hoogwaardige werkgelegenheid in combinatie met de kwaliteit van de woonomgeving aangegrepen om zich in Smallingerland te willen vestigen. Smallingerland heeft dit mogelijk gemaakt en helpen bevorderen via het woningaanbod, het winkelaanbod, het aanbod aan culturele- recreatieve-, en sportieve voorzieningen, het aanbod aan accommodaties en de kwaliteit en moderne uitstraling van het stadshart van Drachten.

De doorontwikkeling ICD heeft het mede mogelijk gemaakt dat de industrie terug komt op de uitbesteding van productie naar lage lonen landen. Dit heeft een impuls gegeven aan het vestigingsklimaat in Smallingerland, aan het leefklimaat én aan de kwaliteit van de leefomgeving.

Strategie

Voor deze doorontwikkeling is het van belang om daar letterlijk en figuurlijk ruimte aan te blijven bieden. Op het bedrijvenpark A7-Noord ontstaat de situatie dat meerdere Hightech bedrijven zich hier hebben gevestigd. Dat is ook het geval op / nabij de Philips-locatie in het centrum van Drachten.

Het 'organische' proces waarbij bedrijven uit deze sector zich willen vestigen in elkaars nabijheid zal verder worden gestimuleerd door genoemde locaties te reserveren voor bedrijfsvestiging van Hightech bedrijven. Dit maakt een sterkere profilering en positionering van deze vestigingslocaties mogelijk.

Onderdeel hiervan is dat exclusief op deze locaties de vestiging van complementaire functies wordt toegestaan. Onder deze complementaire functies valt in ieder geval de gebouwen en voorzieningen voor het aan de Hightech bedrijven gerelateerde

onderwijs en dienstverlening. Ook faciliteiten voor startende ondernemers in deze sector worden hiertoe gerekend.

Ook andere functies en voorzieningen kunnen bijdragen aan de opgave om Drachten te versterken als plek voor innovatieve maakindustrie. Dit kan uiteenlopen van vervoersmodaliteiten tot woonvoorzieningen. De nieuwe Woonvisie voor de gemeente Smallingerland speelt al in op de woonbehoefte van hoogopgeleiden, expats en studenten. We brengen samenhang aan in het geheel van ruimtelijke randvoorwaarden voor het versterken van Drachten I Noord-Nederland als plek voor innovatieve maakindustrie. Een visie hierop zal worden geformuleerd ten behoeve van de verdere uitwerking van deze opgave in de ontwerp-omgevingsvisie Smallingerland.

Opgave 3. Versterken van levendige, aantrekkelijke wijken en dorpen

Bestaande situatie

In onze gemeente en staat de brede leefbaarheid onder druk. We hebben in de stad en de dorpen buurten die te maken hebben met krimp, vergrijzing en/of een historisch gegroeide sociaaleconomische achterstand. Door kleinere gezinnen zijn er minder kinderen voor de dorpsscholen, waardoor deze soms door het minimumaantal (opheffingsnorm) dreigen te zakken en/of problemen krijgen met de kwaliteit. De ontgroening (minder kinderen) leidt ook tot de afname van het aantal jeugdleden voor verenigingen.

Verder zien we dat er steeds meer ouderen komen die tevens ook nog ouder worden. Het (regerings-)beleid, maar ook de eigen wens van de ouderen, is er op gericht dat ouderen zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Dit is alleen aantrekkelijk als ook de ondersteunende voorzieningen aanwezig zijn of bereikbaar blijven. Dit is niet altijd het geval.

Er is gebrek aan betaalbare woningen voor ouderen, starters en of gezinnen. Noodgedwongen zoeken deze een woning in een nabijgelegen dorp of stad, zowel binnen als buiten onze gemeente. Met negatieve gevolgen voor de voorzieningen en het verenigingsleven. Lokale dorps- en wijkcentra of -winkels staan onder druk door de concurrentie van grote ketens en internet.

Als we niets doen, komt onze samenleving in een neerwaartse spiraal terecht: sport-, onderwijs en cultuurvoorzieningen hebben een onzekere toekomst of verdwijnen zelfs voorgoed. De kwaliteit van de woonomgeving en het vastgoed - en daarmee ook de economische waarde daarvan - in wijken en dorpen neemt af (leegstand en verloedering) en is daarmee minder aantrekkelijk voor nieuwe vestigers. En de lokale economie verliest de dynamiek: minder lokale bedrijvigheid en werkgelegenheid. Investeren in de samenleving en de omgeving waarin wij wonen, werken, recreëren zorgt voor veerkracht en toekomstkracht!

Beoogd beeld

In 2040 willen we een leefbare gemeente en omliggende regio met wijken en dorpen. Met vitaal bedoelen we: levendig, gezond, veilig én aantrekkelijk. Daar waar noodzakelijk buigen we de ontwikkelingen om in kansen en succesvolle initiatieven om de leefbaarheid te bevorderen en te behouden. De kwaliteit van de woon- en leefomgeving speelt in op de woonbehoefte van hoogopgeleiden, expats en studenten.

In 2040 is de sociale cohesie in de dorpen en wijken nog steeds sterk. De dorpen en wijken kennen voldoende leuk ontmoetingsplekken. Jongeren en ouderen hebben een mooie, goede plek om te wonen. De dagelijkse voorzieningen en werkgebieden zijn goed bereikbaar. Het openbaar vervoer en alternatieve vervoersmiddelen zijn verbeterd. Er is ruimte voor water en groen, waar geen of nauwelijks hittestress wordt ervaren, waar ruimte is voor biodiversiteit en waar zones zijn waarbinnen de fauna kan migreren.

Strategie

Deze versterkingsopgave vraagt enerzijds om nieuwe ruimte, maar ook om een duurzaam (her)gebruik van bestaande ruimten en gebouwen in Drachten en de dorpen. Het behoud van bestaande beeldbepalende (historische) gebouwen om de beleving, leefkwaliteit en identiteit van wijken en dorpen gaat hierbij hand in hand, maar vraagt om creatieve oplossingen.

De nieuwe Woonvisie zet in op de bouw van 1.000 woningen erbij in 5 jaar. Dit aantal wordt onder andere gerealiseerd in aantrekkelijke, groene en ruim opgezet uitbreidingswijken. In de omgevingsvisie moet nader onderzocht worden waar deze ruimte vrijgemaakt kan worden.

Mogelijkheden zijn de uitbreiding van de wijken Vrijburgh en Drachtstervaart in Drachten en Middelgeast in Boornbergum, maar ook aan andere locaties in de dorpen. Ook worden extra woningen voor kleine huishoudens voorzien, deels in het centrum van Drachten.

We hechten aan het op peil houden in de wijken en dorpen van het aanbod van voorzieningen zoals dorpshuizen, Multi Functionele Centra, buurtcentra, scholen en speelvoorzieningen. We staan als gemeente voor goede voorzieningen, ontmoeten, welzijn en zorg in de directe nabijheid van de woningen. Zorgvoorzieningen (arts, apotheek en fysio) en een supermarkt dichtbij zijn belangrijk voor senioren. Daarom programmeren we appartementen en levensloopgeschikte woningen zoveel mogelijk nabij voorzieningen en bij voorkeur in het centrum van Drachten.

We streven er naar om leegstaand (maatschappelijk) vastgoed op strategische plekken te transformeren en hier (deels levensloopgeschikte) woningen of appartementen te realiseren.

We zetten in op het versterken van de sociale banden en de gemeenschapszin. We willen dat dorpen en wijken trots zijn op hun mienskipssin. Onze wijken en kernen zijn nu en in de toekomst vitaal met een goede menging van huishoudens en woonmilieus. In de dorpen is ruimte voor alle doelgroepen waardoor het draagvlak voor voorzieningen zoveel mogelijk overeind blijft en sociale problemen worden voorkomen.

Opgave 4. Versterken kwaliteit buitengebied

Bestaande situatie

Het buitengebied is de natuurlijke omgeving voor stad en dorpen en vervult een groot aantal functies. Niet alleen voor de mens is dat vitaal, maar ook voor de van nature voorkomende planten en dieren. Naast 'nuttige' functies heeft de natuurlijke omgeving en het landschap waarden in zichzelf, waaronder identiteit en zingeving. Er bestaat spanning tussen het exploiteren (gebruiken) en beheren (in stand houden) van de natuurlijke omgeving. De afgelopen decennia is de welvaart enorm toegenomen en in het verlengde daarvan is de druk op de natuurlijke omgeving bovenmatig vergroot, met negatieve gevolgen voor o.a. het landschap, de biodiversiteit, de bodem en de luchtkwaliteit.

Beoogd beeld

Hieruit vloeit de opgave voort om de kwaliteit van het buitengebied te versterken. In 2040 kent Smallingerland een vitaal landelijk gebied, waarin alle functies - (agrarische) economie, mens en dier - een duurzaam toekomstperspectief hebben. Een gezonde bodem, lucht, veestapel en een aantrekkelijk landschap met een grote diversiteit aan planten, insecten en vogels. Een gebiedsgerichte aanpak geeft ruimte voor verdere, duurzame ontwikkeling en interessante combinaties en oplossingen.

De agrarische sector is bij deze opgave de belangrijkste speler en tevens belanghebbende. Dit gezien de grondposities, de ontstane agrarische productiewijze en de grote gevolgen en effecten daarvan in en op de natuurlijke omgeving. De provincie heeft in haar omgevingsvisie tot doel gesteld dat de Friese landbouw in 2025 duurzaam en circulair is, zowel ecologisch

als economisch. Innovatie en samenwerking in de keten ziet de provincie als succesfactoren hiervoor. De diversiteit van agrarische bedrijven moet daarbij worden behouden.

Andere economische functies in het buitengebied kunnen bijdragen aan de beoogde kwaliteits-versterking, waaronder het wonen, het werken (anders dan agrarisch) en het toeristisch-recreatief gebruik. Ook hierbij geldt dat de opgave (kwaliteitsversterking buitengebied) centraal staat en niet de functie. Criteria zijn te ontwikkelen waar nieuwe initiatieven / ontwikkelingen in het buitengebied aan kunnen worden getoetst. Onderdeel daarvan is in ieder geval de bijdrage welke wordt geleverd aan natuurlijke waarden, aan duurzame energie-opwekking en aan een toekomstbestendige en robuuste waterhuishouding. Het is onvermijdelijk ook bepaalde in het buitengebied bestaande / gegroeide situaties te beoordelen in het licht van deze opgave.

Strategie

Duidelijk is dat deze verandering niet alleen via het beleid in een gemeentelijke Omgevingsvisie op gang kan worden gebracht. Om tot een kwaliteitsverbetering van het buitengebied te komen, is het van belang de bewustwording hiervan op gang te brengen en ervoor te zorgen dat alle betrokken partijen bereid zijn hun verantwoordelijkheid te nemen.

Onderdeel van de aanpak voor verdere uitwerking van deze opgave is de analyse en verkenning op welke wijze op gebiedsniveau verschillende ruimtelijke opgaven in het buitengebied elkaar kunnen versterken (integrale gebiedsaanpak). Dit door ze ruimtelijk te projecteren en te confronteren met bestaande kwaliteiten en situaties (sectorale lagenbenadering). Een voorbeeld hiervan is de onderhanden zijnde verkenning van de mogelijkheden voor verandering van functies en inrichting in het westelijk gedeelte van het grondgebied van Smallingerland ('Oostelijke Poort Friese Meren').

Het resultaat van genoemde analyse en de bijbehorende perspectieven zal worden getoetst bij belanghebbende partijen. Op die manier komt de verdere aanscherping van de opgave tot stand. Het resultaat daarvan komt t.z.t vast te liggen in de Ontwerp-Omgevingsvisie. Een belangrijke bouwsteen voor deze opgave is ook het Veenweideprogramma 2020-2030.

Opgave 5. Ambitieuze inzet op duurzaamheid

Bestaande situatie

Het duurzaamheidsdoel dat de raad in 2016 heeft geformuleerd is:

“Het Smallingerland van 2040 is een Smallingerland dat duurzaam, schoon, sociaal en veilig is.”

Daarbij is geen duidelijke definitie gegeven wat onder Duurzaam verstaan wordt. Wel zijn er kwalitatieve en deels ook kwantitatieve doelen gesteld voor 2040. Omdat het thema duurzaamheid zo in ontwikkeling is, maar het wel belangrijk is om een duidelijke stip op de horizon te zetten, is er vanuit de Routekaart Duurzaam Smallingerland en de landelijke ambities op het gebied van Energie, Klimaat en Circulariteit wordt er lokale vertaling en visie gemaakt in het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.

Beoogd beeld

Energietransitie

In ons landelijk klimaatakkoord wordt vastgelegd hoe Nederland de CO₂ uitstoot moet verlagen. Ten opzichte van 1990 moet er in 2030 een reductie van 49% bereikt worden en vervolgens in 2050 een reductie van 95%. Ook is er de doelstelling dat ons land in 2050 van het aardgas ‘af’ is. Dat betekent dat in de bebouwde omgeving geen gebruik meer wordt gemaakt van fossiele brandstoffen voor bijvoorbeeld de verwarming van woningen, agrarische opstallen, bedrijfspanden en gebouwen. Dit zijn ambitieuze doelstellingen, die ook voor Smallingerland gelden. De energietransitie is de komende (tientallen) jaren voor onze gemeente dan ook een grote uitdaging.

Voor belangrijke elementen binnen de energietransitie zoals duurzame energie-opwek en duurzame mobiliteit zullen we plek in ons landschap moeten realiseren, waarbij we de transitie naar een hernieuwbaar energiesysteem zo goed mogelijk willen inpassen in de stedelijke omgeving en het landschap.

Klimaat en biodiversiteit

De opgave is dat Smallingerland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Deze opgave sluit aan bij de landelijke ambitie. Gezien deze enorme opgave moeten we 2040 de doelen voor 2050 al grotendeels in zicht hebben. Het opvangen van klimaatgevolgen en het vergroten van de biodiversiteit heeft een sterke relatie met de inrichting van de openbare ruimte. Hierin worden al stappen gezet en klimaatadaptatie heeft al aandacht. Daarbij gaat het zowel om maatregelen om water te bergen, maar ook om het vast te houden en hittestress te voorkomen. Voor biodiversiteit is onze uitdaging groter zowel voor het openbare groen als ook op particuliere terreinen. Ook deze opgave pakken we samen met inwoners, bedrijven, agrarische ondernemers en ontwerpers op. Biodiversiteit zal steeds meer een belangrijk element bij de inrichting van onze fysieke ruimte worden.

Circulaire economie

Onze economie is in 2050 volledig circulair, waarbij afval opnieuw als grondstof gebruikt wordt. Deze opgave komt voort uit de landelijke doelstelling om in dat jaar een duurzame,

concurrerende circulaire economie te hebben. Gezien deze enorme opgave moeten we 2040 de doelen voor 2050 al grotendeels in zicht hebben. We spreken niet meer over afval maar uitsluitend over grondstoffen. We sluiten de kringloop waarbij reststoffen van het ene bedrijf de grondstof voor andere bedrijven zijn. Bij alle keuzes die we maken moeten we ons afvragen: 'Kan dit anders en meer circulair'.

Dit is een enorme omslag voor iedereen, maar het besef dat de ecologische voetafdruk van consumenten kleiner moet, stimuleert de overgang naar een circulaire economie en innovatieve oplossingen. De weg naar die circulaire toekomst vraagt om een kritische en creatieve houding.

De strategie

We nemen als gemeente het initiatief en pakken onze voorbeeldfunctie en stimuleren, adviseren en motiveren en werken samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties om de stappen te zetten die bij ieders rol hoort. Samen werken aan een duurzame toekomst.

We willen versnellen want de negatieve effecten van de klimaatverandering worden steeds duidelijker zichtbaar wereldwijd, maar ook in onze eigen gemeente (verlies biodiversiteit, droogte, hoosbuien). We moeten nu maximaal inzetten om de klimaatverandering zo minimaal mogelijk te houden.

In het Uitvoeringsprogramma duurzaamheid wordt hier verder concrete invulling aan gegeven. Hieruit zullen ook belangrijke opgaven voor onze fysieke leefomgeving volgen. Deze opgaven krijgen in de ontwerp Omgevingsvisie een afgewogen plek. Belangrijke bouwstenen zijn voor deze opgaven:

Energietransitie

- Regionale Energiestrategie
- Zonne-energie op daken en grond

Klimaatadaptatie en biodiversiteit

- Waterplannen
- Operatie Steenbreek

Circulaire economie

- Circulariteit in inkoop en aanbestedingen openbare ruimte
- Afvalscheiding en hergebruik materialen (ook in openbare ruimte en gebouwen)

Duurzaamheid is overigens niet slechts een op zichzelf staande opgave, het is een dominante factor bij de verdere ontwikkeling en het beheer van onze gemeente. Aangezien duurzaamheid ook als één van de drie leidende principes is aangemerkt, zal bij het opstellen van de ontwerp Omgevingsvisie duurzaamheid als leidend principe bij de uitwerking van de overige 4 opgaven worden betrokken. Mogelijk leidt dit er toe dat deze opgave 5 kan komen te vervallen.

Hoofdstuk 7.

Ruimtelijke principes

Nieuwe ontwikkelingen en beheeractiviteiten dienen een bijdrage te leveren aan het beoogd toekomstbeeld 2040. Naast de kwalitatieve waarden die we daaraan mee willen geven (duurzaamheid, inclusiviteit en identiteit), dienen ontwikkelingen ook te passen binnen een ruimtelijk raamwerk dat wij voor Smallingerland voor ogen hebben. Met behulp van dit raamwerk kunnen we opgaven integraal aanpakken en slimme combinaties van functies en gebieden maken.

Voor dit raamwerk selecteren we een aantal ruimtelijke principes waarmee we ruimtelijke ontwikkelingen kunnen afwegen en sturing kunnen geven. Deze principes worden in de omgevingsvisie verder uitwerkt. De volgende ruimtelijke principes zijn daarbij richtinggevend:

Groen/blauwe netwerk

Smallingerland wordt gekenmerkt door een unieke en in potentie waardevolle structuur. Grofweg wordt Smallingerland gekenmerkt door drie landschappelijke typeringen: aan de noord en oostzijde het coulisselandschap als onderdeel van de Nordlike Fryske Wâlden, aan de zuid en zuidzijde de uitloper van het Drents plateau (met boszones) en aan de westzijde het waterrijke, veengebied.

Zowel de landschappelijke – groene - structuren over land (waaronder de voormalige hooiwegen), als de kernwaarde van het water en de bijzondere structuurbepalende omstandigheden, vormen daarbinnen een belangrijk ontwikkelingsprincipe. Het zijn zowel in fysieke, als sociale zin belangrijke verbindingen / dragers met lokale, regionale en zelfs boven-regionale betekenissen.

Het onderkennen van de waarde heeft invloed op de betekenis van dergelijke verbindingen voor de bereikbaarheid en (her) ontwikkelingskansen er omheen; door de kwaliteit van de inrichting af te stemmen op het gebruik en de ruimtelijke kwaliteit. De betekenis en waarde ervan geldt niet alleen voor de dorpen en het buitengebied. Ook de rol en positie van deze structuren binnen de kern Drachten speelt hierin mee. De oorsprong en groei van Drachten heeft hier mee te maken.

In allerlei opzichten schuilen in de groen-/blauwe structuren de kansen en aanknopingspunten voor de uiteenlopende opgaven en de leidende principes.

Stedelijk ontwikkelingsgebied: compact

Het principe van een compact stedelijk gebied (hoofdkern Drachten met regionale betekenis) wordt doorgezet. Het behoud en op onderdelen versterken van de regionale betekenis van Drachten heeft niet alleen betrekking op het centrumgebied van Drachten met onder andere detailhandel, schouwburg en andere voorzieningen, maar ook onder meer op belangrijke (boven) regionale schoolvoorzieningen, de werkgebieden en bijvoorbeeld het ziekenhuis. De voorzieningen hebben voor Smallingerland en de regio een grote economische, culturele en sociale betekenis. Soms is voor nieuwe ontwikkelingen extra ruimte nodig buiten de bestaande stedelijke contour.

Bij dit principe wordt nadrukkelijk ingezet op duurzaam ruimtegebruik. Duurzaam betekent binnen bestaand stedelijk gebied niet alleen verdichting. Ook instandhouding of zelfs versterking van stevige groen-/blauwe structuren maakt hier deel van uit. Dit heeft direct te maken met de ambities voor het thema gezondheid: beschikbare groene ruimten, parken en het voorkomen van hittestress.

(boven)regionale verbindingen

Naast de bekende hoofdwegen, wordt al ingezet op verbetering van de beroepsvaarweg en een hernieuwde inzet op de aanleg van een railverbinding (de zogenoemde Lelylijn) tussen de Lelystad en Groningen. Voor vliegveld Drachten liggen kansen voor combinaties met duurzaamheid en innovatie.

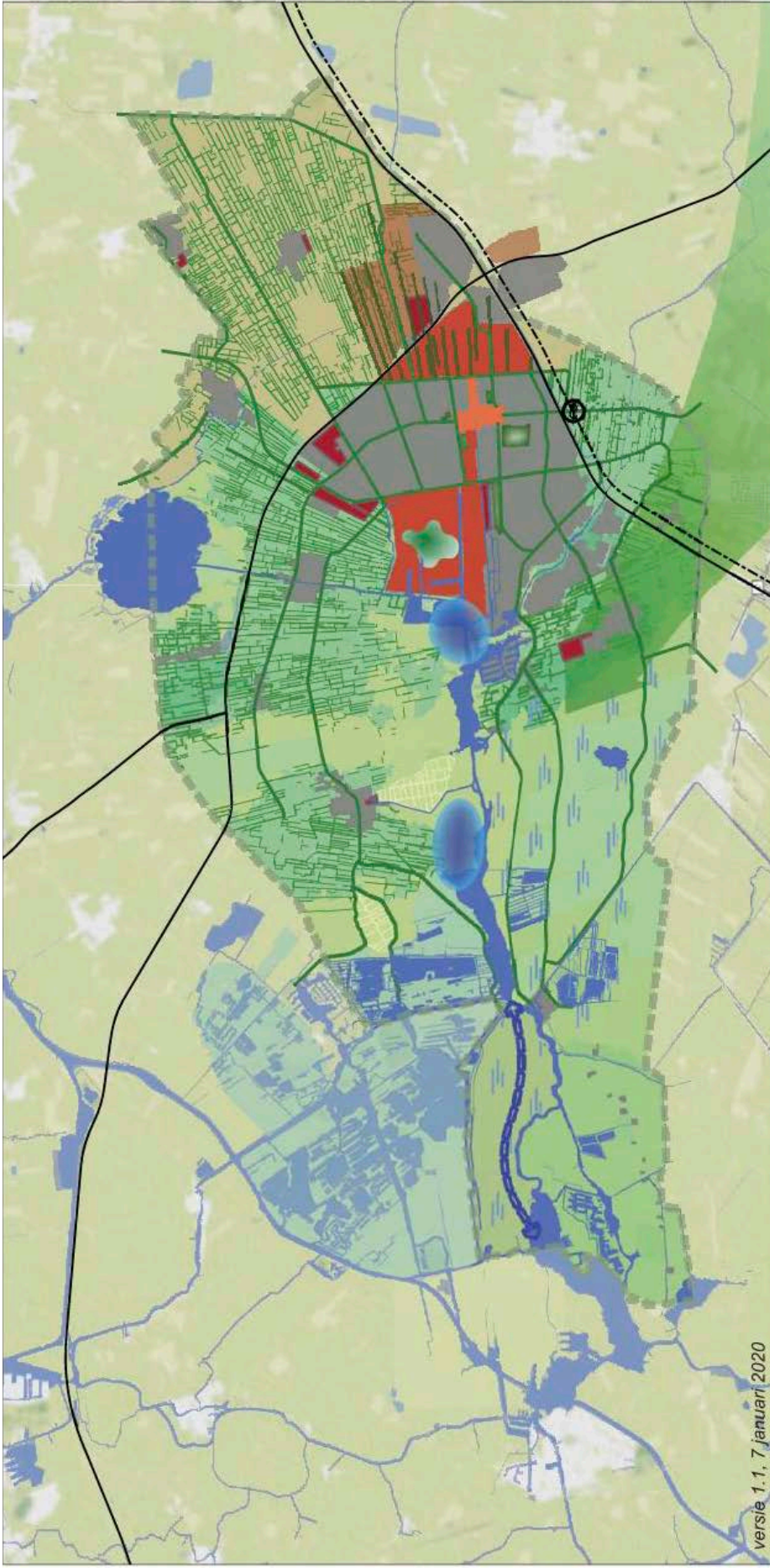
Op regionaal en lokaal niveau vormt het totale netwerk tussen de hoofdkern Drachten en de dorpen en het buitengebied voor een economisch en maatschappelijk samenspel. Voor een belangrijk deel wordt dit gevormd door historisch gegroeide verbindingen, zoals genoemd onder het groen/blauwe netwerk.

Het gaat om het toekomstproef maken van de verbindingen op alle schaalniveaus, van wandel- en fietspaden, ontsluitingswegen en hoofdstructuren. Het hoofdzakelijk transformeren van bestaande structuren vormt hier dus het ruimtelijk principe en gericht op duurzame vormen van mobiliteit.

Gebiedsgericht beheer en ontwikkeling landelijk gebied

De ondergrond (de bodem) en landschappelijke structuren zijn bepalend (geweest) voor de ordening van functies in het landelijke gebied. Wij staan met elkaar in de komende decennia voor grote vraagstukken die zeker ook op het landelijke gebied tot ingrijpende verandering zullen leiden; zoals verduurzaming van onze energiebronnen, het klimaat, biodiversiteit en daarmee samenhangend het bodem en waterbeheer, maar ook de gevolgen en consequenties voor landbouw, recreatie en natuur/landschap.

De is de kunst om weer kijkend naar waar wij binnen Smallerland vandaan komen deze vraagstukken nader vorm te geven: inpassing van energielandschappen, geïntegreerd met andere voorzieningen, transformatie van de landbouw (gebiedsgerichte aanpak), kansen voor gebied waar uit- en/of verplaatsing van bedrijven, veranderende waterpeilen en nieuw beheer. Tegelijkertijd kunnen hieruit nieuwe ontwikkelingskansen ontstaan.

versie 1.1, 7 januari 2020

Groen/blauwe netwerk

- Natura2000 gebied
- Stedelijke parken
- Groene verbindingen
- Waterfront Oudega / Drachten
- Veenweidelandschap
- Friese Woudenlandschap

Stedelijke ontwikkelingsgebieden

- Centrum Drachten
- De Haven
- Oostelijk stedelijk gebied
- A7 Noord / Zuid
- Overige projecten in ontwikkeling

(Boven) regionale verbindingen

- Wegen
- Studie naar spoorlijn (Lelylijn)
- Water (de vaarweg)
- Gemeentegrens

Hoofdstuk 8.

Omgevings- waarden

De Omgevingswet biedt de mogelijkheid tot het vaststelling van omgevingswaarden voor bepaalde gebieden in de gemeente. Een omgevingswaarde is één van de instrumenten waarmee overheden het beleid van een omgevingsvisie kunnen uitvoeren. Gemeenten kunnen afwijkende of aanvullende omgevingswaarden stellen. Deze waarden moeten objectief zijn vast te stellen en meetbaar zijn. De gemeente kan een afwijkende waarde vaststellen als zij bijvoorbeeld een strengere norm voor fijnstof wil hanteren. Een aanvullende waarde is mogelijk voor waarden waar het rijk of de provincie geen eisen aan stelt, bijvoorbeeld geur- of lichthinder.

Situatie Smallingerland

In Smallingerland zijn er geen knelpunten bekend waaruit blijkt dat landelijke normen voor omgevingswaarden (luchtkwaliteit, kwaliteit oppervlakte- en grondwater, zwemwater en primaire waterkeringen) worden overschreden of waarvoor strengere normen voor nodig zijn. Ook lijken op de andere aspecten (licht- en geurhinder) geen strengere normen nodig of gewenst dan nu in het gemeentelijk beleid zijn vastgesteld.

Gezien het bovenstaande, is er nu – in de fase van de strategische koers - geen reden om omgevingswaarden vast te stellen voor milieuaspecten zoals luchtkwaliteit, geur of geluid. Voor deze aspecten bepalen we voorlopig per situatie de afwegingsruimte.

In het kader van de ontwerp-omgevingsvisie onderzoeken we of – in relatie tot de ambities op het gebied van gezondheid en vitale economie - deze lijn kan worden aangehouden. Bij de uitwerking van de visie kunnen er alsnog redenen zijn om verscherpte normen te stellen voor bepaalde thema's en/of gebieden. In dat kader bezien we de mogelijkheden voor sturingsniveaus per type gebied. Per gebied kunnen we definiëren in hoeverre we maximaal gebruik willen maken van de afwegingsruimte die de Omgevingswet biedt: ruimte geven waar dat kan, streng zijn waar dat moet.

De volgende gebiedsindeling is daarbij in beeld:

- Centrum Drachten
- Wijken Drachten
- Dorpen
- Bedrijven-/industrieterreinen
- Landelijk gebied
- Groen-/blauwe ruimten
- Ontwikkelgebieden

Hoofdstuk 9.

Onze werkwijze: oprecht en vanuit het hart

De gemeente wil de ambities en opgaven tot 2040 samen met de inwoners, organisaties, bedrijven en medeoverheden uitvoeren. De gemeente stelt zich in het algemeen minder sturend op, maar zal – op aangewezen gebieden of thema's juist een stimulerende rol vervullen. Gedacht kan worden aan het stimuleren van het versterken van de positie van Drachten (ruimtelijk economisch). En het aangaan van een actiever grond- en vastgoedbeleid, city-marketing en strategische samenwerkingen.

We willen een goede samenwerkingspartner zijn: zowel voor de inwoners, ondernemers / bedrijven, maatschappelijke organisaties en medeoverheden zowel op lokaal als regionaal niveau. In onze dienstverlening en werkwijze willen we als volgt worden herkend:

Welkom bij Smalingerland

Waar we werken vanuit het hart

We zijn een oprechte partner

Sterk in het ontketenen van energie

*Vindingrijk in het behalen van
gezamenlijke doelen.*

*Met de blik vooruit werken we samen
voortdurend aan verbetering.*

In de ontwerp Omgevingsvisie werken we onze rol, verantwoordelijkheden en dienstverlening naar de volgende 5 spelregels uit:

1. We werken volgens het principe 'Ja, mits...'

Onze rol is vooral regisserend en faciliterend. Daar waar nodig stimuleert en stuurt de gemeente. En waar mogelijk wordt ruimte voor nieuwe initiatieven geboden. Essentieel daarbij is dat in een vroegtijdig stadium duidelijkheid over de geldende randvoorwaarden wordt gegeven en de verwachtingen worden gemanaged. Dit om teleurstellingen en misvattingen te voorkomen.

2. Vraagstukken en opgaven in samenhang

We werken gebiedsgericht en integraal. We beschouwen opgaven en projecten niet als losse delen, maar zoeken naar de verbindingen. Elk initiatief of ontwikkeling draagt op meerdere manieren bij aan de geselecteerde kernkwaliteiten en opgaven (afwegingskader). We onderscheiden voor de gemeente verschillende rollen en bepalen welke rol bij het initiatief of de ontwikkeling past.

3. We werken volgens de beleidscyclus van de omgevingswet: uitvoeren, monitoren en verbeteren;

We durven differentiatie in opgaven en projecten aan te brengen door gerealiseerde projecten te monitoren en zo nodig te verbeteren.

4. Afstemming vooraf in plaats van achteraf

We zorgen ervoor dat projecten en initiatieven aan de voorkant integraal worden benaderd.

5. Kwaliteit en aandacht

Door te luisteren, durven, leren werken we aan kwalitatief goede opgaven, projecten en initiatieven in de fysieke leefomgeving. We hebben aandacht en nemen de tijd om de beste keuzes te maken.

Hoofdstuk 10.

Vervolgproces

In deze Strategische Koers geven we de hoofdlijnen van de beleidskoers aan. Deze hoofdlijnen krijgen in de Omgevingsvisie een plaats en zullen daarin verder worden uitgewerkt. De meeste uitwerking zal via deelvisies of in het omgevingsplan worden gedaan.

Reactie concept strategische koers

We hebben in de samenleving breed getoetst of de inbreng van de samenleving herkenbaar is verwerkt en of de juiste keuzes zijn gemaakt voor de verdere ontwikkeling van de gemeente tot 2040. Dit hebben we gedaan via een enquête en een inspraakronde. De resultaten daarvan zijn in de 'Reactienota concept Strategische Koers Omgevingsvisie' opgenomen. Op basis hiervan is de definitieve Strategische Koers opgesteld. Deze wordt voor vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden.

Ontwerp Omgevingsvisie

De Strategische Koers is de basis voor de op te stellen ontwerp-Omgevingsvisie. In de ontwerp-Omgevingsvisie zullen nadere kaders worden gegeven voor de monitoring van beleid, de financiën en de mate van flexibiliteit van de Omgevingsvisie (actualiseringscyclus). De definitieve Omgevingsvisie is in de eerste helft van 2021 gereed.

Milieueffectrapportage

Als eerste inhoudelijke stap in dit proces is deze Strategische Koers opgesteld. Dit is een richtinggevend document voor de feitelijke uitwerking van de Omgevingsvisie. In de vervolgfase onderzoeken we de noodzaak en de wenselijkheid voor het opstellen van een milieueffectrapportage (MER).

Bijlage 1.

Begrippenlijst

Co-creatie:

een vorm van samenwerking, waarbij alle deelnemers (inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties etc) invloed hebben op het eindproduct;

Beoogd toekomstbeeld 2040:

het verwachte voorzicht dat we hebben voor het jaar 2040;

Fysieke leefomgeving:

staat voor datgene wat je ziet, voelt en ruikt. Dat zijn bijvoorbeeld gebouwen, wegen, parken, een schone lucht, sloten, rivieren, bossen, enzovoort;

Leidende principes:

waarden die van belang zijn bij de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving;

Omgevingsvisie:

wettelijk verplicht instrument voor alle gemeenten;

Omgevingswaarden:

een omgevingswaarde bepaalt voor (een onderdeel van) de fysieke leefomgeving de gewenste staat of kwaliteit, of de toelaatbare belasting door activiteiten, of de toelaatbare concentratie of depositie van stoffen;

Omgevingswet:

een nieuwe Nederlandse wet voor de fysieke leefomgeving die per 1 januari 2022 in werking treedt;

Strategische Koers:

richtinggevend document voor de Omgevingsvisie

Bijlage 2.

Reactienota concept Strategische Koers Omgevingsvisie

1. Aanleiding

De concept Strategische Koers heeft van 14 mei tot en met 28 mei 2020 ter inzage gelegen. Iedereen heeft in deze periode de gelegenheid gekregen om op de concept Strategische Koers te reageren via een enquête of via een inspraakreactie. De aankondiging hiervan is breed gedeeld onder de 300 emailadressen van belangstellenden, via de websites www.smallingerland.nl, www.dwjw.nl, social media, de Actief en het gemeenteblad Daadkracht.

In totaal zijn 29 inhoudelijke reacties ontvangen. Daarvan zijn er 26 via de enquête binnengekomen en 3 via de mogelijkheid van inspraak. Kennisname van de concept Strategische Koers was noodzakelijk om inhoudelijk te kunnen reageren. Alle reacties zijn in deze Reactienota samengevat en van een antwoord voorzien.

Deze reactienota bestaat uit 3 onderdelen:

Deel 1: reacties enquête

In dit deel zijn de reacties op de enquête samengevat en van een gemeentelijke reactie voorzien.

Deel 2: reacties inspraak

In dit deel zijn de inspraakreacties samengevat en van een gemeentelijke reactie voorzien.

Deel 3: ambtshalve wijzigingen

In dit deel wordt aangegeven welke ambtshalve wijzigingen in de Strategische Koers zijn verwerkt. Het betreffen tekstuele aanscherpingen en aanvullingen.

2. Toelichting

De Strategische Koers is de eerste stap naar de op te stellen Omgevingsvisie Smallingerland 2040. In de Strategische Koers stroomlijnen we de opgehaalde input uit de co-creatierronden met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Op basis daarvan schetsen we de hoofdcontouren en denkrichtingen voor de op te stellen Omgevingsvisie.

De Strategische Koers is dus niet uitputtend op alle thema's. Bij het beoogd beeld 2040, de leidende principes en de opgaven zijn uitgangspunten geformuleerd die richtinggevend zijn bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie.

De volgende stap is de uitwerking van de Strategische Koers in een ontwerp Omgevingsvisie. Daarin worden onderlinge relaties tussen thema's verder tot stand gebracht en worden ontbrekende onderdelen aangevuld. Ook weer in samenspraak met de samenleving (co-creatie).

Voor deze gefaseerde aanpak is gekozen, vanwege de grote omvang van het aantal onderwerpen die de fysieke leefomgeving betreft. In combinatie met de complexe opgave om deze thema's via co-creatie met de samenleving integraal met elkaar te verbinden. In deze fase werken we in een interessant spanningsveld: enerzijds willen we in de koers zoveel mogelijk richting aan de toekomst geven en anderzijds willen we voorkomen dat we in deze fase alles al te veel dicht timmeren. In de fase van de omgevingsvisie moet er nog ruimte en flexibiliteit zijn voor de inbreng van inzichten en kennis en nadere uitwerking.

Stap voor stap werken we samen aan de verdere concretisering van de ambities en opgaven voor onze gemeente op weg naar 2040.

3. Aard van de binnengekomen reacties

De aard van de binnengekomen reacties is divers. Inhoudelijk gaan de reacties over de volgende onderwerpen / zorgen:

- Spoor en treinstation (Lelylijn);
- Meer aandacht voor de dorpen, niet alleen focus op Drachten;
- De consequenties van de energiedoelstellingen voor het landschap;
- Meer aandacht voor landbouw en het verzoek om de agrarische sector bij de uitwerking van de koers te (blijven) betrekken;
- Natuurbeheer en biodiversiteit;
- De aantrekkelijkheid van Smallingerland voor de waterrecreant;
- Leegstand en aantrekkelijkheid van het centrum Drachten;
- Inclusieve samenleving: komt dit in de praktijk wel tot uitvoering?
- Woningbouw en voorzieningen in de dorpen.

Een aantal reacties hoort niet thuis op visieniveau, maar meer op het inrichtings- en regelniveau, zoals bouwkundige

vereisten. Een voorbeeld hiervan is het verzoek om drempels in horeca te vermijden. Dit zijn veelal zaken die bij andere onderdelen van de Omgevingswet (omgevingsplan, omgevingsvergunning) of in andere (landelijke) wet- en regelgeving aan de orde komen.

Ook is het van belang te beseffen dat de rol van de gemeente op bepaalde thema's beperkt is. De gemeente heeft niet altijd de bevoegdheid of de verantwoordelijkheid om met thema's aan de slag te gaan. Bijvoorbeeld als het gaat om het verzoek om takken in het bos op te ruimen of om jachttijden aan te passen.

Het verzoek aan de lezer van deze Reactienota is om de reacties in het licht van deze context te lezen.

4. Deel 1: resultaten enquête

Hierna volgen de reacties die per onderdeel zijn binnengekomen via de enquête. In de bijlage bij deze Reactienota zijn de uitkomsten van de poll (percentages eens / oneens) en de aanvullende opmerkingen opgenomen.

1. Een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving als basis voor alle toekomstige ontwikkeling en beheer van Smallingerland staat centraal in de Strategische Koers.

Op dit onderdeel zijn geen opmerkingen binnengekomen.

2. In de Strategische Koers is voldoende aandacht voor een gezonde economie en werkgelegenheid

Met alle respect voor de gemeentenaam Smallingerland, economisch gezien zou het beter zijn de gemeentenaam te wijzigen in Drachten. Deze week stond Smallingerland weer in het nieuws, met de burgemeester op de TV. Mijn bezoek uit het westen vroeg, "Waarom zeggen ze nu Smallingerland?" Smallingerland is een vrij onbekende gemeente buiten Friesland. De naam Drachten spreekt aan.

Antwoord: De omgevingsvisie richt zich niet op een naamsverandering van de gemeente. Hierin zal dan ook niet tegemoet worden gekomen. Wel is het inderdaad van belang om onze gehele gemeente (Drachten, de 13 dorpen en het buitengebied) op de kaart te zetten, zowel vanuit het oogpunt van economie

als bijvoorbeeld ook recreatie en toerisme. De inhoud van de Omgevingsvisie en de uiteindelijke uitvoering daarvan heeft hierin een belangrijke strategische rol.

Realiseren Lelylijn en benutten is niet voldoende doordacht in Strategische Koers.

Antwoord: De Lelylijn is vanuit de gemeente al langere tijd een lang gekoesterde wens. Uit de co-creatiesessies kwam duidelijk naar voren dat de Lelylijn / een treinstation voor velen als een meerwaarde voor de gemeente wordt gezien. De wens van de Lelylijn is daarom in de Strategische Koers benoemd (zie hoofdstuk 'De 5 Opgaven').

Uiteraard vraagt een dergelijk groot project om een nadere onderbouwing naar nut en noodzaak, bestuurlijk lobbywerk en onderzoek naar de milieueffecten en de haalbaarheid.

In het kader van de nog op te stellen ontwerp-omgevingsvisie onderzoeken wij in óf en hoe wij in de omgevingsvisie vanuit strategische oogpunt nadere duiding kunnen en willen geven aan de beoogde kansen en het nut en de noodzaak van de Lelylijn voor onze gemeente / regio.

3. In de Strategische Koers is voldoende aandacht voor energiebesparing, energieopwekking en het klimaat

Er wordt veel te weinig concreet gemaakt wat de aanpassingen in het landschap die ons te wachten staan zijn, willen we in 2040 energieneutraal zijn.

Antwoord: De landelijke en gemeentelijke doelstelling is om in 2050 (en dus niet in 2040) energieneutraal te zijn. De Strategische Koers gaat nog niet zover dat er concrete aanpassingen en maatregelen voor de fysieke leefomgeving worden voorgesteld. Het voornemen is om deze ambities en de keuzes die daarbij horen, in de volgende fase (ontwerp omgevingsvisie) verder te concretiseren.

Ik zie ook weilanden veranderen in velden met zonnepanelen. Dit geldt ook voor meertjes etc. Dan zou ik voorstander zijn om daken van distributiecentra te gaan gebruiken i.p.v. wat ik hier eerder schets.

Antwoord: In mei 2020 heeft de gemeenteraad het beleid voor zonne-energie vastgesteld. Daarin is aangegeven dat Smallingerland in 2050 energieneutraal wil zijn. Het streven blijft om zoveel mogelijk zon op dak te realiseren, zodat zuinig kan worden omgegaan met zon op grond. Zon op de daken van bedrijven wordt gestimuleerd door hierover actief met de bedrijven in gesprek te gaan. Ook stimuleren we zonne-energie op woningen met o.a. de energiescan en de duurzaamheidslening. Daarnaast zijn er diverse landelijke financierings- en subsidie-regelingen (o.a. salderingsregeling, SDE-subsidie, postcoderoos).

Maar helaas zijn niet alle daken geschikt voor zonnepanelen. Juist grote (bedrijfs)daken hebben vaak een constructie die niet geschikt is om het gewicht van zonnepanelen te dragen. Ook kan een dak in de schaduw liggen van gebouwen of bomen. Of hebben eigenaren niet voldoende geld om te investeren in zonnepanelen.

Naast zon op dak, wordt ingezet op zon op grond. Zuinig ruimtegebruik blijft voorop staan. Dubbel ruimtegebruik heeft de voorkeur boven enkel ruimtegebruik. Aan alle locaties op grond worden voorwaarden gesteld op het gebied van inrichting en maatschappelijk draagvlak.

Overigens heeft de provincie Fryslân in juni 2020 besloten om de aanvragen voor zonneparken op agrarische grond tijdelijk op te schorten, in afwachting van een nieuwe provinciale verordening met een nieuw beoordelingskader voor zonneparken. Daarin is aangegeven in welke prioriteitsvolgorde op welke locaties zonneparken kunnen komen. Locaties op landbouwgrond hebben niet de voorkeur. We wachten verdere besluitvorming af, zodat deze nieuwe richtlijnen mee kunnen worden genomen in de ontwerp Omgevingsvisie.

4. In de Strategische Koers is voldoende aandacht voor dat iedereen mee kan doen in Smallingerland.

De doelstelling staat mooi omschreven, maar de uitvoering rammelt. In de dorpen merken we daar niet veel van.

Antwoord: De concrete uitvoeringsmaatregelen die bij de ambitie horen om meer aandacht te schenken aan inclusiviteit, volgen uit de Omgevingsvisie of een (beleids)programma. We zijn het met de indiener eens dat als we iets willen, we daar ook echt werk van moeten maken.

Voor ouderen en andere mensen die fysiek beperkt zijn kunnen de voorzieningen beter vind ik. Vaak zie ik nog (gevaarlijke) drempels waardoor mensen in een rolstoel of scootmobiel niet bij hun doel kunnen komen. Ook in cafés of restaurants zijn obstakels of toiletten boven. Mijn voorstel is zoveel mogelijk gelijkvloers voor binnen en buiten.

Antwoord: De Strategische Koers en de omgevingsvisie gaan niet over bouwkundige oplossingen en eisen. Dit betreffen voorbeelden die allemaal samen te vatten zijn onder 'de toegankelijkheid van gebouwen en openbare ruimtes'. Deze waarde – iedereen doet mee (inclusieve samenleving) - is als leidend principe in de Strategische Koers verwerkt. Dit leidend

principe vinden wij belangrijk voor het beheer, inrichting en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

Overall betaald parkeren belemmert mensen om naar de stad te gaan dus bestellen meer via internet. Dit raakt de plaatselijke winkels en restaurants ect.

Antwoord: Het parkeerbeleid is onlangs herijkt, inclusief parkeertarieven. In algemene zin zal het parkeerdomein moeten bijdragen aan een goede fysieke leefomgeving en vanuit dat perspectief terugkomen in de ontwerp Omgevingsvisie.

5. In de Strategische Koers is voldoende aandacht voor landschap en cultuur

Ik zou graag meer oude panden willen behouden in de winkelstraat.

Antwoord: In de Strategische Koers is aangegeven dat we er waarde aan hechten dat we de identiteit van onze gemeente willen versterken en meer willen uitdragen. Daar horen de historische gebouwen bij. Veel historische gebouwen hebben in Smallingerland een wettelijk beschermde status gekregen: er zijn 68 gemeentelijke monumenten en 67 rijksmonumenten in de gemeente. Deze worden gewaardeerd, levend gehouden en nadrukkelijk meegewogen bij nieuwe ontwikkelingen en het beheer van de bestaande situatie.

Kanttekening hierbij is dat we niet alle oude panden (zonder beschermde status) kunnen of willen behouden. Hoe we hier een goede balans in krijgen, en hoe we daar voor het centrum mee om willen gaan, zullen we verder uitwerken in de ontwerp Omgevingsvisie.

Ik vind dat de natuur meer aangekleed kan worden door bloemen d.m.v. het planten van bloembollen. Niet alleen in het voorjaar maar door het hele jaar heen. Ook vind ik dat er minder jachtvergunningen moeten worden uitgegeven. Het gebied waar ik woon zie ik bijna geen hazen meer veel minder eenden en bijna geen weidevogels meer. Eén van de oorzaken is dat er teveel predatoren zijn. Roofvogels, vossen, marters, ooievaars komen steeds meer en meer in ons gebied voor zodat andere dieren geen kans meer hebben te overleven. Hier moet echt iets aan gedaan worden!! Waar ik me aan stoort is dat er al zo weinig hazen meer zijn en dat er dan toch nog gejaagd moet worden op de hazen en fazanten! Ze maken er een sport van heb ik soms het idee! Jagen mag, maar dan alleen op dieren waar teveel van zijn! Ik heb het idee dat elke boer een jachtvergunning heeft en mag jagen op zijn eigen land. Kijk hier eens naar en verscherp de jachttijden en vergunningen.

Antwoord: Wij herkennen de ontwikkeling van de afname van de biodiversiteit, en meer specifiek de afname van het aantal weidevogels. Deze ontwikkeling is in de strategische koers gesignaleerd. Het betreft hier een complex vraagstuk waar diverse factoren een rol spelen: predatie, voedselaanbod, klimaat, jacht en (agrarisch) natuurbeheer. De wet- en regelgeving en de bevoegdheden rondom deze factoren liggen grotendeels buiten de gemeentelijke invloedssfeer. Zo heeft de provincie de

verantwoordelijkheid voor het natuurbeleid en de bescherming van weidevogels.

En formeel kan een jachtakte alleen worden afgegeven door de regionale politie, de regels daarvoor zijn in landelijke wetgeving vastgelegd. De verantwoordelijkheid van de gemeente op dit punt is dan ook beperkt. Neemt echter niet weg dat deze discussie met de betrokken partijen gevoerd moet worden. Dit staat nog op de agenda in het kader van de ontwerp Omgevingsvisie.

Boerenland is niet divers meer. Het is alleen maar gras en er staan geen kruiden meer in. Begrijpelijk voor de boer maar slecht voor de natuur! Ook vind ik dat de gemeente met Staatsbosbeheer moet praten om hun bossen beter te laten onderhouden. Takken moeten meer opgeruimd worden. Ik heb het idee dat Staatsbosbeheer te weinig geld en mankracht heeft om de bossen te onderhouden.

Antwoord: Deze vraag zou eigenlijk aan Staatsbosbeheer gesteld moeten worden. Deze nemen wij daarom ter kennisname aan.

Als je met de boot naar Smallingerland komt dan moet je wel even door een moeilijk moment: je ziet eerst een industriehaven, weinig recreatieve aanlegmogelijkheden en als je al het centrum op zou willen zoeken dan is de sloot daarnaartoe niet makkelijk te vinden. Voor een aantrekkelijk beeld vanaf het water zou er nog veel verbeterd moeten worden.

Antwoord: Dit gebied is onder de aandacht vanuit de Visie Waterfront Drachten, als oostelijke poort naar de Friese Meren (2017). De visie gaat over het weer in contact brengen van Drachten met het water, door het realiseren van een Waterfront en het beter zichtbaar en beleefbaar maken van de Friese wateren in de stadsrand. Het speelt zich met name af in de westzijde van Drachten waar volop kansen liggen om uit te groeien tot een schakel tussen de Friese Meren en de Friese Wouden. Die kansen wil de gemeente benutten voor de versterking van de werkgelegenheid in onder andere de recreatieve sector. Maar van minstens zo groot belang zijn de voorzieningen voor onze eigen inwoners. De Visie zet in op het vergroten van de aantrekkelijkheid van de woon- en leefomgeving en het aanbod van verschillende vormen van water- en landrecreatie. Momenteel wordt samen met diverse partijen gewerkt aan de uitwerking van de visie naar inrichtingschetsen. De plannen maken deel uit van de Investerings-agenda Drachten Heerenveen, een samenwerking tussen de gemeenten en de Provincie Fryslân.

Ook wordt gewerkt aan het project Tussendiepen. Het project Tussendiepen maakt onderdeel uit van de investeringsagenda Drachten Heerenveen, een samenwerking tussen de gemeenten en de Provincie Fryslân. Het industrieterrein Tussendiepen laat een zeker verpauperingsproces zien. Dit terwijl er ook sprake is van hoogwaardige werkgelegenheid in de vorm van R&D activiteiten van Philips en er diverse mooie grote en kleinere ambachtelijke bedrijven te vinden zijn. Het gebied straalt (nog) niet het beeld van een hoogwaardige (werk)omgeving uit, maar heeft wel degelijk potentie.

De opgave is te onderzoeken hoe en op welke wijze de gemeente samen met de ondernemers die potentie in de meest brede zin kan benutten. Het doel is om te komen tot een sterkere verwevenheid met de omgeving en een aangenaam werk- en recreatiegebied. De uitdaging is het zoeken naar kansen en mogelijkheden voor meervoudig en duurzaam ruimtegebruik. Bijvoorbeeld via een transformatie naar woonwerk locaties, de ontwikkeling van creatieve / innovatieve werkgelegenheid, de versterking van de relatie met het water en het creëren van veilige en prettige routes (fietsers en voetgangers).

Weet ook wie dit moet beheren. Het landschap wordt gecreëerd door de agrarische sector. Laat hen meedenken en doe hier ook iets mee.

Antwoord: De gemeente hecht er zeer veel waarde aan om samen met de agrarische sector vorm en inhoud te geven aan de Strategische Koers en de verdere uitwerking daarvan in de Omgevingsvisie. Bij de volgende stap in de totstandkoming van de Omgevingsvisie wordt de agrarische sector weer betrokken om gezamenlijk de toekomst van de sector in Smallingerland verder te verkennen en richting te geven.

De vraagstukken in het buitengebied op het gebied van landschap, natuur, bodem, ruimtegebruik en de ontwikkelingen in de agrarische sector hebben we (ten opzichte van het concept document) overigens op diverse plekken in de Strategische Koers nadrukkelijker terug laten komen (zie o.a. de hoofdstukken: 'een foto van Smallingerland', 'trends en ontwikkelingen', opgave 4 versterken kwaliteit buitengebied).

6. In de Strategische Koers is voldoende aandacht voor de kernopgave tot 2040 om Drachten verder te ontwikkelen als innovatieve werkstad

Drachten wordt op de kaart gezet maar waar blijven de dorpen.

Antwoord: De indiener van deze opmerking heeft gelijk. De Strategische Koers is hierop aangepast door de dorpen nadrukkelijker te benoemen (zie o.a. de hoofdstukken 'een foto van Smallingerland', 'drie leidende principes (identiteit dorpen)', 'opgave 3').

Realisatie Lelylijn kan benut worden om Drachten uit te bouwen tot bestuurlijk centrum en werkstad. Dit is onvoldoende uitgewerkt.

Drachten ligt centraal, dat maakt het aantrekkelijk. Maar zoals vaker vermeld is er een sterk gemis naar een spoorwegverbinding tussen Heerenveen (- Lelystad) en Groningen. Vooral nu de A7 op beide kanten erg hard dichtsluip, is de noodzaak voor een schoon alternatief zeer wenselijk aan het worden. Zonder goede verbindingen zal Drachten niet aantrekkelijker worden, en gaan de innovatieve bedrijven het elders zoeken.

Antwoord: De Lelylijn is vanuit de gemeente een lang gekoesterde wens. Uit de co-creatiesessies kwam duidelijk naar voren dat de Lelylijn / een treinstation voor velen als een meerwaarde

voor de gemeente wordt gezien. De wens van de Lelylijn is daarom in de Strategische Koers benoemd (zie hoofdstuk 'De 5 Opgaven').

Uiteraard vraagt een dergelijk groot project om een nadere onderbouwing naar nut en noodzaak, bestuurlijk lobbywerk en onderzoek naar de milieueffecten en de haalbaarheid. In het kader van de nog op te stellen ontwerp-omgevingsvisie onderzoeken wij in óf en hoe wij in de omgevingsvisie vanuit strategische oogpunt nadere duiding kunnen en willen geven aan de beoogde kansen en het nut en de noodzaak van de Lelylijn voor onze gemeente / regio.

7. De gemeente Smallingerland toont zich een sterk regionaal voorzieningencentrum

De bereikbaarheid kan aanzienlijk worden verbeterd door de aanleg van een spoorverbinding. Ook het vliegveld kan een rol spelen in de bereikbaarheid van met name ondernemers.

Antwoord: De Lelylijn is vanuit de gemeente een lang gekoesterde wens. Uit de co-creatiesessies kwam duidelijk naar voren dat de Lelylijn / een treinstation voor velen als een meerwaarde voor de gemeente wordt gezien. De wens van de Lelylijn is daarom in de Strategische Koers benoemd (zie hoofdstuk 'De 5 Opgaven').

Uiteraard vraagt een dergelijk groot project om een nadere onderbouwing naar nut en noodzaak, bestuurlijk lobbywerk en onderzoek naar de milieueffecten en de haalbaarheid. In het kader van de nog op te stellen ontwerp-omgevingsvisie onderzoeken wij in óf en hoe wij in de omgevingsvisie vanuit strategische oogpunt nadere duiding kunnen en willen geven aan de beoogde kansen en het nut en de noodzaak van de Lelylijn voor onze gemeente / regio.

De toegevoegde waarde van vliegveld Drachten wordt gezien, zowel door huidige als toekomstige gebruikers. Er is een proces ingezet met de meest betrokken partijen om in het najaar 2020 te komen tot een gedragen plan dat recht doet aan het potentieel van het vliegveld.

Drachten doet zich voor als een sterk regionaal.....

Antwoord: de bedoeling van deze opmerking is onduidelijk. Door deze doelstelling als opgave voor 2040 te formuleren onderstrepen wij dit belang ook voor langere termijn. We blijven werken aan het verder versterken van onze positie in de regio en houden hierop de focus.

Er ontbreekt een goede, snelle verbinding met Heerenveen-Zwolle-Groningen-Assen. Er ontbreekt een groot recreatiegebied.

Antwoord: Deze aspecten (mobiliteit en recreatie) worden verder uitgewerkt in de ontwerp Omgevingsvisie.

Drachten heeft qua centrum geen gezellige uitstraling. Parkeren is relatief duur. En wij zien steeds meer leegstand.

We hebben de voorzieningen, maar het is onaantrekkelijk om lang te verblijven in Drachten (winkelen gaat wel, maar daarna blijven eten en recreëren is niet aantrekkelijk). In het centrum is bij de Mediamarkt een prachtig plein, zeer geschikt voor terrasjes, horeca, winkels, muziek, groenvoorziening etc. maar het is helaas ingevuld als parkeerplein met auto's terwijl dat in de omgeving én een verdieping lager ook al kan. Ik snap dat omliggende winkeliers hier belang bij hebben, maar ik vind het ronduit jammer dat er niet gekeken wordt naar het grotere geheel. Ook de Zuid- en de Noordkade zijn onaantrekkelijk, met al die parkeerplaatsen. Andere steden hebben een ander beleid: goed parkeren aan de rand, voorzieningen naar het centrum, en dan is het centrum voor de fietsende en lopende toeristen en dagjesmensen die wel willen blijven.

Antwoord: De genoemde aspecten zoals leegstand en aantrekkelijkheid van het centrum hebben onze aandacht. Het doel is dat het centrum van Drachten functioneert als stadshart: een centrale plek in de gemeente waar het levendig is en aange-naam om te verblijven, zowel voor inwoners van de gemeente als voor de mensen die er werken en die Drachten aandoen als bezoeker.

Dit is opgenomen in de Strategische Koers (zie 'opgave 1') en zal verder worden uitgewerkt in het ontwerp van de Omgevingsvisie en de voorgenomen planvorming voor het centrum van Drachten (als vervolg op het Masterplan Centrum).

Mensen van buiten Drachten komen minder snel naar Drachten vanwege de bereikbaarheid (openbaar vervoer in de buitengebieden) en parkeermogelijkheden (betaald).

Antwoord: Dit onderwerp komt in de Omgevingsvisie nader aan de orde.

8. In de Strategische Koers is voldoende aandacht voor de kernopgave tot 2040, om de maatregelen die noodzakelijk zijn voor energiebesparing, energieopwekking en klimaat te versnellen en te stimuleren

Eerst zien, dan geloven. We hebben slechts een zonneplan tot nog toe.

Antwoord: deze opgave is omvangrijk, complex en de ontwikkelingen zijn continu in beweging. Het is een opgave waar de komende decennia samen met vele partijen aan moet worden gewerkt. Het gaat daarbij niet alleen om het opwekken van energie. Ook het besparen van energie en het verduurzamen van de gebouwde omgeving is een grote opgave. Voor de komende decennia zetten we hier een belangrijke focus op.

De kern is dat niet ongebreideld landschap wordt opgeofferd omwille van het halen van energiedoelen. Dit gaat namelijk ten koste van de biodiversiteit. Slimme benutting van daken t.b.v. zonne-energie, toestaan wakkelwindmolens binnen bebouwd gebied en inzetten op energiereductie dienen kern uitgangspunten te zijn.

Er worden al te gemakkelijk onverstandige keuzes gemaakt. En die zijn vrijwel nooit zo gemakkelijk terug te draaien.

In bestaand bebouwd gebied en landelijk gebied a.u.b. eerst naar mogelijkheden voor energieopwekking op gebouwen streven om b.v. zonnepanelen te plaatsen. Voorkom eerst nog paneelvelden. Er zijn nog zooveel grotere gebouwen waar ruimte hiertoe onbenut wordt gelaten. De werkgroep tegen nieuwe gaswinning in Smallingerland heeft de transitie extra op de kaart gezet, waardoor de geesten van eigenaren van gebouwen rijp zijn om panelen toe te laten; bijna niemand wil nieuwe gaswinning in Opeinde Middelburen.

Zoals eerder aangegeven, zulke velden zouden verboden moeten worden. Dit is misbruik maken van regelgeving. Je kan ook denken aan geluidswallen met zonnepanelen uitrusten, daken van industriële gebouwen. Misschien wel een collectief inkoop van zonnepanelen binnen de gemeente? Maar (weide) velden of meertjes vernielen door zulke oplossingen is onacceptabel. Er zal nooit goede inpassing zijn.

Ik ben het eens met de stelling dat we locaties in bestaand bebouwd gebied moeten zoeken voor bijvoorbeeld zonnepanelen. Maar doe dit dan op daken van gebouwen maar niet zoals op de foto op de grond. Een vreselijk gezicht en bovendien slecht voor de zoveel genoemde biodiversiteit. Of waarom bijvoorbeeld geen windmolens langs de A7 of de waldwei?

Houd rekening waar er energie opgewekt kan worden. Daken genoeg voor zonnepanelen daarvoor hoeft geen (landbouw/natuur)grond voor gebruikt worden.

Algemeen antwoord op alle voorgaande reacties met betrekking tot zonne-energie:

In mei 2020 heeft de gemeenteraad het beleid voor zonne-energie vastgesteld. Daarin is aangegeven dat Smallingerland in 2050 energieneutraal wil zijn. Het streven blijft om zoveel mogelijk zon op dak te realiseren, zodat zuinig kan worden omgegaan met zon op grond. Zon op de daken van bedrijven wordt gestimuleerd door hierover actief met de bedrijven in gesprek te gaan. Ook stimuleren we zonne-energie op woningen met o.a. de energiescan en de duurzaamheidslening. Daarnaast zijn er diverse landelijke financierings- en subsidie-regelingen (o.a. salderingsregeling, SDE-subsidie, postcode-roos).

Maar helaas zijn niet alle daken geschikt voor zonnepanelen.

Juist grote (bedrijfs)daken hebben vaak een constructie die niet geschikt is om het gewicht van zonnepanelen te dragen. Ook kan een dak in de schaduw liggen van gebouwen of bomen. Of hebben eigenaren niet voldoende geld om te investeren in zonnepanelen.

Naast zon op dak, wordt ingezet op zon op grond. Zuinig ruimtegebruik blijft voorop staan. Dubbel ruimtegebruik heeft de voorkeur boven enkel ruimtegebruik. Aan alle locaties op grond worden voorwaarden gesteld op het gebied van inrichting en maatschappelijk draagvlak.

Overigens heeft de provincie Fryslân in juni 2020 besloten om de aanvragen voor zonneparken op agrarische grond tijdelijk op te schorten, in afwachting van een nieuwe provinciale

verordening met een nieuw beoordelingskader voor zonneparken. Daarin is aangegeven in welke prioriteitsvolgorde op welke locaties zonneparken kunnen komen. Locaties op landbouwgrond hebben niet de voorkeur. We wachten verdere besluitvorming af, zodat deze nieuwe richtlijnen mee kunnen worden genomen in de ontwerp Omgevingsvisie.

9. In de Strategische Koers is voldoende aandacht voor de kernopgave tot 2040 waarin de toekomst van het landelijk gebied centraal staat

Graag meer aandacht voor de veranderende woonbehoeften. Bescheiden en betaalbaar.

Antwoord: Smallingerland werkt (in samenspraak met haar inwoners) aan een nieuwe Woonvisie 2020-2025. Deze visie wordt naar verwachting in het najaar 2020 door de raad vastgesteld. Het beleid uit deze Woonvisie is een bouwsteen voor de Strategische Koers. In de Woonvisie zijn de ambities verwoord voor een betere beschikbaarheid, betaalbaarheid en zorg voor kwetsbare doelgroepen.

De ingediende reactie is geplaatst bij het onderdeel 'toekomst landelijk gebied' van de enquête. In dit verband merken wij op dat de gemeente in de Woonvisie – met een looptijd tot 2025 - zeer terughoudend is met betrekking tot het toevoegen van woningbouw in het buitengebied (buiten de bebouwde kom). Dit in overeenstemming met huidige provinciaal beleid en ter bescherming van het open landschap (voorkomen van verrommeling) en ter versterking van bestaande kernen.

De looptijd van deze Omgevingsvisie gaat tot 2040 en kijkt dus verder dan de Woonvisie (tot 2025). Gezien dit langere tijdspectief bezien wij in het kader van de Omgevingsvisie of er (na 2025) een andere beleidslijn voor woonfuncties in het buitengebied wenselijk is. Bijvoorbeeld in relatie tot de gesignaleerde toekomstige ontwikkelingen op het gebied van functieverandering (stoppende agrarische bedrijven) en/of de verbreding van agrarische activiteiten).

Boeren zouden wel wat meer steun van de gemeente mogen krijgen.

Antwoord: De gemeente hecht er zeer veel waarde aan om samen met de agrarische sector vorm en inhoud te geven aan de Strategische Koers en de verdere uitwerking daarvan in de Omgevingsvisie. Bij de volgende stap in de totstandkoming van de Omgevingsvisie wordt de agrarische sector weer betrokken om gezamenlijk de toekomst van de sector in Smallingerland verder te verkennen, er richting aan te geven en in verband te brengen met andere aspecten die in het buitengebied van grote waarde zijn, zoals landschap, natuur, bodem etc.

De vraagstukken in het buitengebied op het gebied van landschap, natuur, bodem, ruimtegebruik en de ontwikkelingen in de agrarische sector hebben we (ten opzichte van het concept document) overigens op diverse plekken in de Strategische Koers nadrukkelijker terug laten komen (zie o.a. de hoofdstukken: 'een foto van Smallingerland', 'trends en ontwikkelingen', opgave 4 versterken kwaliteit buitengebied).

Een GEBIED waar die aandacht te zien is ontbreekt. Aan intenties die niet worden uitgevoerd is geen behoefte. Juist Drachten aan de A7, aan de grote wegverbinding tussen Zuid-Denemarken en Noord-Holland is de ideale locatie voor zo'n show-place voor binnen- en buitenlanders.

Zie mijn antwoord bij vraag 5 over de bomen, planten, insecten, vogels en andere dieren! Hier moet veel meer aandacht voor zijn. We moeten hen beschermen voor de mens en andere predatoren!

Antwoord: Wij herkennen de ontwikkeling van de afname van de biodiversiteit in zowel stedelijk als landelijk gebied, en meer specifiek de afname van het aantal weidevogels. Deze ontwikkeling is in de Strategische Koers gesignaleerd. Het betreft hier een complex vraagstuk waar diverse factoren een rol spelen: predatie, voedselaanbod, klimaat, jacht en (agrarisch) natuurbeheer. De wet- en regelgeving en de bevoegdheden rondom deze factoren liggen grotendeels buiten de gemeentelijke invloedssfeer. Zo heeft de provincie de verantwoordelijkheid voor het natuurbeleid en de bescherming van weidevogels. En formeel kan een jachtakte alleen worden afgegeven door de regionale politie, de regels daarvoor zijn in landelijke wetgeving vastgelegd.

Nevenschikkend van vele belangen zal niet werken; scherpere keuzen zullen noodzakelijk zijn. De koers sorteert hier onvoldoende op voor.

Antwoord: De Strategische Koers is op onderdelen aangepast, door in de tekst meer richting aan te geven. Nadere concretisering vindt plaats in de ontwerp Omgevingsvisie.

Ik zie een landelijk gebied met veel aandacht en vrij spel voor de agrarische ondernemer. Provincie Friesland en Smallingerland staan veel toe, met vernieling van het landschap tot gevolg. Singels worden weggehaald, sloten gedempt. We hebben alleen maar rechte, lange groene weilanden, zonder enige vorm van (wild) leven. Insecten, vogels etc zijn er helaas niet meer. Er wordt veel te veel mest uitgereden, samen met kunstmest en vergif, alles voor een hogere opbrengst. Daarentegen zie je minder mogelijkheden voor nieuwe boeren, die met alternatieve manieren willen boeren.

Het landschap is belangrijk. Zonder de agrarische ondernemers is er geen landschap (dus geen toerisme. Wees dus zuinig op de agrarische sector. Geef hen ook kansen om te ontwikkelen (niet alleen gericht op natuur maar ook voor de agrarische sector zelf) anders verdwijnt de natuur samen met de agrarische sector. Landbouw wordt in de Strategische Koers wel benoemd maar meer niet.

Antwoord: De gemeente hecht er zeer veel waarde aan om samen met de agrarische sector vorm en inhoud te geven aan de Strategische Koers en de verdere uitwerking daarvan in de Omgevingsvisie. Bij de volgende stap in de totstandkoming van de Omgevingsvisie wordt de agrarische sector weer betrokken om gezamenlijk de toekomst van de sector in Smallingerland verder te verkennen, richting te geven en in verband te brengen met andere aspecten die in het buitengebied van grote waarde zijn, zoals landschap, natuur, bodem etc.

De vraagstukken in het buitengebied op het gebied van landschap, natuur, bodem, ruimtegebruik en de ontwikkelingen in de agrarische sector hebben we (ten opzichte van het concept document) overigens op diverse plekken in de Strategische Koers nadrukkelijker terug laten komen (zie o.a. de hoofdstukken: 'een foto van Smallingerland', 'trends en ontwikkelingen', opgave 4 versterken kwaliteit buitengebied).

10. In de Strategische Koers is voldoende aandacht voor de kernopgave tot 2040 waarin de toekomst van onze wijken en dorpen centraal staat.

Gelukkig redden de dorpen zich wel, maar in dit koersdocument worden ze nauwelijks bij naam genoemd. Dat kan inclusiever.

Antwoord: De indiener van deze opmerking heeft gelijk. De Strategische Koers is hierop aangepast.

Haven in Oudega: boten die niet onderhouden worden triest gezicht geen visitekaartje voor ons dorp jeugd die rondhangt bij de haven en vaak voor lawaai overlast zorgt rotzooi achterlaat. Al jaren komen er minder passanten jammer terwijl het zo mooi kan zijn. Ook weinig controle van politie. Mensen komen uit de kroeg en rijden vaak onder invloed weg nu even niet i.v.m. corona maar normaal elk weekend raak.

Antwoord: In Oudega vindt er een grote revitalisatie plaats. De haven wordt sterk verbeterd en het hele gebied wordt (her)ontwikkeld; ook vlakbij het dorp wordt een fors watergebied toegevoegd. Met extra wandel- en fietsmogelijkheden neemt de leefbaarheid in gebied het toe. Al deze maatregelen worden naar verwachting uitgevoerd in de periode 2021-2023. Ook voor de school wordt nieuw gebouwd (start bouw begin 2021). Ook komt er naar verwachting een brandweerkazerne in het dorp.

Bewoners, ondernemers en dorpsbelang ('Wurkgroep doarpsplein aan it wetter'), en medewerkers van de gemeente en de provincie werken al geruime tijd aan plannen voor dit gebied. Er is een visie "Oudega aan het water" opgesteld, welke is gericht op het verbeteren en handhaven van de leefbaarheid en de toeristische ontwikkeling van het gebied. De relatie tussen het water en het dorp wordt sterker en het aantal bezoekers vanaf het water en over land zal hierdoor toenemen. Als vervolg hierop is een masterplan vastgesteld, waarin een vervolg gegeven aan de ontwikkeling van het dorp en het gebied rond de haven. De doelstelling van het masterplan is om een adequaat en concreet kader te bieden om het havengebied te herontwikkelen. Zodanig dat het een fraai en sfeervol onderdeel wordt van en voor het dorp en bijdraagt aan de versterking van het toeristisch product voor de watersporter, maar ook voor de andere recreanten. Wij hopen van harte dat met de uitvoering van deze plannen het havengebied er weer levendig en aantrekkelijk uit komt te zien. Het project Oudega aan het Water is onderdeel van de gebiedsaanpak Oostelijke Poort Friese Meren (OPFM) en heeft als doel om de economische groei en leefbaarheid te stimuleren en land- en waterrecreatie met elkaar te verbinden.

In de omliggende dorpen (Oudega) is weinig ruimte voor nieuwbouw.

Antwoord: Smallerland werkt (in samenspraak met de bevolking) aan een nieuwe Woonvisie 2020-2025. Deze visie wordt naar verwachting in het najaar 2020 door de raad vastgesteld. Het beleid uit deze Woonvisie is een bouwsteen voor de Strategische Koers. In deze Woonvisie worden ook de dorpen benoemd en de mogelijkheden voor nieuwbouw. Over een goede woning beschikken is belangrijk, niet alleen voor bewoners zelf maar ook voor de leefbaarheid, vitaliteit en diversiteit in de dorpen. De doorstroming in de dorpen stagneert (in de koopsector), doordat oudere huishoudens langer thuis blijven wonen of geen geschikte (kleinere woningen) kunnen vinden. We merken op dat de woningvoorraad in de dorpen grotendeels bestaat uit grondgebonden (vrijstaande) woningen. Er is daardoor een gebrek aan woningen voor jongere huishoudens, met name stellen en jonge gezinnen. Smallerland streeft naar kwalitatieve en aantrekkelijke nieuwbouw in de kernen.

Door te kiezen voor passende woningen voor oudere huishoudens kunnen gezinswoningen vrijgespeeld worden voor starters en jonge gezinnen. Smallerland staat open voor en ondersteunt initiatieven die aandacht hebben voor het versterken van de leefbaarheid van de kern. Het kan daarbij gaan om bijzondere woonvormen of (circulaire) woningen met bijzondere duurzaamheidsprestaties.

Specifiek voor Oudega is in de Woonvisie 2020-2025 volgens het woningbouwprogramma in Oudega ruimte voor 15 woningen tot 2025 (herontwikkeling Zuivelfabriek en kunstmestloods en overige inbreiding) en nog eens 5 woningen na 2025. Voor de overige nieuwbouwplannen tot 2025 in de dorpen verwijzen wij naar de Woonvisie 2020-2025.

Starters kunnen bijna geen huis kopen of huren. Ze komen er niet voor in aanmerking, er zijn te weinig huurhuizen en koophuizen zijn te duur voor de starters.

Antwoord: Smallerland werkt (in samenspraak met de bevolking) aan een nieuwe Woonvisie 2020-2025. Deze visie wordt naar verwachting in het najaar 2020 door de raad vastgesteld. Het beleid uit deze Woonvisie is een bouwsteen voor de Strategische Koers. In deze Woonvisie wordt de problematiek van de starters en de beschikbaarheid en betaalbaarheid van huur- en of koopwoningen benoemd. Ook worden daar acties en oplossingsrichtingen aan verbonden. Deze oplossingsrichtingen worden overgenomen in de Omgevingsvisie.

Met de Lelylijn en toeristische ontwikkeling zijn er veel meer ontwikkelingsmogelijkheden.

Antwoord: De Lelylijn is vanuit de gemeente een lang gekoesterde wens. Uit de co-creatiesessies kwam duidelijk naar voren dat de Lelylijn / een treinstation voor velen als een meerwaarde voor de gemeente wordt gezien. De wens van de Lelylijn is daarom in de Strategische Koers benoemd (zie hoofdstuk 'De 5 Opgaven').

Uiteraard vraagt een dergelijk groot project om een nadere onderbouwing naar nut en noodzaak, bestuurlijk lobbywerk en onderzoek naar de milieueffecten en de haalbaarheid. In het kader van de nog op te stellen ontwerp-omgevingsvisie onderzoeken wij in óf en hoe wij in de omgevingsvisie vanuit

strategische oogpunt nadere duiding kunnen en willen geven aan de beoogde kansen en het nut en de noodzaak van de Lelylijn voor onze gemeente / regio.

Zorg ook voor voorzieningen in de kleine dorpen. In de kleine dorpen is bijvoorbeeld openbaar vervoer heel belangrijk. Dit ondersteunt de mensen die niet (meer) kunnen autorijden om wel in hun dorp te blijven wonen. Nu lijkt het in sommige dorpen dat als je bijvoorbeeld met vervoer hulp behoevend wordt, pech hebt.

Dit geldt voor ouderen, maar ook jongeren die anders 10 km moeten fietsen voor ze bij hun school zijn of bij de bushalte. Dit motiveert bij bijvoorbeeld een korte schooldag om te gaan spijbelen onder jongeren.

Antwoord: We zien dat de voorzieningen in dorpen steeds meer onder druk komen te staan. Deze ontwikkeling is in de Strategische Koers benoemd. We vinden het belangrijk dat de voorzieningen die er zijn zoveel mogelijk behouden blijven. Maar gezien de ontwikkelingen (vergrijzing, minder kinderen) we moeten accepteren dat niet in elk dorp alle basisvoorzieningen aanwezig kunnen zijn. Daarom is het van belang dat het openbaar vervoer goed geregeld is (voor jong en oud). De gemeente spant zich hiervoor in om deze belangen samen met de dorpen goed te vertegenwoordigen. Het is echter de provincie Fryslân die verantwoordelijk is voor het openbaar vervoer in Fryslân.

5. Deel 2: resultaten inspraak

Reactie 1:

Wij zijn blij met de algemene beginselen die in deze koers zijn beschreven. Het wil nog wel eens voorkomen dat in een dergelijk document een wensbeeld wordt beschreven dat ver van de realiteit af staat. Hier dus niet en zeker de aandacht voor economie en het idee dat men vanuit het "ja – mits" principe wil werken spreekt ons aan. Tevens zijn we blij dat de gemeente uitspreekt geen lokale normen (bv geur of fijn stof) te willen stapelen bovenop dat wat generiek wordt bepaald.

Enig punt van kritiek is, dat wij ongerust zijn over de wijze waarop in deze koers een voorschot wordt genomen op uitwerking van beleid. Dit wordt niet alleen in de tekst besproken, maar komt ook terug in een kaartbeeld dat in het document is gevoegd. Wij vinden het opmerkelijk dat hiermee het document zichzelf tegenspreekt. Hiermee bedoelen wij dat in het document wordt beschreven hoe je met gebieden en belangen in gebieden tot uitwerking van de principes uit deze koers zal over gaan. Tegelijkertijd geef je met maatregelen (denk aan vernatting en bosontwikkeling) eigenlijk al een (door landbouw niet gewenste) invulling aan dingen. Het lijkt ons van belang dat de gemeente in haar koers zich beperkt tot het identificeren van gebieden of thema's, waarover je het met belanghebbenden in een gebied nog wilt hebben. In dat gesprek zal blijken hoe de koers wordt vertaald in beleid en maatregelen.

Ten aanzien van het beoogde proces van interactie met de burgers willen wij nog meegeven dat, er voor de uitwerking van beleid dat raakt aan een sector of gebied, ook met de belangen (-vertegenwoordigers) in dat gebied of die sector

gesproken wordt. Dit is de beste garantie dat er gedragen en werkbaar beleid uit voort komt. In de huidige tijd van corona snappen wij dat het zoeken is naar werkvormen om die discussie te faciliteren. De Strategische Koers neemt wat ons betreft een te grote "voorzet" op de uitwerking van het beoogde beleid.

Antwoord: Zoals in de inleiding van deze Reactienota als is onderstreept, bevat de Strategische Koers de hoofdcontouren en denkrichtingen voor de uiteindelijke Omgevingsvisie. De ruimtelijke principes die in de tekst en het kaartbeeld zijn opgenomen, moeten ook op deze wijze worden opgevat. Deze zijn nog niet in beton gegoten en vragen om nadere uitwerking en afweging.

Ze bevatten de noodzaak en uitnodiging om samen met de diverse belanghebbende partijen uit de sectoren en het gebied hierover in gesprek te gaan. Dit voornemen wordt concreet bij de fase van de ontwerp Omgevingsvisie. De indiener wordt hierbij uiteraard betrokken. De gemeente hecht er zeer veel waarde aan om samen met de agrarische sector vorm en inhoud te geven aan de Strategische Koers en de verdere uitwerking daarvan in de Omgevingsvisie.

Reactie 2:

Er komt (bijna) niks terug komt over de landbouw in Smallingerland. De Strategische Koers gaat heel veel over de 'stad' (Drachten). De rest van Smallingerland wordt een beetje 'vergeten', en dan vooral de agrarische sector. Graag zien we daar verandering in, waarbij rekening wordt gehouden met de geleverde input tijdens het verkennende gesprek in maart 2020.

Antwoord: De gemeente hecht er zeer veel waarde aan om samen met de agrarische sector vorm en inhoud te geven aan de Strategische Koers en de verdere uitwerking daarvan in de Omgevingsvisie.

Bij de volgende stap in de totstandkoming van de Omgevingsvisie wordt de agrarische sector weer betrokken om gezamenlijk de toekomst van de sector in Smallingerland verder te verkennen, richting te geven en in verband te brengen met andere aspecten die in het buitengebied van grote waarde zijn, zoals landschap, natuur, bodem etc. Voor nu is de Strategische Koers verder aangevuld met aspecten die gaan over de landbouw, waarbij ook elementen uit het gevoerde gesprek zijn verwerkt (zie o.a. de hoofdstukken: 'een foto van Smallingerland', 'trends en ontwikkelingen', opgave 4 versterken kwaliteit buitengebied).

Reactie 3:

Dit concept omgevingsvisie richt zich naar 2040, terwijl de wetgeving geënt is op 2021?

Antwoord: Deze jaartallen zijn correct. De wet verplicht gemeenten een visie op te stellen. De periode waarvoor deze visie geldt, kan elke gemeente zelf bepalen. Over het algemeen beslaan dergelijke visies een lange termijn perspectief van meerdere decennia. Overigens is de wet een jaar uitgesteld, waardoor de inwerkingtredingsdatum is uitgesteld van 1 januari 2021 naar 1 januari 2022.

Storend is ook de openbaarmaking vandaag met een reactietijd van de enquête tot maar 28 mei.

Antwoord: We hebben een intensief co-creatietraject opgezet om in gezamenlijkheid met de samenleving aan de Strategische Koers te werken. We hebben er alles aan gedaan om iedereen de gelegenheid te geven om hieraan mee te doen. De resultaten van dit traject zijn verwerkt in de concept Strategische Koers.

Helaas moest vanwege de Corona-crisis de op 25 maart 2020 georganiseerde bijeenkomst over de concept Strategische Koers worden geannuleerd. Hiervoor hebben we een alternatieve werkwijze georganiseerd, zoals deze enquête en inspraakmogelijkheid.

Gezien deze brede aanpak 'aan de voorkant' is een langere periode van inspraak achteraf niet nodig. Wij hebben hierover geen verdere klachten of opmerkingen gehad.

Verder is deze presentatie op een bijzonder ongelukkig moment, nu midden in de Covid-19 uitbraak, met duidelijk gebrek aan bestuurlijke daadkracht richting een wethouderloos tijdperk, financiële problemen, de visie op de Energie-Strategie en de gemeentelijke RES niet rond.....en alles wat daarmee samenhangt en gaat hangen & wurgen. In het geheel van intenties zit m.i. nog weinig structuur richting de uitwerking.

Antwoord: De Strategische Koers geeft richting aan een beoogd beeld in 2040. In de volgende fase (ontwerp omgevingsvisie) scherpen we deze richting aan en is er meer aandacht voor uitwerking en uitvoering.

Er wordt in het begin van het concept nogal geschermd met bewoordingen als "meer ruimte voor nieuwe initiatieven", "er kunnen mooie initiatieven en plannen ontstaan", "belangrijk is, dat de inwoners betrokken zijn bij de invulling van hun eigen leefomgeving" en "co-creatie"

Specifieke reactie: nu begin ik me toch af te vragen hoe die termen stroken met de afwijzing / ontwijking van mijn voorstellen m.b.t. een groot recreatie/natuur/educatie/communicatie-gebied aan de A7 bij Drachten, het concept IT FRYSKÉ PARADYSKÉ (ofwel Dreamscape-Drachten) wat ik tig jaar geleden gedetailleerd in het weblog <https://dreamshape-drachten.wordpress.com/> aan de gemeente ter beschikking stelde. Vooral nog zie ik geen enkele grote tegenstrijdigheid in dat concept naast wat me in dit concept omgevingsvisie opvalt.

Antwoord: Op bestuurlijk en ambtelijk niveau is afgelopen jaren meerdere malen over dit initiatief gesproken. Wij waarderen dit initiatief, echter tot op heden is het initiatief om meerdere redenen (nog) niet uitvoerbaar geacht. Het is aan de initiatiefnemer zelf om hier zorg voor te dragen.

Meer in het algemeen is het slechts beschikbaar stellen van concepten en droombeelden aan de gemeente niet voldoende als het gaat om het principe "meer ruimte voor nieuwe

initiatieven". Ruimte geven voor nieuwe initiatieven betekent in onze ogen niet dat de gemeente zich openstelt als ideeënbus en dat inwoners die hier een idee in stoppen er altijd vanuit mogen gaan dat alle ingediende ideeën goed, wenselijk of reëel zijn en dat de gemeente deze uit ook gaat voeren. Initiatiefnemers dragen hierbij zelf de verantwoordelijkheid.

We hopen in de nabije toekomst veel goede initiatieven uit de samenleving te kunnen faciliteren. Hoe wij daar exact uitvoering aan geven, wat wij van initiatiefnemers verwachten en wat zij van ons kunnen verwachten, werken wij uit in de ontwerp Omgevingsvisie.

6. Deel 3: ambtshalve wijzigingen

Algemeen

- Technische aanpassingen t.b.v. de verbetering van het begrip en de leesbaarheid;
- Leeswijzer en begrippenlijst toegevoegd;
- Het hoofdstuk 'kernkwaliteiten' uit de Concept Strategische Koers is verwijderd. Het doel van dit hoofdstuk was niet voor iedere lezer helder. De relevante teksten zijn in het hoofdstuk '5 opgaven' verwerkt.

Inleiding

- De uitleg over het doel van de Strategische Koers verduidelijkt;
- Corona als actualiteit toegevoegd.

Hoofdstuk 1

- Deze tekst is gescreend: er is nu alleen een feitelijke beschrijving gegeven. De tekst betreft geen wensen/doelen of beleid;
- namen van de 13 dorpen toegevoegd;
- de beschrijving van het centrum van Drachten is genuanceerd;
- de doorlooptijd van de Integrale Toekomstvisie Smallingerland is aangepast naar 2035/2040.

Hoofdstuk 2

- Cijfermateriaal / tabellen zijn toegevoegd;
- Trends en ontwikkelingen over de ondergrond zijn toegevoegd;
- Trends en ontwikkelingen over de landbouw zijn toegevoegd.

Hoofdstuk 3

- Toegevoegd: zoals het van Doesburg Rinsemahuis en Beter Wonen;
- Aangevuld: voorbeelden van tegengestelde meningen, wensen (agrarisch, vervoer).

Hoofdstuk 4

- Er is meer richting gegeven aan het toekomstbeeld van 2040. Dit beeld wordt verder in de Omgevingsvisie uitgewerkt. Inzet op gezondheid en een vitale economie;
- Aandacht voor 5G: gevolgen mens en dier.

Hoofdstuk 5

- 'Vitale economie' is als leidend thema verwijderd en als onderdeel van het beoogd toekomstbeeld 2040 gemaakt (zie hoofdstuk 4). Daarmee versterken we de koers uit de Economische actieagenda met de Strategische Koers uit de Omgevingsvisie. Er zijn nu 3 leidende principes;
- Smallingerlandse identiteit: aangevuld met achtergronden alle dorpen.

Hoofdstuk 6

- De vijf opgaven zijn een slag verder uitgewerkt, zodat ze meer richting geven aan het vervolgproces naar de ontwerp Omgevingsvisie.

Hoofdstuk 7

- Diverse technische, tekstuele aanpassingen, zodat we ons meer op hoofdlijnen houden en niet al in de oplossingen terecht komen.

Hoofdstuk 8

- Deze paragraaf is aangevuld met een toelichting over de milieu effect rapportage (mer).

Hoofdstuk 9

- Toegevoegd t.b.v. verduidelijking: In het kader van de ontwerp-omgevingsvisie onderzoeken we of – in relatie tot de benoemde ambities op het gebied van gezondheid en vitale economie - deze lijn kan worden aangehouden, of dat er toch redenen zijn om verscherpte normen te stellen voor bepaalde thema's en/of gebieden.

Hoofdstuk 10

- Het vervolgproces is geactualiseerd;
- Bijlage Reactienota is bijgevoegd.

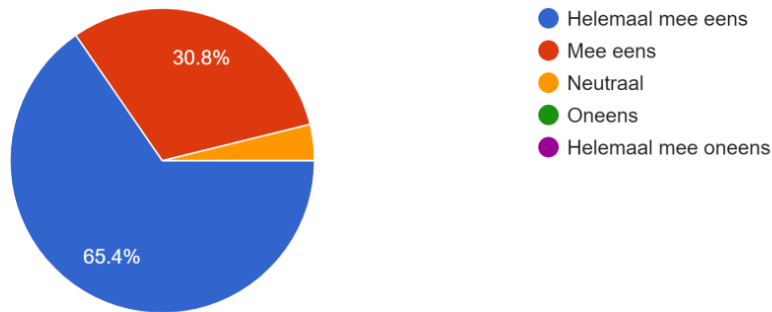
Bijlage 2a.

Uitkomsten enquête over concept Strategische Koers

Uitkomsten Enquete concept-strategische koers Omgevingsvisie

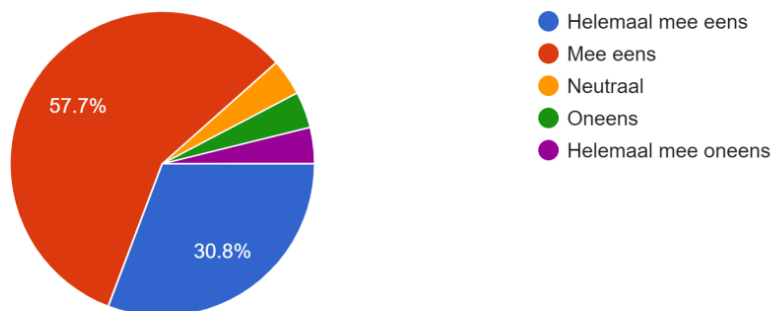
1. Een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving als basis voor alle toekomstige ontwikkeling en het beheer van Smallingerland staat centraal in de strategische koers.

26 responses

2. In de strategische koers is voldoende aandacht voor een gezonde economie en werkgelegenheid.

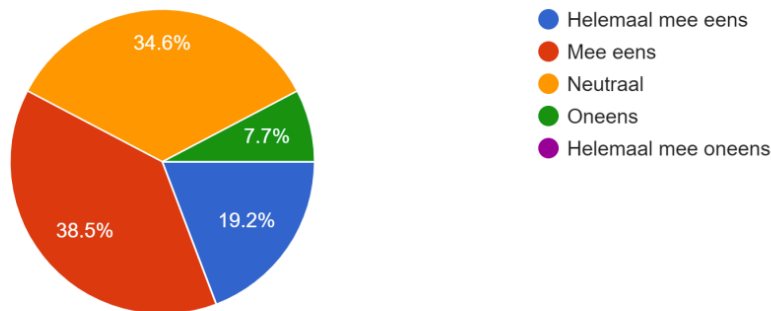
26 responses

- Met alle respect voor de gemeentenaam Smallingerland, economisch gezien zou het beter zijn de gemeentenaam te wijzigen in Drachten. Deze week stond Smallingerland weer in het nieuws, met de burgemeester op de TV. Mijn bezoek uit het westen vroeg, "Waarom zeggen ze nu Smallingerland? " Smallingerland is een vrij onbekende gemeente buiten Friesland. De naam Drachten spreekt aan.
- Realiseren Lelylijn en benutten is niet voldoende doordacht in strategische koers

3. In de strategische koers is voldoende aandacht voor energiebesparing, energieopwekking en het klimaat.

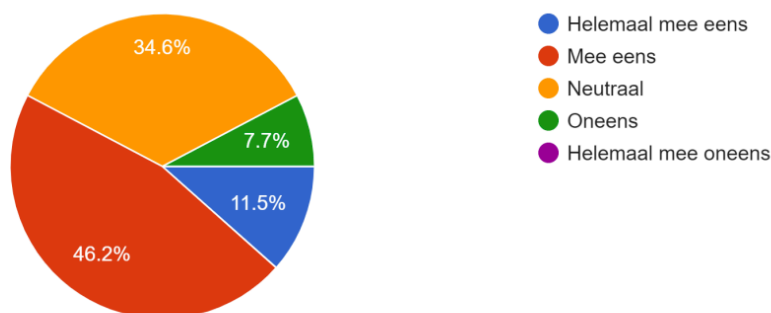
26 responses

- Er wordt veel te weinig concreet gemaakt wat de aanpassingen in het landschap die ons te wachten staan zijn, willen we in 2040 energieneutraal zijn.
- Mee eens, maar ik zie ook weilanden veranderen in velden met zonnepanelen. Dit geldt ook voor meertjes etc. Dan zou ik voorstander zijn om daken van distributie centra's te gaan gebruiken ipv wat ik hier eerder schets

4. In de strategische koers is er voldoende aandacht voor dat iedereen mee kan doen in Smallingerland.

26 responses

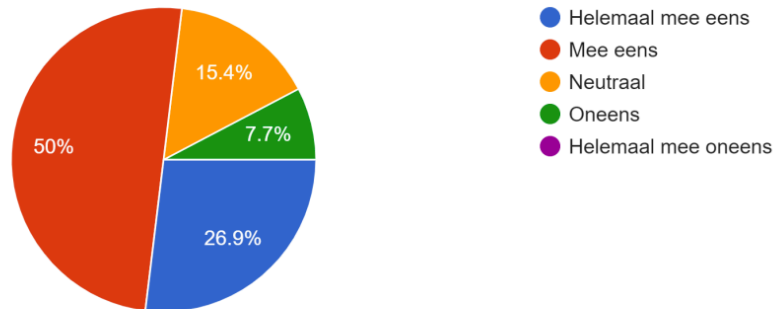

- De doelstelling staat mooi omschreven, maar de uitvoering rammelt.
- In de dorpen merken we daar niet veel van
- Voor ouderen en andere mensen die fysiek beperkt zijn kunnen de voorzieningen beter vind ik. Vaak zie ik nog (gevaarlijke) drempels waardoor mensen in een rolstoel of scootmobiel niet bij hun doel kunnen komen. Ook in cafés of restaurants zijn obstakels of toiletten boven. Mijn voorstel is zoveel mogelijk gelijkvloers voor binnen en buiten.
- Overall betaald parkeren belemmerd mensen om naar de stad te gaan dus bestellen meer via internet. Dit raakt de plaatselijke winkels en restaurants ect.

5. In de strategische koers is voldoende aandacht voor het landschap en de cultuur van Smallingerland.

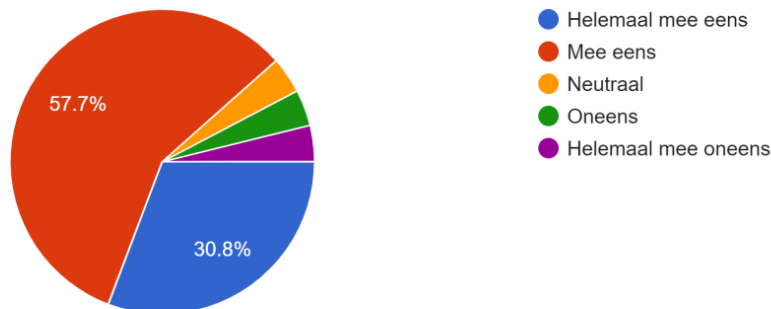
26 responses

- Ik zou graag meer oude panden willen behouden in de winkelstraat
- Ik vind dat de natuur meer aangekleed kan worden door bloemen d.m.v. het planten van bloembollen. Niet alleen in het voorjaar maar door het hele jaar heen.
- Ook vind ik dat er minder jachtvergunningen moeten worden uitgegeven. Het gebied waar ik woon zie ik bijna geen hazen meer, veel minder eenden en bijna geen weidevogels meer. Eén van de oorzaken is dat er teveel predatoren zijn. Roofvogels, vossen, marters, ooievaars komen steeds meer en meer in ons gebied voor zodat andere dieren geen kans meer hebben te overleven. Hier moet echt iets aan gedaan worden!! Waar ik me aan stoort is dat er al zo weinig hazen meer zijn en dat er dan toch nog gejaagd moet worden op de hazen en fazanten! Ze maken er een sport van heb ik soms het idee! Jagen mag maar dan alleen op dieren waar teveel van zijn! Ik heb het idee dat elke boer een jachtvergunning heeft en mag jagen op zijn eigen land. Kijk hier eens naar en verscherp de jachttijden en vergunningen. Boerenland is niet divers meer. Het is alleen maar gras en er staan geen kruiden meer in. Begrijpelijk voor de boer maar slecht voor de natuur! Ook vind ik dat de gemeente met Staatsbosbeheer moet praten om hun bossen beter te laten onderhouden. Takken moeten meer opgeruimd worden. Ik heb het idee dat Staatsbosbeheer te weinig geld en mankracht heeft om de bossen te onderhouden.
- Als je met de boot naar Smallingerland komt dan moet je wel even door een moeilijk moment: je ziet eerst een industriehaven, weinig recreatieve aanlegmogelijkheden en als je al het centrum op zou willen zoeken dan is de sloot daarnaartoe niet makkelijk te vinden. Voor een aantrekkelijk beeld vanaf het water zou er nog veel verbeterd moeten worden.
- Weet ook wie dit moet beheren. Het landschap wordt gecreëerd door de agrarische sector. Laat hen meedenken en doe hier ook iets mee.

6. In de strategische koers is voldoende aandacht voor de kernopgave tot 2040 om Drachten verder te ontwikkelen als een innovatieve werkstad.

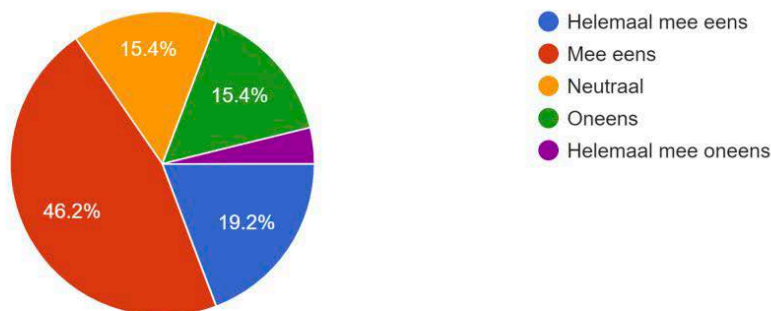
26 responses

- Drachten wordt op de kaart gezet maar waar blijven de dorpen
- Realisatie Lelylijn kan benut worden om Drachten uit te bouwen tot bestuurlijk centrum en werkstad. Dit is onvoldoende uitgewerkt.
- Drachten ligt centraal, dat maakt het aantrekkelijk. Maar zoals vaker vermeld is er een sterk gemis naar een spoorwegverbinding tussen Heerenveen (- Lelystad) en Groningen. Vooral nu de A7 beide kanten op erg hard dicht slijpt is de noodzaak voor een schoon alternatief zeer wenselijk aan het worden. Zonder goede verbindingen zal Drachten niet aantrekkelijker worden, en gaan de innovatieve bedrijven het elders zoeken.

7. De gemeente Smallingerland toont zich een sterk regionaal voorzieningencentrum.

26 responses

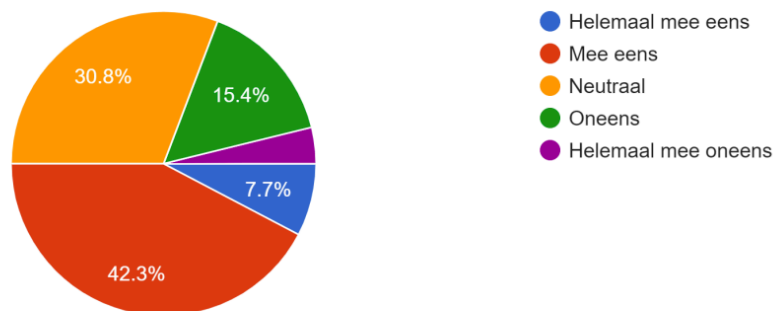
- De bereikbaarheid kan aanzienlijk worden verbeterd door de aanleg van een spoorverbinding. Ook het vliegveld kan een rol spelen in de bereikbaarheid van met name ondernemers.
- Drachten doet zich voor als een sterk regionaal.....
- Er ontbreekt een goede, snelle verbinding met Heerenveen-Zwolle-Groningen-Assen. Er ontbreekt een groot recreatie-gebied.
- Drachten heeft qua centrum geen gezellige uitstraling. Parkeren is relatief duur. En wij zien steeds meer leegstand
- We hebben de voorzieningen, maar het is onaantrekkelijk om lang te verblijven in Drachten (winkelen gaat wel, maar daarna blijven eten en recreëren is niet aantrekkelijk). In het centrum is bij de Mediamarkt een prachtig plein, zeer geschikt voor terrasjes, horeca,

winkels, muziek, groenvoorziening etc. maar het is helaas ingevuld als parkeerplein met auto's terwijl dat in de omgeving én een verdieping lager ook al kan. Ik snap dat omliggende winkeliers hier belang bij hebben, maar ik vind het ronduit jammer dat er niet gekeken wordt naar het grotere geheel. Ook de Zuid- en de Noordkade zijn onaantrekkelijk, met al die parkeerplaatsen. Andere steden hebben een ander beleid: goed parkeren aan de rand, voorzieningen naar het centrum, en dan is het centrum voor de fietsende en lopende toeristen en dagjesmensen die wel willen blijven.

- Mensen van buiten drachten komen minder snel naar drachten vanwege de bereikbaarheid (openbaar vervoer in de buitengebieden) en parkeermogelijkheden (betaald)

8. In de Strategische koers is voldoende aandacht voor de kernopgave tot 2040, om de maatregelen die noodzakelijk zijn voor energiebes... energieopwekking te versnellen en te stimuleren.

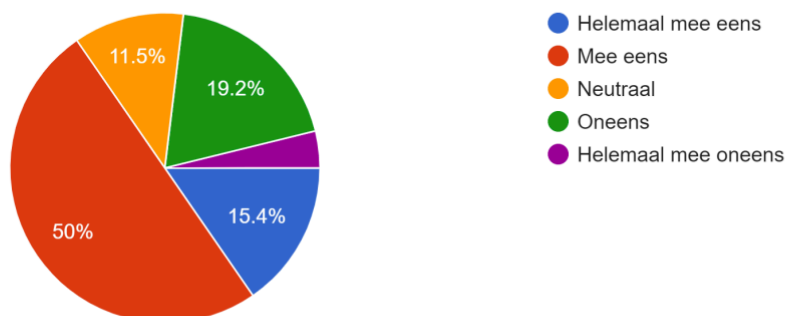
26 responses

- Eerst zien, dan geloven. We hebben slechts een zonneplan tot nog toe.
- De kern is dat niet ongebreideld landschap wordt opgeofferd omwille van het halen van energiedoelen. Dit gaat namelijk ten koste van de biodiversiteit. Slimme benutting van daken t.b.v. zonne-energie, toestaand wakkelwindmolens binnen bebouwd gebied en inzetten op energiereductie dienen kern uitgangspunten te zijn.
- Er worden al te gemakkelijk onverstandige keuzes gemaakt. En die zijn vrijwel nooit zo gemakkelijk terug te draaien.
- In bestaand bebouwd gebied en landelijk gebied a.u.b. eerst naar mogelijkheden voor energieopwekking op gebouwen streven om b.v. zonnepanelen te plaatsen. Voorkom eerst nog paneel-velden. Er zijn nog zooveel grotere gebouwen waar ruimte hiertoe onbenut wordt gelaten. De werkgroep tegen nieuwe gaswinning in Smalingerland heeft de transitie extra op de kaart gezet, waardoor de geesten van eigenaren van gebouwen rijp zijn om panelen toe te laten; bijna niemand wil nieuwe gaswinning in Opeinde Middelburen.
- Zoals eerder aangegeven, zulke velden zouden verboden moeten worden. Dit is misbruik maken van regelgeving. Je kan ook denken aan geluidswallen met zonnepanelen uitrusten, daken van industriële gebouwen. Misschien wel een collectief inkoop van zonnepanelen binnen de gemeente? Maar (weide) velden of meertjes vernielen door zulke oplossingen is onacceptabel. Er zal nooit goede inpassing zijn.
- Ik ben het eens met de stelling dat we locaties in bestaand bebouwd gebied moeten zoeken voor bijvoorbeeld zonnepanelen. Maar doe dit dan op daken van gebouwen maar niet zoals op de foto op de grond. Een vreselijk gezicht en bovendien slecht voor de zoveel genoemde biodiversiteit. Of waarom bijvoorbeeld geen windmolens langs de A7 of de waldwei?
- Houd rekening waar er energie opgewekt kan worden. Daken genoeg voor zonnepanelen daarvoor hoeft geen (landbouw/natuur)grond voor gebruikt worden.

9. In de strategische koers is voldoende aandacht voor de kernopgave tot 2040 waarin de toekomst van het landelijk gebied centraal staat.

26 responses

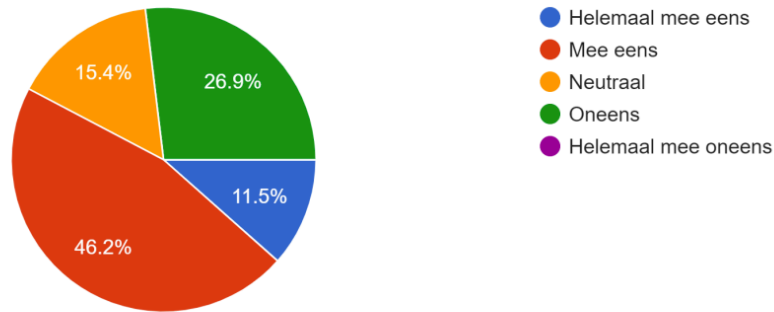

- Graag meer aandacht voor de veranderende woonbehoeften. Bescheiden en betaalbaar.
- Boeren zouden wel wat meer steun van de gemeente mogen krijgen
- Een GEBIED waar die aandacht te zien is ontbreekt. Aan intenties die niet worden uitgevoerd is geen behoefte. Juist Drachten aan de A7, aan de grote wegverbinding tussen Zuid-Denemarken en Noord-Holland is de ideale locatie voor zo'n show-place voor binnen- en buitenlanders.
- Zie mijn antwoord bij vraag 5 over de bomen, planten, insecten, vogels en andere dieren! Hier moet veel meer aandacht voor zijn. We moeten hen beschermen voor de mens en andere predatoren!
- Nevenschikkend van vele belangen zal niet werken; scherpere keuzen zullen noodzakelijk zijn. De koers sorteert hier onvoldoende op voor.
- Ik zie een landelijk gebied met veel aandacht en vrij spel voor de agrarische ondernemer. Provincie Friesland en Smallerland staan veel toe, met vernieling van het landschap tot gevolg. Singels worden weggehaald, sloten gedempt. We hebben alleen maar rechte, lange groene weilanden, zonder enige vorm van (wild) leven. Insecten, vogels etc zijn er helaas niet meer. Er wordt veel te veel mest uitgereden, samen met kunstmest en vergif, alles voor een hogere opbrengst. Daarentegen zie je minder mogelijkheden voor nieuwe boeren, die met alternatieve manieren willen boeren.
- Het landschap is belangrijk. Zonder de agrarische ondernemers is er geen landschap (dus geen toerisme). Wees dus zuinig op de agrarische sector. Geef hen ook kansen om te ontwikkelen (niet alleen gericht op natuur maar ook voor de agrarische sector zelf) anders verdwijnt de natuur samen met de agrarische sector. Landbouw wordt in de strategische koers wel benoemd maar meer niet.

10. In de strategische koers is voldoende aandacht voor de kernopgave tot 2040 waarin de toekomst van onze dorpen en wijken centraal staat.

26 responses

- Gelukkig redden de dorpen zich wel, maar in dit koersdocument worden ze nauwelijks bij naam genoemd. Dat kan inclusiever.
- Haven in Oudega : boten die niet onderhouden worden triest gezicht geen visitekaartje voor ons dorp jeugd die rondhangt bij de haven en vaak voor lawaai overlast zorgt rotzooi achterlaat . Al jaren ko m en er mind eer passanten jammer terwijl het zo mooi kan zijn. Ook weinig controle van politie mensen ko menen uit de kroeg en rijden vaak onder invloed weg nu even niet ivm corona maar normaal elk weekend raak.
- In de omliggende dorpen (Oudega) is weinig ruimte voor nieuwbouw
- Starters kunnen bijna geen huis kopen of huren. Ze komen er niet voor in aanmerking, er zijn te weinig huurhuizen en koophuizen zijn te duur voor de starters.
- Met de Lelylijn en toeristische ontwikkeling zijn er veel meer ontwikkelingsmogelijkheden.
- Zorg ook voor voorzieningen in de kleine dorpen. In de kleine dorpen is bijvoorbeeld openbaar vervoer heel belangrijk. Dit ondersteund de mensen die niet (meer) kunnen autorijden om wel in hun dorp te blijven wonen. Nu lijkt het in sommige dorpen dat als je bijvoorbeeld met vervoer hulp behoevend wordt, pech hebt. Dit geldt voor ouderen, maar ook jongeren die anders 10 km moeten fietsen voor ze bij hun school zijn of bij de bushalte. Dit motiveert bij bijvoorbeeld een korte schooldag om te gaan spijbelen onder jongeren.

Strategische Koers Omgevingsvisie 2040

Gemeente Smallingerland